תלמוד ירושלמי · מפרשים · פני משה על תלמוד ירושלמי · סדר זרעים

פני משה על תלמוד ירושלמי מעשר שני

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי מעשר שני

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-מעשר-שני/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 16
הלכה ג 21
פרק ב 26
הלכה א 26
הלכה ב 35
הלכה ג 39
הלכה ד 44
פרק ג 46
הלכה א 46
הלכה ב 49
הלכה ג 54
הלכה ד 58
הלכה ה 61
הלכה ו 64
פרק ד 70
הלכה א 70
הלכה ב 76
הלכה ג 78
הלכה ד 82
הלכה ה 85
הלכה ו 88
פרק ה 94
הלכה א 94
הלכה ב 100
הלכה ג 102
הלכה ד 107
הלכה ה 108

פרק א

הלכה א

מתני' **מעשר שני אין מוכרין אותו**. סתמא דמתני' כר"מ דס"ל מעשר שני ממון גבוה דכתיב ביה לה' הוא כדאמר בסוף פ"ב דקידושין הכי קאמר בגמרא מעיקרא אבל לבסוף מסיק דאין מוכרין לדברי הכל הוא:

ואין ממשכנין אותו אם היה חייב לחבירו לא יכנס לביתו וימשכננו מע"ש שלו:

ואין מחליפין אותו. שלא יאמר לחבירו הילך יין וותן לי שמן דהוי כמכר:

ולא שוקלין כנגדו. אם יש לו מעות ורוצה לידע משקלן לא ישקול אותן כנג דפירות של מעשר שני ואפי' הוא רוצה לחלל בהן מעשר שני אחר שמא לא יכוין משקלותיו:

ולא יאמר אדם לחבירו בירושלים הילך יין וכו'. זהו מטעמא דחליפין וכבר תני לה אלא דקמ"ל דאפי' בירושלים שניתן שם לאכילה ולשתיה וה"א דכשלו הן הלכך הדר תני לה:

אבל נותנין זה לזה מתנת חנם. מפרש לה בתוספתא בריש מכילתין דקתני כיצד אין מחליפין אותו לא יאמר לו הילך יין ותן לי שמן הילך שמן ותן לי יין אלא אומר לו הילך יין מפני שאין לי שמן והלה אומר לו הילך שמן מפני שאין לו יין נמצאו מחליפין ואין מחליפין ועושין טובה זה עם זה כלומר שזה אינו כחליפין ממש אלא מודיעו לזה שאין לו שמן והלה אם נותן לו שמן בטובה ובמתנת חנם נותן לו:

מתני' מעשר בהמה דין דמעשר בהמה שמקריבין ממנו חלבו ודמו והבשר נאכל להבעלים בירושלים כמעשר שני ואם הוא בעל מום נאכל בכל מקום:

אין מוכרין אותו:

לפי שנאמר במעשר והיה הוא ותמורתו קודש לא יגאל והאי לא יגאל לא ימכר הוא נמי במשמע דילפינן גאולה גאולה מחרמים מה להלן מכירה עמו דכתיב ביה לא ימכר ולא יגאל אף כאן מכירה עמו שלא נגאל ולא נמכר:

תמים חי. בגמרא הכא פליגי דאיכא למ"ד דוקא חי אבל שחוט מותר למכרו ואיכא למ"ד דה"ה שחוט אסור והא דנקט חי משום דבעי למיתנא סיפא הבכור מוכרין אותו תמים חי תני נמי ברישא תמים חי. ובבבלי ריש פ"ה דבכורות המסקנא דתמים חי אסור למכרו מדאורייתא אבל לא שחוט דאימתי עושה תמורה מחיים אף לא נמכר מחיים הוא אלא דרבנן גזרו ביה לאחר שחיטה אטו לפני שחיטה וכן בעל מום אסור למכרו לא חי ולא שחוט מדרבנן:

ואין מקדשין בו את האשה. דהוי כמכר:

הבכור מוכרין אותו תמים חי. דוקא בבכור בזמן הזה שאינו ראוי להקרבה מותר לו לכהן למכרו אבל בזמן הבית שעומד להקרבה אסור לו למכרו כשהוא תמים חי לפי שאין לכהן זכות בו ואם הוא בעל מום שאינו עומד אלא לאכילה יכול הכהן למכרו אפי' בזמן הבית בין חי בין שחוט:

ומקדשין בו את האשה. בזמן הזה אפי' הוא תמים חי דמכיון שמותר למכרו שיש לכהן זכות בו מקדש בו את האשה:

אין מחללין מעשר שני על אסימון. אסימון הוא לשון של כסף וכן מטבע שאין עליו צורה לפי שנאמר וצרת הכסף דבר שיש בו צורה:

ולא על המטבע שאינו יוצא. באותו הזמן ובאותו מקום דכתיב ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך פרט לזה שאינו יוצא ואינו יכול לקנות בו:

ולא על המעות שאינן ברשותו. כגון שנפל כיסו לים הגדול שאינו יכול להוציאו כלל דכתיב וצרת הכסף בידך בזמן שהוא ברשותך אבל אם נפל לבור או כיוצא בזה שאפשר לו להוציאו אע"פ שיצטרך להוציא הוצאות על זה מ"מ יכול הוא לחלל על מה שיעלו ונתותרו בידו וברשותך קרינן ביה הכי מסיק בגמרא:

גמ' **אין מוכרין אותו מפני שכתוב בו קדושה**. וכל מעשר הארץ וגו' קדש לה':

מפני שכתוב בו ברכה. בפסוק וכי. ירבה ממך הדרך וגו' כי יברכך ה' אלהיך:

כיצד אין מוכרין אותו. בתוספתא ריש מכילתין:

הא לך את המנה הזה של מע"ש. כלומר פירות מע"ש ששוין מנה ותן לי בו חמשים זוז של חולין דאם נותן לו כפי שוויין הרי זה דרך חילול ומותר:

ר' מאיר. דס"ל ממון גבוה הוא ברם כר' יהודה מותר מק"ו כדמסיים ואזיל:

מותר למוכרה. לכהן. מותר לו למכרה לכהן אחר או כיוצא בזה היכא דשייכא מכירה בתרומה:

שאינה טעונה מחיצה. להעלותה לירושלים דנאכלת בטהרה בכל מקום אבל מעשר שני אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים:

בכורים יוכיחו שהן טעונין מחיצה. להעלותן לירושלים ומותר למוכרן כתרומה:

שאינן תופסין את דמיהן. דמיהן חולין הן:

תאמר במע"ש שהוא תופס את דמיו. אם מחללו צריך להעלות את דמיו לירושלים ולאכלן שם:

שהיא תופסת את דמיה. כדתנן בפ"ח דשביעית ואחרון אחרון נתפס בשביעית וכו' והפרי בעצמו אסור דכתיב תהי' בהווייתה תהא:

ומותר למוכרה. כדמפרש ואזיל דקאמר ר' יודן מזו שמענו שמכירתה של שביעית היא חילולה. כלומר הא דקאמר מותר למוכרה היינו חילולה שאם לקח בפירות שביעית בשר או כיוצא בו זהו חילולה וזהו מכירתה אבל למוכרה ממש אסור שאין עושין סחורה בפירות שביעית ולקמן נדחה היא כל פלפול הזה שהרי מעשר שני גם כן דרך חילול מותר:

אמר ר' ירמיה מאן תנא וכו'. כלומר דר' ירמיה יליף הק"ו אליבא דר' יהודה משביעית עצמה ולא צריך לכל הפלפול הזה עד שנוכרח לומר שביעית תוכיח אלא דכך הוא יליף מה אם שביעית שאין פורעין חוב מדמיה דהוי כסחורה מותר למוכרה דרך חילולה כדאמרן מע"ש שפורעין חוב מדמיו כדבעי למימר לקמן אינו דין שיהא מותר למוכרו במכירה גמורה כפי שהוא רוצה אפי' שוה מנה בחמשים זוז:

הי אשכחנן. והיכן מצינו שפורעין חוב מדמי מע"ש וקאמר כהאי דתנינן תמן לקמן בפ"ד:

משך ממנו מעשר בסלע וכו'. ובסיפא קתני משך ממנו מעשר בשתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד בסלע נותן לו סלע מחולין וסלע של מע"ש שלו וכמו שאפרש שם קתני מיהת דנותן לו סלע ממעשר שני לשלם לו מה שנתחייב לו משעת משיכה אלמא דמותר לפרוע חוב ממעשר שני:

אמר ר' יוסי. מהתם אין ראיה דשנייא הוא שמשעה ראשונה מעשר שני חייב כלומר שהחוב בא מחמת המע"ש ולפיכך יכול לפרוע החוב ממנו:

אילו חייב היה לו ונתן לו מעשר יאות. כלומר אילו הוה שמעינן מהתם דאף אם היה חייב לו איזה חוב ממקום אחר נותן לו המעשר בעד החוב שפיר הוית מצית לאתויי ראיה דפורעין חוב מדמי מע"ש אבל השתא אין ראיה משם ואימא לך דבעלמא אין פורעין חוב מדמי מע"ש:

אמר ר' יודן. הוא ר' יודן אמורא:

מתני' אמרה כן. כלומר אליבא דר' יהודה קאמר ועל דפריך הק"ו קאי דהשתא לא מוכחא מידי אליבא דר' יהודא בר פלוגתא דר"מ אם מותר למכרו למעשר שני או לא וקאמר דממתני' דפ"ב דקידושין שמעינן דר' יודא נמי ס"ל שאסור הוא למכרו דתנינן תמן המקדש במעשר שני בין שוגג בין מזיד לא קדש דברי ר"מ ר' יהודה אומר בשוגג לא קדש במזיד קדש ואם את אומר לר' יהודה יהא מותר למכרו א"כ יהא מותר ג"כ לקדש בו ואמאי מודה ר' יהודה לר"מ דבשוגג לא קדש אלא ודאי דר' יהודה ס"ל נמי דאסור למכרו ואסור לקדש בו והא דקאמר במזיד קדש טעמיה כדאמר התם משום דבמזיד זהו

חילולו דהרי מעשר שני יוצא לחולין ע"י פדיון ובקידושין הללו יצא לחולין ור"מ סבר אין דרך חילול בכך:

וכל שהוא אסור וכו'. כלומר וכללא הוא דכל שאסור למכרו אסור לקדש בו והתנינן לעיל בפ"ח דשביעית אין לוקחין עבדים וכו' ולא מצינו דתנינן גבי שביעית דאין מקדשין בו ואמאי הא אסור למכור פירות שביעית ויהא אסור ג"כ לקדש בהן:

א"ר יוסי זאת אומרת שאסור ליקח אשה מדמי שביעית. כלו' אין הכי נמי שאסור לקדש בדמי שביעית וכדדייק הכי לעיל שם:

דלא כן. שאם אתה אומר לא כן א"כ מה בין קונה אשה שהוא כקונה שפחה לשמשו ומה בין קונה אותה לשפחה בלבד ואם זה אסור גם זה אסור והשתא לא צריך למיתני בהדיא דאין מקדשין בו דממילא שמעינן דאסור:

דברי הכל היא. אמעשר שני מהדר דהכי קאמרי נמי הני אמוראי דבין לר"מ ובין לר' יהודה אסור למכרו ולא כדבעי מעיקרא לאוקמי מתני' כר"מ דוקא אלא מתני' דברי הכל היא:

מפני פלפולו. כלומר מפני האי פלפולא דלעיל דהוי בעינן למימר דלר' יהודה מותר למכרו מכח הק"ו והדר פרכינן ליה ואע"ג דהאי ק"ו קמא מתרומה לאו מיפרך הוא דקאמר שביעית תוכיח וכו' לאיי דהיא גופה פריכא הוא דקאמר גבי שביעית מותר למוכרה והא אנן תנן אסור למכור לעשות סחורה בפירות שביעית ואם על חילולה קאמר כדמפרש ר' יודן לעיל מכירתה הוא חילולה אם כן מעשר שני ג"כ דרך חילול מותר ולעולם מכירה ממש והיינו למכרו אף בפחות משויו אסור לדברי הכל:

ר' יוסי בשם ר' אחא קאמר. טעמא אחרינא דדברי הכל מודין דאסור למכור מעשר שני כדי שיהו הכל זקוקין למחיצתו דאם אתה אומר מותר למכרו א"כ כל אחד שיש לו מעשר שני הרבה ימכור אותו כדי שלא יהא זקוק להעלותו לירושלים והלוקח הוא שיטפל בו להעלותו אבל עכשיו הכל יהו זקוקין להעלותו למחיצתו ואם יש לו הרבה יכול לחללו בדמי שויו ויעלה הדמים לאכלן בירושלים:

כיצד אין ממשכנין אותו וכו'. תוספתא שם:

תני. שם ולא מרהינין אותו. כדמפרש התם כיצד אין מרהינין אותו לא יאמר לחבירו הילך מעשר זה ויהא בידך ותן לי עליו חולין דכל שהוא בשעת הלואתו שנותן בידו ליתן לו עליו מעות או כיוצא בזה נקרא הרהון וכל שאינו בשעת הלואתו אלא נוטל ממנו בשביל החוב שהוא חייב לו נקרא משכון:

עבר ומשכן עבר והירהן מהו. מי אמרינן דיבוא כהדא פלוגתא דתני בתוספתא פ"ג ובתוספתא הגי' בפלוגתא דרישא בהיפך וגי' דהכא עיקרית כדמוכח מדלקמן. ובתוספתא דפוס חסר הסיפא ואם היו מעות וכו' ובתוספתא כתיבת יד אשר לפני כתובה היא:

האוכל מעשר שני שלו. בתורת חולין בין בשוגג בין במזיד יצעק לשמים שימחול לו וא"צ להחזיר הדמים שהיו שוין ולהעלותן לירושלים:

רבי אומר שוגג יצעק לשמים מזיד יחזרו דמים למקומן. כלומר שצריך ליטול דמיו כפי מה שאכל ולהעלותן לירושלים ואם היו מעות של מעשר שחילל הפירות עליהן ואכלן בתורת חולין שוגג יצעק לשמים ומזיד יחזרו דמיו למקומן לפי שבמעות מעשר יש לו ליזהר ביותר שכבר חילל הפירות עליהן על מנת שיעלה אותן לירושלים ויוציאן שם לאכול בתורת מעשר והוא עבר במזיד להוציאן ולאכלן כאן:

רבי אומר. במעות דחמירי בין בשוגג בין במזיד צריך להחזיר הדמים מה שאכל ולהעלותן למקומן:

ר' זריקא. כלומר ואמר ר' זריקא דהלכה כר' במעות וכרשב"ג בפירות וכן אמר ר' אילא דמעשה היה והורו כרבי במעות והשתא בענין הבעיא דילן שעבר ומשכן או הירהן מי נימא דתליא נמי בפלוגתא דהני תנאי ולחלק בין שוגג למזיד או דנימא דהאי עבר ומשכן או הירהן יבוא כהדא דאמרינן לעיל בפ"ב דשביעית בהלכה ו' על האי מתני' אין נוטעין וכו' יעקור את האילן ואיבעיא לן התם אם לא עקר את האילן פירותיו מה הן באכילה וקאמר עלה ר' בא וכו' והתם גריס ר' בא ור' אילא הוון יתיבין בצור וכן הוא לקמן ובא מעשה כזה לפניהם והורי ר' אילא ישפכו פירותיו לחוץ שאסורין הן ואמר לו ר' בא אני לא נמניתי בעליה עם החבירים לאסרן אלא נצא לחוץ ונלמד. ה"ג התם כלומר נשאל משאר החברים מה הן אומרים בדבר. הזה ונפקו ושמעו ר' יונה וכו' דקאמר אין מחדשין על הגזירה דנטיעה גופה גזירה היא כדאמרינן התם מפני החשד שלא יאמרו בשביעית הוא שנטע:

ור' יוסי וכו'. אמר בלשון אחר אין מוסיפין על ההלכה וכלומר אף אם הלכה היא ולא גזירה בעלמא אין מוסיפין להחמיר עוד עליה ודי במה שקבלו חכמים להחמיר שלא ליטע לכתחלה ואם נטע יעקור האילן אבל אם לא עקר אין לנו להוסיף ולאסור הפירות וא"כ הה"ד נמי הכא דדי במה שאסרו חכמים לכתחלה שלא למשכן או להרהן ואם עבר אין לנו לקנסו:

ר' יעקב בר אחא בשם ר"ז. פליג אהא אלא מן מה דתנינן אין ממשכנין אותו ולא מרהינין אותו הדא אמרה וכו'. כלומר מדחשיב להו בהדי אינך דמדינא אסור ש"מ דאף בדיעבד אם עבר ומשכן או הירהן קונסין אותו ומוציאין אותו מיד זה:

ולא שוקלין כנגדו מעות ואפי' סלע של חולין לעשות סלע של מע"ש. כלומר אפי' מתכוין הוא מה ששוקל כנגדו הסלע של חולין לידע אם יש בו המשקל וכדי לעשות אותו הסלע מעשר שני שיחלל מע"ש אחר עליו אסור ודברי התוספתא הן שם וגריס הכי ולא שוקלין כנגדו דינרי זהב אפילו לחלל עליהן מעשר שני והיינו הך:

היה לו סלע של מעשר והיא מסוימת לו. שיודע שיש בו המשקל מהו שמותר לו לשקול אותו כנגד הסלע אחרת של מעשר שני כדי שתהא גם הסלע האחרת מסוימת לו דשמא לא אסרו אלא לשקול סלע של חולין כנגדו ואפילו רוצה לחלל בו מע"ש אחר אבל הכא כיון דשתיהן מעשר שני מותר או דילמא לא שנא ולא איפשיטא:

האחין שחלקו. מעשר שני שהניח להן מורישיהן מהו שישקלו זה כנגד זה כדי שיהיו החלקין שוין ולא איפשיטא:

תני. בחדא ברייתא לא יאמר אדם וכו' כדתנן במתני' אבל אומר לו הא לך יין שאין לך יין הא לך שמן שאין לך שמן כלומר שזה אומר לו הא לך יין שאין לך יין והלה יכול לומר לו הא לך שמן שאין לך שמן דמכיון דלא א"ל הא לך יין ותן לי שמן אע"פ שזה נותן לו השמן בשביל שנתן לו היין לא הוי חליפין:

הא לך יין שאין לי שמן. בזה יש לומר דהוי כאומר תן לי בשבילו שמן ולפיכך הוון בני הישיבה בעי מימר אסור דהוי כחליפין והדר אשכח תני בהדיא מותר כדתני בתוספתא והבאתיה במתני' ופריך ואינו אסור משום חליפין דהא [הוי] כאומר ותן לי שמן בשביל היין ומשני דמכיון שאינו יכול להוציאו ממנו בדין את השמן שהרי לא על מנת כן נתן לו את היין אלא אם ירצה הלה ליתן לו שמן הוא נותן לו לפיכך אין אלו חליפין:

וליידא מילא אמר הא לך יין שאין לי שמן. אסוקי מילתא הוא כלומר דאמרינן ולאיזה דבר אמר לו כן שאין לי שמן כך הוא כוונתו לומר:

דאלו הוה לי משח הוינא מיתן לך. אילו היה לי שמן הייתי נותן לך שמן עכשיו שאין לי שמן אני נותן לך יין והלכך אפי' נתן לו הלה שמן אין זה חליפין:

אבל נותנין וכו'. ומפרש לה האי ש"ס להאי סיפא לבבא בפני עצמה וארישא קאי דקתני אין מוכרין אותו אבל במתנה מותר והלכך מוקי להמתני' כולה כר"מ דר"מ אמר אין המתנה כמכר לעיל בריש פ"ב דמעשרות לענין קביעות וקס"ד דדין דמעשר שני דמיא

לדין קביעות מעשרות דהתם דכמו דר"מ קאמר לעיל דאין המתנה קובעת למעשרות כשם שהמקח קובע כך הוא מחלק הכא דהמכר אסור במעשר שני והמתנה מותרת:

אמר ר' יוסי. דלא היא דלא בעינן לאוקמי להך סיפא כר"מ אלא דברי הכל הוא הכא דכ"ע סברי דהמתנה מותרת במעשר שני כהדא ברייתא דתני בהדיא דמע"ש מותר ליתן אותו במתנה:

היה אומר אדם לחבירו. כך היה מנהגם בירושלים שהיה אומר אדם לחבירו מה אכלת היום והוא אומר לו קיץ של תאנים והיה יודע זה והבין שהוא בכור מה שאכל הלה ומה שאמר לו קיץ לפי שהבכור בשרו בזול שאינו נשקל בליטרא ואין מוכרין אותו באיטליז כשאר בשר כדתנן ריש פ"ה דבכורות ולפיכך הוא בזול כקיץ הזה שהוא בזול:

היה אומר לו מן. ואם זה השיב מן אכלתי היום היה יודע והבין זה שמע"ש הוא שאכל ומה שאמר לו מן לפי שכשם שהמן ניתן במתנ' לישראל במדבר כך מע"ש ניתן הוא במתנה אע"פ שאסור למכרו כך היו דרכם של אנשי ירושלים לדבר ברמיזה שמעינן מיהת מהאי ברייתא דמותר ליתן מעשר שני במתנה:

התיבון. לסיוע לר' יוסי הרי מעשר בהמה דברי הכל אינו נמכר כדתנן במתני' דלקמן ואפ"ה את אמרת דמותר ליתן במתנה לדברי הכל אף זה מע"ש ניתן במתנה לדברי הכל אף על פי שאסור למכרו:

ר' מנא לא אמר כן. כר' יוסי לאוקמי המתני' כדברי הכל אלא הסיפא כר' יהודה דעושה מעשר שני כנכסיו דס"ל ממון הדיוט הוא ובריש לענין מכירה מודה ר' יהודה כדאמרי' לעיל שיהיו הכל זקוקין למחיצתן אבל הכא דבירושלים מיירי לפיכך מתיר במתנה ולר"מ דאוסר במכר מדינא אוסר נמי במתנה:

התיבון. על ר' מנא הרי מעשר בהמה וכו' כדלעיל אלא דד"ה הוא:

גמ' **השוחט**. אם שחטו. למעשר בהמה מותר למכרו דקסבר חי דוקא קתני:

תניי דבי ר' ינאי. פליגי דל"ש בין חי בין שחוט וכו':

וליידא מילה. ולאיזה דבר תני חי ולא תני שחוט:

בגין דניתני דבתרה. בשביל דתני בסיפא הבכור וכו' תנא נמי ברישא תמים חי:

ר' אבא בר יעקב וכו'. לפרש טעמא דמעשר בהמה אינו נמכר כדפרישית במתני':

כלום כתיב בו לא תפדה בבעל מום. כצ"ל כלומר דהאי לא יגאל הא לא כתיב אלא גבי תם וילפינן איסור מכירה מחרמים אבל בעל מום מנא לן ומשני דמעשר בהמה לא חלקה התורה וכו' ויש לפרש גם לפי גי' הכתובה בספרים כלום כתיב בבכור משום דמקרא דמעשר בהמה לא מצי פריך דאימא לך דהאי קרא דלא יגאל בבעל מום נמי משתעי

דהא דכתיב והיה. הוא ותמורתו וגו' ל"ק דהאי בעל מום נמי עושה תמורה כדתנן בפ"ק דתמורה והלכך פריך מלא תפדה דגבי בכור דודאי לא משתעי אלא בתם וא"כ נילף נמי לא יגאל דגבי מעשר דהוא לא תפדה מהאי לא תפדה דבכור דדוקא בתם הכתוב מדבר ומשני דגבי מעשר בהמה לא חלקה התורה וכו' מדמשנה הכתוב לומר בו לא יגאל וכדי למילף מחרמים לאיסור מכירה ש"מ דלא דרשינן ביה אלא לחומרא דהכי גלי קרא:

אבל מקדשין בגידיו ובעצמיו ובקרניו וטלפיו. וה"ה למכירה דלא אסרה התורה לבעל מום שנשחט אלא למכור את בשרו דדבר הנישום מחיים הוא אבל הני אין הבהמה נישום מחיים בשבילן ומוכרין אותן ומקדשין בהן:

מפני שכתוב בו ברכה. דכתיב עשר תעשר ודרשינן בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן וכתיב התם כי יברכך ה' אלהיך וקס"ד דה"ק ר"א הואיל דכתיב ביה ברכה רבתה התורה להיתר והלכך פריך א"כ ויקדש נמי בבשרו א"ר יוסי הא לא מצית אמרת דכלום למדו מעשר אלא מחרמי כהנים לענין איסור מכירה כדלעיל לפיכך מה חרמי כהנים וכו' דהא צריך ליתן לכהן ולאו ממונו הוא ה"נ בכל הקדשים כן דכמו דילפינן מעשר מחרמים ה"נ ילפינן כל הקדשים ממעשר דאין מקדשין בהן:

מעתה לא יקדשו אף לא בגידיו וכו'. דהא מחרמים ילפת לה דהכל אסור ומשני הוי צורכא לההיא דר"א וכו' כלומר דלא כדס"ד אלא דה"ק מפני שכתוב בו ברכה שמעינן דלא אסרה התורה אלא מידי דשייך ביה ברכה והיינו הבשר דהוא בקדושת מעשר אבל הני דלא חשיבי ולא שייכא ברכה בהו אינן בכלל קדושת מעשר ומוכרין אותן ומקדשין בהן:

ר' יודן בעי. למ"ד לעיל דלא אסרה התורה אלא תמים חי אבל אם שחטו מותר למכרו ולקדש בו והשתא בעי אם אמר לאשה משכי ממני מעשר בהמה זה שתתקדשי לי בו לאחר שחיטתו ושחטו מאימתי חלו הקידושין מי אמרינן מאחר שיש בידו לשחטו מקודשת היא מכבר כלומר דמששחטו חלו הן למפרע משעה שמשכה אותו או דילמא לאחר שחיטה הוא דחלו הקידושין ונ"מ אם פשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר מקודם ששחטו ולא איפשיטא:

אכלו מה שאכל אכל. ולא ישלם דאם אתה אומר לו שישלם נראה כמכר:

אין אומרים לו שיתן. דמים מה שאכל דלא ליהוי כמכר אבל אם נתן מעצמו הדמים מותר לזה לקבל ממנו:

חלתה או פחות משוה פרוטה אין אומרים לו שיתן. אגניבה בעלמא קאי ואיידי דקאמר בגונב מעשר בהמה אין אומרים לו שיתן נקט נמי להא הכא שאם גנב בהמה וחלתה

כלומר שהיתה חולה או שהיא אינה שוה אלא פחות משוה פרוטה אין אומרים לו שיתן וכדמפרש ר' חיננא הדא הוא דאתייא בשאינה שוה פרוטה מעיקרא אבל אם היתה בשעת גניבה שוה פרוטה אומרים לו שישלם אע"פ שעכשיו הוכחשה ואינה שוה פרוטה דאחר שעת הגניבה הולכין:

ר' יודה בן פזי וכו' חי לא שחוט. אבכור דקתני במתני' קאי דמוכרין אותו תמים חי ומקדשין בו את האשה דוקא כשהוא חי אבל לאחר שחיטה מכיון דמשולחן גבוה קא זכו אסור למכרו ולקדש בו את האשה דלאו ממונו מיקרי השתא:

תמן תנינן. בפ"ב דקידושין וגרסי' להאי סוגיא שם בהלכה ז' המקדש בחלקו שחלק עם אחיו הכהנים:

אינה מקודשת. וקאמר ר' יוחנן התם דהך רישא המקדש בחלקו במחלוקת דסיפא היא שנויה דפליגי שם ר"מ ור' יהודה במקדש במעשר שני וה"נ פליגי במקדש בחלקו דלר"מ אינה מקודשת ולר' יהודה מקודשת ומפרש ר' יודה בן פזי במאי דפליגי דר' יודה יליף כל הקדשים מבכור דמקדשין בו ור"מ יליף ממעשר בהמה דאין מקדשין בו:

מחלפה שיטתיה דר' יודה בן פזי. קשייא דידיה אדידיה דתמן הוא אומר בין חי בין שחוט דהא מדמפרש לפלוגתייהו וקאמר דר' יהודה יליף לה מבכור א"כ שמעת מינה דהבכור בין חי בין שחוט מקדשין בו דהא במתני' דקידושין המקדש בחלקו קתני והיינו לאחר שחיטה וילפת לה מבכור אלמא בכור אפי' לאחר שחיטה מקדשין בו והכא הוא אמר דמתני' דקתני הבכור מקדשין בו דוקא חי ולא שחוט:

תמן בשם גרמיה. משמיה דנפשיה קאמר והכא הא דקאמר לעיל בשם ר' יהושע בן לוי הוא:

אפי' תימר. ודחי לה דלא היא דאפ"ת דכאן וכאן משמיה דנפשיה קאמר ל"ק דמתני' דקידושין במקדש מחיים קמיירי ובחלקו הראוי ליפול בו ולאחר שחיטה ושפיר יליף לה ר' יהודה מבכור:

מה טעמא דר' יהושע בן לוי. דאין מקדשין בבכור אלא חי:

ובשרם יהיה לך כחזה התנופה. בבכור שחוט כתיב מה חזה התנופה אין מקדשין בו דמשולחן גבוה קא זכו אף בשר בכור אין מקדשין בו לאחר שחיטה:

ומאי טעמא דר' יודה בן פזי. לשינויא קמא דפליג אדריב"ל וס"ל דאפי' לאחר שחיטה מקדשין בו משום דכתיב יהיה לך והדר זימנא אחרינא לך יהיה ריבה הכתוב אפי' לאחר שחיטה יהיה שלך אף לקדש בו:

ריבה לו הויה אחרת. דלא מקיש ליה כחזה ושוק של תודה שאינו נאכל אלא ליום ולילה אחד ומיהיה דריש דהוסיף לך הכתוב הויה אחרת שיהא נאכל כשלמים לשני ימים ולילה אחד:

מתני'. דקתני אין מחללין מע"ש על אסימון דלא כר' דוסא דתנינן בפ"ג דעדיות מחללין וכו' וכך שנויה הפלוגתא בתוספתא דמכלתין פ"ק:

מאי טעמא דר' דוסא וצרת הכסף דבר שהוא נצרר מחבירו. כלומר כל דבר שהוא נצרר מחבירו בידו ואפי' אסימון:

ויש לו צורה. זה אליבא דרבנן והיה צ"ל ומ"ט דרבנן ויש לפרש לפי גי' הספר דה"ק כל שהוא נצרר מחבירו וכן אם יש לו צורה וכו' כלומר דמרבה כל דבר שנצרר כמו אם יש לו צורה ויוצא ע"ג צורתו:

דברי ר' דוסא. לדברי ר' דוסא מחללין מעשר ג"כ על ליטרא של כסף שאינו עשוי כמטבע דלרבות כל דבר שנצרר ביד קאמר:

אילו אמר כסף. כלומר ולא תקשי דא"כ לישמע רבותא דאף בלשון של כסף מחללין דלא מצי למימר הכי דאילו אמר כסף הוינן אמרין דכשם שאמר כסף כך אמר זהב וכלומר דה"א דכסף לאו דוקא קאמר דאי מרבינן מן וצרת לכל דבר הנצרר ביד אף כסף דכתיב לאו דוקא הוא:

אילו אמר. כלומר ועוד אילו אמר ליטרא כסף ה"א דלהוציא שברי קערות ותמחוין וכלומר שברי כלי כסף דאין מחללין בהן להכי לא נקט אלא אסימון:

הוי מהן ליטרא של כסף על אסימון. כלומר הוי דנקטינן אליבא דר' דוסאן דהך ליטרא של כסף הוא כמו על אסימון דכשם דס"ל דמחללין על אסימון כך מחללין על לשון של כסף. ליטרא לאו דוקא הוא אלא שהיו נוהגין לצקת לשונות של כסף ליטרא וליטרא:

הנתונות לאולייר. לבעל המרחץ והכי קתני לה בתוספתא שם אבל פרוטות קטנות הנתונות לסימן במרחץ הכל שוין שאין מחללין עליהן:

הדא דתימר דוקא בדרך שהן יפין אצל האולייר. והיינו כפי שהאולייר מחשב אותן שאינו נוטלן אלא לסימן ואינן יפין אלא לו בלבד:

אבל בדרך שהן יפין על התורמסר מחלל. כלומר אבל אם יפין הן אצל החלפן שנוטל אותן ונותן בשביל מעות וכפי הערך שהן יפין אצלו מחלל עליהן תורמסר מלשון לא מחמיסין ולא מתורמסין המוזכר בריש פ"ב דכתובות ופי' בערוך תורמסין הן אלו שמסרסין ומחליפין דבריהם א"נ תורמסר המוכר את התורמסין ומשום שדרכו ליטול אף פרוטות קטנות בשביל התורמס שמוכרו על יד על יד וכפי מה ששוין אצלו מחלל עליהן:

מטבע שנפסל והמלכות מקבלתו. כגון שנפסל במדינה זו ובמדינה אחרת של אותה מלכות מקבלין אותו שלא פסלה המלכות בעצמו פליגי ביה ר' יוסי ור' חייה בשם ר' יונתן דמר אמר דכך קיבלה מיניה שהוא כאסימון ואין מחללין עליו לפי שבמדינה זו שעומד בה נפסל הוא ומר אמר דקיבלה מר' יונתן דדינו כמטבע של מלכים הראשונים דתני בתוספתא בפ"ק מטבע היוצא בשם מלכים הראשונים מחללין אותו עליהן וטעמא דאף על פי כן יוצא הוא כאן דלפעמים אין מקפידין ויכול להוציאו במדינה אחרת שמקבלין אותו שם:

נימר. וקאמר הש"ס דלענין דינא נימא דהכי הוא שאם היה יוצא כאן ע"ג צורתו כדפרישית שאם אין מקפידין על כך ויש שמקבלין אותו ומביאין במדינה האחרת שלוקחין אותו מחלל עליו ואם לאו אינו מחלל:

מטבע שמרד. שיצאה מהמורד במלכות כגון בן כוזיבא שמרד במלכות רומא אינו מחלל עליו שאינו אלא לפי שעה:

היו לו מעות של סכנה שהמלכיות מקפידות זו על זו שלא ישתמשו במטבע של מלכות אחרת והן מסוכנות לפי שמחפשין ובודקין אחריהן ואם חילל עליהן מהו וקאמר דאתא עובדא כי הא מקמי ר' אימי ואמר יוליך הנאה לים המלח לפי שלכתחלה אין מחללין עליהן והאי עובדא הוי שכבר חילל עליהן לפיכך צוה שיוליך אותן לים המלח הואיל וקרא עליהן שם מעות מעשר והמעשר עצמו אינו מחולל:

היו לו מעות של דיסכניס. שם המלך ובפ' אין עומדין בהלכה א' ר' יונה ור' יוסי עלון קומוי אדסקינס באנטוכיא ובעי אם יכול לחלל עליהן כאן על מעות של מלך אנטיכיא הואיל והן יוצאות שם וקאמר ר' יעקב מחלל עליהן כדרך שהן יפין אצל התורמסר כדלעיל ובאותו ערך שהן יפין אצלו כך הוא מחלל עליהן ואם אח"כ ביקש להוציאן ולקנות בהן בירושלים לאכילה מחללן כלומר מחשב לקנות בהן כדרך שחילל עליהן המעשר בתחילה:

תני. בתוספתא שם וה"ג התם אין מחללין אותו לא על מעות שכאן בבבל ולא על מעות שבבבל אבל אם היה כאן והי' לו מעות בבבל מחללין אותו עליהן ופירוש התוספתא כך הוא אין מחללין אותו לא על מעות שכאן בבבל כלומר אם הוא עומד בבבל אינו מחלל את המעשר לא על מעות שמכאן שיש לו שם לפי שאין יוצאות בבבל ולא על מעות שבבבל כלומר וכן אם הוא כאן אינו מחלל על מעות שהן של בבל ואפי' המעות הן עכשיו בבבל ושם יוצאות הן מ"מ מכיון שהוא עומד כאן ומעות של בבל אינן יוצאות כאן אין מחלל עליהן דבעינן שיהו המעות יוצאות במקום שהוא עומד שם בשעת חילול

וכדתנן במתני' דאינו מחלל על המטבע שאינו יוצא והיינו שאינו יוצא באותו מקום שהוא עומד ומחללו אבל אם היה כאן והיו לו מעות בבבל כלומר שהיו לו מעות של כאן בבבל אז שפיר מחלל עליהן שהרי הוא עומד בכאן והמעות הן של כאן ויכול הוא לשלוח אחריהן ולהביאן לכאן ולהוציאן זהו כוונת התוספתא ולפ"ז מתפרש הא דהכא גם כן בענין זה אלא שצריך לבאר קצת בענין שנראה כשנוי לכאורה ומ"מ היינו הך אין מחללין אותו לא על המעות שהן בבבל ולא על המעות שבבבל כאן כך היתה כתובה לפניהן הברייתא ויותר פשוטה היא ומפרש הש"ס לא על המעות שכאן בבבל בעומד בבבל כלומר הא דקתני לא על מעות שהן בבבל דמשמע אפי' המעות הן של כאן אין מחללין היינו בעומד בבבל בשעת החילול וכדפרישית דמכיון שהוא עומד בבבל והמעות של כאן אינן יפין שם ואינן יוצאות אינו יכול לחלל עליהן ולאפוקי אם היה הוא עומד כאן אף על פי שהמעות הן בבבל מכיון שהמעות הן של כאן יכול הוא להביאן ומחלל עליהן: **ולא על המעות שבבבל כאן בעומד כאן**. כלומר והא דקתני לא על המעות שבבבל כאן לא תטעה לפרש דתיבת כאן על המעות קאי שהמעות הן של כאן ועכשיו הן בבבל דהא ליתא דבזה שפיר מחלל עליהן מכיון שהוא עומד כאן והמעות הן של כאן וכדאמרן דיוצאות במקום החלול הן אלא דהכי הוא דמיתפרשא האי כאן דקתני דבעומד הוא כאן מיירי והמעות שבבבל היינו שהן של בבל אז אינו מחלל עליהן אבל אם היו שם המעות של כאן והוא עומד כאן שפיר מחלל עליהן. וזהו ממש כדפרישית להתוספתא לפי אשר כתובה לפנינו והיינו הך:

היו לו מעות מבבל לבבל והוא עומד כאן. בעי' היא אם הוא עומד כאן והיו לו מעות מבבל לבבל כלומר שהן מבבל ונשתלחו ממנו עצמו לבבל ועכשיו שם הן מונחין שהוא משתמש בהן לשם מהו מי נימא מכיון שהן יוצאות שם במקום שהן עכשיו מחלל עליהן ואע"ג דהיינו הא דתנינן ולא על המעות שבבבל ומפרש לה בעומד כאן וכדאמרן מ"מ מדאיכא למימר דדילמא הברייתא מיירי בשאינו יכול להוציאן שם בבבל כגון שאין לו שום עסק של משא ומתן בבבל ולהביאן כאן אינן כלום כיון שאינן יוצאות כאן והלכך מכיון שהוא עומד כאן אינו מחלל אבל בכה"ג שהמעות הן מבבל והוא משלח אותן לבבל להתעסק שם בהן אפשר דיכול לחלל עליהן אע"פ שהוא עומד כאן או דילמא מכיון שהוא עומד כאן ובכאן אינן יוצאות לא מהני כלום במה שהוא משתמש בהן לשם מכיון שאותן המעות עצמן אינו יכול להביאן לכאן:

נימר וכו'. כלומר דפשיט לה לפי אותה הבעי' בעצמה דכך הוא הדין שצריך שיוכל להביא לכאן אותן המעות בעצמן וא"כ אם היתה דרך פתוחה שהוא יכול להביאן לכאן

ושהן יוצאות כאן כגון שאין המלכיות מקפידות זו על זו אז מחלל עליהן ואם לאו אינו מחלל:

וטבבו כן. כלומר שטיבבו והתקינו כן וכדמפרש ר' אבין שהתקינו שיהו כל מטבעות יוצאות בירושלים ומפני כן התקינו זה על שם יפה נוף וגו' והיו מצויות מהרבה מיני מטבעות של הארץ והתקינו שיהו מחללין על כולן:

יכול אם היו לו מעות וכו'. בקצרה היינו קצרה של צפורי המוזכרת בפ"ט דערכין. ותוספתא הוא בפ"ק כאן וה"ג בתוספתא כתיבת יד אשר לפני היו לו מעות טמונות בקצטרה ובהר המלך או שנפל כיסו לבור אע"פ שהוא יודע שהוא שם אין מחללין אותו עליהן. ובתוספתא דפוס ניכר שהוא ט"ס וחילופי התיבות יש שם:

ת"ל בידך ומהו בידך ברשותך וזה אינו ברשותו לפי שהן טמונות או שהן בבור ואינו יכול להוציאן:

נפל כיסו לבור ובו מאה ריבוא וכו'. מהו מי נימא הואיל וצריך להוציא חמשים רבוא עליהן אינו מחלל עליהן ופשט ליה הש"ס אותן חמשים רבוא כמו שהן ברשותן כלומר מאי איכפת לן במה שהוא צריך להוציא החצי עליהן כדי להעלותן הא מיהת אותו חצי האחר לעולם ברשותו הוא ושפיר הוא יכול לחלל עליו:

הלכה ב

מתני' **הלוקח בהמה לזבחי שלמים**. ממעות מעשר שהבשר נאכל לבעלים או שלקח חיה לבשר תאוה לפי שאינה ראויה להקרבה ונקראת בשר תאוה כלומר חולין:

יצא העור לחולין. ואין צריך למכרו ולאכול דמיו בירושלים אע"פ שדמי העור מרובין על דמי הבשר לפי שאין המוכר מדקדק למכור לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו וכן הלוקח כדי יין סתומות ובמקום שדרכן למכור סתומות יצא הקנקן לחולין וקאמר בגמרא דדוקא במוכר הדיוט ואינו תגר אבל אם הוא אומן והוא תגר מדקדק הוא ונעשה כמוכר לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו לפי שנותן עינו בהבשר ובהעור וכן ביין ובהקנקנים וצריך להוסיף לו בדמים וכיון דהעור והקנקנים אינם בני אכילה צריך למכרן ולאכול דמיהן בירושלים:

יצאו קליפיהן לחולין. דג"כ אין משגיחין על קליפיהן ועיקר המכר בשביל עצמן כמו בהבשר והיין:

התמד. שנותנין מים על החרצנים או על השמרים שיקלוט בהן טעם היין ונקרא תמד:

עד שלא החמיץ אינו נקח בכסף מעשר. דלאו פרי הוא אלא מיא בעלמא ופוסל את המקוה כמים ומשהחמיץ ניקח הוא בכסף מעשר ודוקא בדרמא תלתא ואשכח פחות

מארבעה בהא הוא דבעינן החמיץ אבל רמא תלתא ואשכת ארבעה אע"פ שלא החמיץ ניקח הוא בכסף מעשר:

מתני' **הלוקח חיה לזבחי שלמים**. וה"ז לא כלום דאין חיה ראויה להקרבה או אם לקח בהמה לבשר תאוה לא יצא העור לחולין כלומר אין בתורת שיצא העור לחולין לפי שלא קנה מעשר הכי מסיק בגמרא לפירושא דמתני' מפני שבראשונה היו לוקחין בהמה ממעות מעשר לבשר תאוה שכך כתוב בכל אשר תאוה נפשך וגו' כיון שראו חכמים שהיו הכל לוקחין לבשר תאוה ומבריחין אותה מעל גבי המזבח גזרו שאין לוקחין בהמה ממעות מעשר אלא לשלמים והואיל ועבר זה על גזירת חכמים ולקח בהמה לבשר תאוה הרי זה כדין לוקח חיה לזבחי שלמים ונעשה כמי שקנה שור לחרישה ולא קנה מעשר שאין לזה קדושה כלל:

כדי יין פתוחות. שמדרך למכור היין בלא הקנקן או שלקחן סתומות במקום שדרכן להמכר פתוחות לא יצא הקנקן לחולין וצריך למכרן ויאכל דמיהן בקדושת מעשר בירושלים:

סלי תאנים וסלי ענבים. ובנסחת המשניות כתוב סלי זיתים וסלי ענבים:

לא יצאו דמי הכלי לחולין. לפי שדרך למכרן בלא הכלי וזה שלקחן עם הכלי מסתמא נתן המוכר עיניו בהמקח גם בהכלי וכדין כדי יין פתוחות וכו' וצריך למכרן ולאכול בדמיהן בירושלים:

גמ' **תנו בברייתא בן בג בג**. דדריש מדכתיב ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך א"כ בבקר ובצאן וגו' למה לי אלא לדרשא כדתני לוקח הוא אדם פרה מפני עורה וכו' וכלומר שלוקח אותה אגב עורה והעור יוצא לחולין וכן כולן כדתנינן במתני':

הדא דתימא בשהיה המוכר הדיוט וכו'. כדפרישית במתני':

מתניתין אמרה כן. דיקא נמי מהמתני' דקתני כדי יין סתומות וכו' אלמא דוקא במקום שדרכן למכרן סתומות אבל אם דרכן למכרן פתוחות אין הקנקן טפל להיין אלא מוכר לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו וכך הוא בתגר לעולם שנותן עיניו על כל אחד בפני עצמו:

אמר ר' מנא ומינה וכו'. דרך בעיא היא אם תידוק מינה דכדאמרת לחלק גבי מוכר מחלקינן ג"כ גבי הלוקח בהכי:

חותל ופטילייא. מיני סלים של תמרים צאו לחולין לפי שאין מדקדקין עליהן ועיקר המכר משום תמרים הוא:

קופות של תמרים. שהן גדולות תני בפלוגתא וקאמר רב חסדא דמ"ד יצאו לחולין היינו אם התמרים דרוסות בהן שצריכין להקופה ונמכרין כך כמו כדי יין סתומות ואם אינן דרוסות לא יצאו לחולין:

התמד וכו'. גרסי' לכל זה לעיל בפ"ה דמעשרות בהלכה ה' עד אפי' מי מלח ניקחין בכסף מעשר ושם מפורש:

גמ' **אמר ר' אלעזר לא קנה מעשר**. הא דקתני לא יצא העור לחולין היינו שאינו בתורת לצאת העור לחולין לפי שלא קנה המעשר כלל כדפרישית במתני':

בקדמייתא הוינן אמרין וכו'. כלומר בתחילה היינו רגילין לפרש להמתני' בלוקח בהמה לבשר תאוה דלא יצא לחולין היינו שבעל כרחו נתפס השם לשלמים גם על העור וכן בלוקח חיה לזבחי שלמים דאע"ג דאינה ראויה להקרבה חל שם שלמים על העור וצריך למכרן וליקח בדמיהן שלמים כך היינו מפרשים בתחלה אבל ולא הוינן אמרין כלום דאין המתני' מיתפרשא כן כמו דשמעינן מן הדא דאמר ר' אלעזר דה"ק לא קנה מעשר וכדאמרן:

בהמת מעשר שני. אם לקח בהמה ממעות מעשר שני בירושלים וילדה לר"מ דאמר מעשר שני ממון גבוה הוא פטורה מן הבכורה דלא אלימא קדושת בכור למיתפס אקדושת מעשר שני ולר' יהודה חייבת בבכורה:

ילדה בכור אימוריו מהו שיקרבו לגבי מזבח. אליבא דר' יהודה בעי דחייבת בבכורה ואם לכל דין בכור משוי ליה דאימוריו קריבין ע"ג המזבח או דילמא חייבת בבכורה דקאמר לענין שחייב ליתנו לכהן ודינו כדין בכור בעל מום שניתן הכל לאכילה:

ולא חל מעשר שני וכו'. דברי ר' זעירא הן שהשיב לו ומאי תיבעי לך וכי לא חל קדושת מע"ש על אימוריו ומעשר שני ניתן לאכילה ואם אתה אומר אימוריו קריבין לא נמצא שמבריחו אתה מן האכילה:

א"ל ר' ירמיה וכי הלוקח בהמה לבשר תאוה וכו'. כלומר דר' ירמיה מפרש להא דקתני במתני' לא יצא העור לחולין משום דבעל כרחו נתפס השם לשלמים וכדהוי אמרין מעיקרא דלעיל וא"כ תקשי נמי וכי לא חל מעשר שני על אימוריה וכשהן קריבין לא נמצא שאתה מבריחה מן האכילה:

אמר ליה. ר' זעירא שאני הכא דאף למאי דס"ד מעיקרא דקנה שלמים בע"כ לא קשייא משום דבלקיחתה לבשר תאוה פקעה מן הבהמה קדושת מעשר וחל עליה קדושת שלמים בע"כ אבל אם לקח בהמה סתם ממעות מעשר עדיין קדושת מעשר עליה ולא ניתן אלא לאכילה ואם ילדה אימא דהא דקאמר חייבת בבכורה דוקא ליתנו לכהן אבל

לא שיהא לו דין בכור שיהו אימוריו קריבין. אמר ר' יוסי ואנן לא הוינן אמרין כן. משום שר' יוסי אמר הכי בעצמו לעיל בקדמיתא הוינן אמרין הלוקח בהמה וכו' ולפיכך קאמר דאנן דהוינן אמרין להאי פירושא במתני' דלא יצא העור לחולין משום דקנה שלמים לא היינו אומרים מטעם הזה דבלקיחתה פקעה ממנה קדושת מעשר אלא מהאי טעמא הוינן אמרין כן משום דלא התירה התורה לקנות בכסף מעשר בירושלים אלא שלמים בלבד: מה נפקא מביניהן הא לתרווייהו הכי טעמי מיהת שלמים הוא וכדהס"ד דמעיקרא דמתני' קנה שלמים מיתפרשא:

וולדה בכור והקדשה שלמים. איכא בינייהו כלומר שהקדשה של הבהמה עצמה שלמים היא וזה לדברי הכל ואם ילדה בכור הוא דנ"מ בינייהו ובלוקח בהמה סתם ממעות מעשר וכדלעיל בהאי דר' זעירא והוא גופה הוא דאיכא בינייהו דלמ"ד דטעמא במתני' משום דלא התירה התורה ליקח בכסף מעשר אלא שלמים בלבד וא"כ אם ילדה בהמת מעשר בכור קרב הוא לאימוריו כשאר דין בכור תם וכסברת ר' ירמיה דלעיל דמאי שנא מהבהמה עצמה דאמרה התורה דקריבה שלמים ואע"פ שמבריח את האימורין מן האכילה משום דכך ניתנה המצוה מכסף מעשר ומאי שנא וולדה הבכור דג"כ הדין כן אבל למ"ד דטעמא במתניתין משום דבלקיחתה פקעה ממנה קדושת מעשר וחל עליה שלמים א"כ אימא לך בבהמת מעשר בעצמה וילדה בכור שאין אימוריו קרבין ומשום דבכה"ג לא פקעה ממנה קדושת מעשר וכסברת ר' זעירא בעצמו לעיל דאתה מבריחו מן האכילה:

אמר ר' יוסי וכו'. כלומר דהדר אמר ר' יוסי גופיה דכל אינון מילייא דאנן אמרין לאו כלום הן דמתני' דמנחות מסייעא לסברת ר' זעירא דתנינן בפ' התודה אם אמר התודה היא ולחמה מן המעשר יביא ולא יביא מחטי מעשר שני אלא ממעות מעשר שני ומה בין חטים ומה בין מעות אלא ע"כ משום דבלקיחת דבר ממעות מעשר שני פקעה קדושת מעשר ממנו והלכך מחטי מעשר שני לא יביא דאין קדושת לחמי תודה חל על קדושת מעשר שני אבל מהחטים שנלקחו ממעות מעשר יביא לפי שפקעה מהן קדושת מעשר:

ויביא מן החטין. של מעשר שני הרי ג"כ לאכילה הן שהתרומה מהלחם לכהן נאכלת והשאר נאכל לבעלים כדתנן התם לעיל ומכולן היה נוטל אחד מעשרה תרומה שנאמר והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה והשאר נאכל לבעלים וא"כ מפני מה אינו מביא לחמי תודה מחטי מעשר שני:

א"ל הגע עצמך שאם נשפך הדם של הזבח לא נפסל הלחם. בתמיה שהרי הלחם אגב הזבח הוא ולפיכך אינו יכול להביא הלחם מחטי מעשר שני עצמן שמא יארע איזה

פסול בהזבח ונפסל הלחם ויוצא לבית השריפה ונמצא מאבד הוא מע"ש והיינו טעמא דלא יביא אלא ממעות מעשר שני דבמעות אין קפידא כמו במעשר שני עצמו:

א"ר יוחנן גזרו. מילתא באנפי נפשה היא וקס"ד השתא דעלה דלקמיה דמייתא לה להאי ברייתא דגזרו שאין לוקחין בהמה לבשר תאוה ממעות מעשר שני בירושלים קאי וקאמר ר' יוחנן דגזרו על נקיבה בעלת מום מפני וולדה כלומר דעיקר טעם הגזירה הוא שמא יקיימנה לגדל וולדות וכן גזרו על זכר בעל מום מפני נקבה בעלת מום אבל על התמימה לא גזרו ולקמן מקשי עלה:

ואמרין. ואחרים אמרו נמי בשם ר' יוחנן דאפי' תמימה גזירה שאם אתה מתיר בבהמה תמימה אתי למשרי אף בבעלת מום:

בראשונה. השתא מייתי האי ברייתא ולפי הס"ד מילתיה דר' יוחנן עלה הוא דקאי ולא קיימא הכי כדלקמן:

לוקחין בהמה לבשר תאוה. בכסף מעשר בירושלים דהתורה אמרה בכל אשר תאוה נפשך בבקר וכו' ומשום כך היו מבריחין אותה מע"ג המזבח שהכל היו לוקחין לאכלן חולין לבשר תאוה וחזרו לומר לא יקחו שגזרו ב"ד שלא יקחו בהמה אלא לשלמים:

ואפי' חיה אפי' עופות. ושואל הש"ס אם גזרו שלא יקחו אפילו חיה ואפי' עופות שאינן ראוין למזבח וכדאשכחן בהאי ברייתא דמייתי לקמיה:

כהדא דתני. בתוספתא דשביעית פ"ז:

אחד שביעית ואחד מעשר שני. כלומר דמי שביעית ודמי מעשר שני דמעשר שני בעצמו אין מתחלל אלא על המעות וכן פירות שביעית עצמן אין מתחללין אלא דרך מקח ולא דרך חילול כדאמרינן לעיל פ"ח דשביעית:

על נקיבת בעלת מום וכו'. כלומר בין בעלת מום ובין שאר כל בהמה וחיה ועוף בין חיין בין שחוטין:

דברי ר"מ. דלא גזור מידי וחכמים אומרים אין מחללין אלא על השחוטין בלבד כך שנינו בתוספתא שם והשתא בעי למימר דה"ה בהאי ברייתא דלעיל בראשונה וכו' דגזרו שלא יקחו אפי' חיה ואפי' עופות וכדמפרש ר' ירמיה בשם רב שמואל בר ר' יצחק לטעמא דגזרו עליהן שלא יקיימו אותן לרעות עדרים עדרים:

קם ר' ירמיה עם ר' זעירא. פגע בו ר"ז וא"ל עד כאן ר' שמואל בר' יצחק קיים הוא ואתון תליין ביה מרטוטובין כלומר סמרטוטין ודברים שאין בהן ממש דהיכי ס"ד דהאי טעמא דר' שמואל אגזרה דהאי ברייתא דלעיל קאי דגזרו שלא יקחו לא בהמה ואפי' חיה ועופות נמי לא ומהאי חששא שמא יגדל מהם עדרים עדרים והא אמרין לעיל בשם

ר' יוחנן אפילו תמימה גזירה ואי אמרת דטעמא משום שמא יגדל הוא מאי אפי' דקאמר הא הך ברייתא דלעיל בירושלים מיירי דקתני בראשונה היו לוקחין בהמה לבשר תאוה וכשראו שמבריחין אותה מע"ג המזבח גזרו שלא יקחו וא"כ עיקר הגזירה על בהמה תמימה היתה שהיא ראויה להקריבה שלמים ואיפכא ה"ל למימר גזרו על התמימה ואפי' על בעלת מום וכו' אלא ודאי דלא שייכא כלל להך דר' יוחנן על האי ברייתא דלעיל וממילא אידחי להא דבעית למימר דאפי' על חיה ועופות נמי גזרו וכהאי ברייתא דתנינן בשביעית דהא ליתא דכאן דבירושלים איירי לא גזרו אלא על דבר שהוא ראוי לשלמים: **דילמא דלא איתאמר**. מילתיה דר' יוחנן וטעמא דר' שמואל בר רבי יצחק אלא על השביעית. כלומר אהאי ברייתא דתנינן בתוספתא דשביעית כדמייתי לה אחד שביעית וכו':

אשכח תני על השביעית. והכי הדר אשכחן דשנה ר' יוחנן להא דלעיל גזרו על נקבת בעלת מום וכו' על האי תוספתא דשביעית ועלה שייכא שפיר דברי ר' יוחנן וגם טעמא דר' שמואל דהתם בחוץ לירושלים איירי דהא מחללין קתני ואין חילול מעשר שני אלא בחוץ לירושלים ולחכמים דסבירא להו אין מחללין מפרש ר' שמואל דטעמא דגזרו על נקבת בעלת מום שלא ירעו אותן עדרים עדרים והיינו נמי דקאמר ר' יוחנן מפני וולדה וגזרו על זכר אטו נקבה והשתא שפיר נמי הא דאמרן בשם ר' יוחנן אפי' תמימה גזרה כלומר אע"פ שהתמימה ראויה היא להעלותה לירושלים ולהקריבה וה"א דבה לא גזרו קמ"ל דאפי' תמימה בכלל גזירה דשמא ישהא אותה לגדל וולדות ולפיכך לא התירו חכמים אלא על השחוטין בלבד דכשאר פירות הן אבל בהאי ברייתא דלעיל בראשונה היו אומרים לוקחין וכו' דבירושלים איירינן כשגזרו לא גזרו אלא על הדבר הראוי לשלמים אבל חיה ועופות שאינן ראוין לשלמים מותר דבירושלים ודאי לא שייכא כלל למיגזר שמא יקחן לגדל שם עדרים:

הלכה ג

מתני' **הלוקח מים ומלח**. בגמרא דריש למעט לכל הני דקחשיב שאינן נקחין בכסף מעשר מהפרט מפורש בתורה בבקר ובצאן וביין ובשכר שהן אוכל ופרי מפרי וגידולי קרקע דבקר וצאן נזונין וגדלים מן הקרקע יצאו מים ומלח שאינן גידולי קרקע הכי דריש לה בבבלי ריש פ"ג דעירובין ואיכא תנאי דדרשי בגוונא אחרינא וכדמייתי לה הכא בגמרא:

ופירות המחוברין לקרקע או פירות וכו'. שהן נרקבין קודם שיגיעו לירושלים דאינן דומים להפרט המפורש בבקר וגו' ואם לקח אותן לא קנה מעשר כלומר שאין קדושת

מעשר חל על אותו הדבר הנקנה ואע"פ שיצאו המעות לחולין מחמת קניה זו משום דהתורה מיעטה אותן:

הלוקח פירות. בכסף מעשר חוץ לירושלים אם שוגג שלא היה יודע שהוא כסף מעשר יחזרו דמים למקומן שכופין את המוכר שיחזיר לו את דמיו והן נשארין מעשר כמו שהיו לפי שמקח טעות הוא שהפירות הנלקחין בכסף מעשר צריך להעלותן לורושלים שאין הלקוח בכסף מעשר נפדה בריחוק מקום ואילו היה יודע הלוקח שהמעות מעשר לא היה לוקחן מפני טורח הדרך:

מזיד. שהיה יודע שהן מעות מעשר צריך שיעלה אותן הפירות ויאכלו במקום שהיא ירושלים:

ואם אין מקדש. ואינו יכול לאכלן יניחם עד שירקבו:

הלוקח בהמה. וכן הדין בלוקח בהמה בכסף מעשר חוץ לירושלים אם שוגג וכו' ואם אין מקדש יניחה עד שתמות ותקבר על ידי עורה כלומר היא ועורה:

מתני' **אין לוקחין עבדים וכו'**. דלא ניתן כסף מעשר אלא לאכילה ולשתיה ולסיכה:

ואם לקח יאכל כנגדן. כנגד מה שהוציא על אלו יאכל בירושלים ממעות שלו בתורת מעשר ומתני' דהכא בשברח המוכר איירי או שמת וא"א להחזיר הדמים למקומן כדמסיק בהלכה דלעיל:

אין מביאין קיני זבין וכו'. כל הני אין באים אלא מן החולין דדבר שבחובה הן והכא קמ"ל דאם הביא יאכל כנגדם ואע"פ שהחטאות ואשמות יש בהן אכילה להכהנים מ"מ אנן אכילה להבעלים בעינן בדמי מעשר שני דכתיב בכל אשר תאוה נפשך והיינו דקתני זה הכלל וכו' לאתויי כגון אלו דמ"מ יאכל כנגדן כל זמן שאין בהן אכילה להבעלים:

גמ' **תמן תנינן**. זה הכתוב בספרי הדפוס בריש הסוגיא מסורס ומהופך בטעות דצריך לגרוס בתחלה הא דכתוב לקמן מתני' דר' עקיבא וכו' עד כר"ע ניקחין בכסף מעשר דכל זה קאי אריש דהמתני' ואח"כ שייך האי תמן תנינן וכו' עד וכאן דרך חילול. ושייך שפיר עלה הא דלקמן א"ר חגיי מתני' אמרה כן וכו' ואלו למאי שנתהפך בטעות לא שייך כלל דברי ר' חגיי אהאי דר' ישמעאל ור"ע:

מתני' דר"ע. הא דלא ממעט במתני' אלא אלו מים ומלח וכו' כר"ע הוא דאתיא ודלא כדרשת ר' ישמעאל דלקמיה דאלו לדרשת ר' ישמעאל אימעוט נמי דגים וכו' דאיהו דריש מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ שנבראו מן הארץ במעשה בראשית ולאפוקי דגים דממיא איברו וחגבים מרקק נבראו וכמהין ופטריות אינן גדלין בארץ ור"ע הוא דדריש מה הפרט מפורש פרי מפרי וא"כ דגים נמי פרי מפרי נינהו וכן למאי דדריש מה הפרט

מפורש שהן גם כן מכשירי פרי כלומר שמתקנין ואוכלין בהן איזה דבר א"כ איתרבו נמי חגבים שהן פרי מפרי ומכשירי פרי וכמהין ופטריות שהן גדלין באילן ונקראין פרי מפרי ומכשירי פרי וכדקאמר מה נפק מן ביניהון מהני דרשות דגים וכו' דכר"ע ניקחין בכסף מעשר:

תמן תנינן. הכתוב לעיל הכא הוא דשייך:

תמן תנינן. במתני' דלקמן. אין לוקחין עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי מעשר שני כצ"ל ושביעית הכתוב כאן בספרים ט"ס הוא דאף דתנינן כן בשביעית בפ"ח מה שייך למירמי שביעית אמעשר שני ולקמן תנינן בהדיא גבי מעשר שני הכי ופריך מהתם דקתני יאכל כנגדן שהלוקח יאכל ממעות שלו בקדושת מעשר בירושלים כפי אותן המעות שהוציא בדברים הללו וסתמא קתני דמשמע בין שוגג בין מזיד והכא במתני' את אמר הכין דאם לקח פירות או בהמה בשוגג קנסינן ליה למוכר ויחזרו דמים למקומן ואמאי לא קנסינן התם נמי למוכר שיחזיר הדמים למקומן:

איתפלגון. בשינויא דהך רומיא ר' חייה בר יוסף ושמואל דחד אמר כאן במתני' דלקמן דרך מכירה מיירי והמקח קיים ולא קנסינן ליה להמוכר לפיכך צריך הלוקח שיאכל כנגדן וכאן במתני' בדרך חילול מיירי שאמר לו המעות של המעשר הללו יהיו מחוללין על הפירות או על הבהמה שלך והלוקח דקתני לאו דווקא הוא אלא דהיינו המחלל ומשום דמחלל עם חבירו נקט לה בלישנא דהלוקח וכיון דקיי"ל כחכמים דר"מ בהלכה דלעיל דאין מחללין מעות מעשר שני על שום דבר כ"א דוקא על השחוטין אף בדיעבד אינן מחוללין ויחזרו הדמים למקומן:

וחרנה. ואידך אמר דתרווייהו בדרך מכירה מיירי וכאן בהמתני' בשהמוכר קיים קנסינן ליה דלא נקנה המקח ויחזיר הדמים למקומן וכאן במתני' דלקמן מיירי שהלך לו המוכר או שמת וא"א להחזיר הדמים לפיכך צריך הלוקח שיאכל כנגדן:

ולא ידענא וכו'. ולא ידעינן מי משניהם משני כך או כך דלא מסיימי אלא מן מה דא"ר יוסי בשם שמואל לקמן על המתני' דאין לוקחין עבדים וכו' דנקנה המקח ולא קנסינן ליה להמוכר א"כ ש"מ דשמואל הוא דאמר האי שינויא כאן דרך מכירה וכאן דרך חילול:

א"ר חגיי מתניתא אמרה כן. ממתני' דלקמן בפ"ג שמעינן בהדיא כן שאין מחללין מעות מעשר על הפירות בריחוק מקום והיינו בחוץ לירושלים כדתנן במתני' שם מי שהיו לו מעות בירושלים וצריך לו ולחבירו פירות אומר לו הרי המעות האלו מחוללין על פירותיך וכו' אלמא דוקא בירושלים הוא דיכול לחלל המעות מעשר שלו על פירות חולין של חבירו אבל לא בריחוק מקום ומכיון שכן שפיר מיתוקמא מתני' דהכא בדרך

חילול שאם חילל מעות מעשר בחוץ לירושלים על הפירות או על הבהמה לא עשה כלום שאין מחללין מעות מעשר על הפירות בריחוק מקום ולפיכך יחזרו דמים למקומן: **אמרה**. ר' חגיי להאי מלתא קומי ר' אבינא וקלסיה וכשאמרה קומי ר' ירמיה קנתריה והקשה לו והתנינן שם מתני' דבתרה מעות בירושלים ופירות במדינה אומר הרי המעות האלו מחוללין על הפירות ההם אלמא דמחללין מעות מעשר אף על הפירות שהן חוץ לירושלים ומשני שנייא היא שהיה אחד מקום כלומר מהאי מתני' ל"ק דלעולם אין המעות מתחלל על הפירות בריחוק מקום והאי מתני' שאני דמיהת אחד מהן או המעות או הפירות הן במקום כלומר בירושלים כדתנינן שם ברישא פירות בירושלים ומעות במדינה מעות בירושלים ופירות במדינה אומר וכו' אבל היכא דתרווייהו חוץ לירושלים הן וכגוונא דאיירי במתני' דהכא אין מחללין המעות על הפירות בריחוק מקום:

כד נפק ר' חגיי. מבית המדרש אשכח חדא ברייתא דתני מעות ופירות וכו' כלומר בין שתיהן בירושלים או שתיהן במדינה מחללין ואמר אם הוה שמע ר' ירמיה הדא מילתא יאות הוא שקנטר אותי דהשתא ש"מ דמתחללין המעות מעשר בריחוק מקום:

בעא ר' חגיי מחזיר ביה. ממה שאמר להביא ראיה להמתני' דאינו מתחלל בריחוק מקום דע"כ לא מיתוקמא המתני' בדרך חילול דא"כ קשיא מהאי ברייתא דשמעינן דמתחללין המעות בריחוק מקום וא"ל ר' זעירא לא תחזור בך דלעולם מתני' דהכא בדרך חילול מיתוקמא ול"ק מהאי ברייתא דהא אמר ר' אלעזר דפלוגתא דר"מ ורבנן בהתוספתא שהובאה בהלכה דלעיל אם מחללין מעות מעשר על נקבת בעל מום ועל שאר בהמה חיה ועוף או לא היינו במעשר שני של דמאי דבהא קאמר ר"מ דמחללין דאין במעות אלא ספק קדושת מעשר שני אבל בודאי לא פליג ר"מ דאין מחללין לא על הפירות ולא על הבהמה חיה ועוף כ"א על השחוטין והשתא מתני' דהכא דבודאי מיירי ככ"ע מיתוקמא ומשום שמעות מעשר שני של ודאי אין מחללין אותן בריחוק מקום והאי ברייתא דשמעינן דמחללין בריחוק מקום במעות מע"ש של דמאי הוא וכר"מ:

מן דאמר ר' אלעזר דר"מ היא. תשובת ר' חגיי הוא וכלומר דאכתי לא ניחא דהא מן האי דאמר ר"א דלא פליגי אלא בדמאי א"כ ע"כ הוא כדקאמרת דר"מ הוא הך ברייתא דקתני דמחללין בריחוק מקום ובשל דמאי איירי:

הדא אמרה היא דמאי היא ודאי. כלומר ש"מ מיהת דלרבנן אין חילוק והיא דמאי והיא ודאי אין מחללין המעות על הפירות בריחוק מקום והשתא האי ברייתא גופה קשיא לי דהא סתמא קתני ומהיכי תיתי לפרשה דבשל דמאי איירי ולאוקמה כרבי מאיר ולא כרבנן אלא ודאי דהאי מילתא ליתא כלל דלעולם מעות מעשר מתחללין בדיעבד על

הפירות אף בריחוק מקום ומתני' דהכא לא מיתוקמא כלל בדרך חילול כדבעינא לאוקמי מעיקרא וכחכמים דר"מ דהתוספתא דשאני התם דלא אסרי רבנן אלא מטעמא שמא יגדל מהן עדרים ור"מ לא גזור אבל בשאר פירות דליכא האי חששא איכא למימר דלכ"ע מיהת בדיעבד מתחללין ומתני' בדרך מכירה מיתפרשא ומיתרצא האי רומיא ממתני' דלקמן כדמתרץ האי מ"ד כאן כשהמוכר קיים וכו'. ושפיר עבדי דהדרי בי:

הרוצה לחלל מעות וכו'. תוספתא היא בפ"ג:

בין אילו ובין אילו קדשו. בין המעות בין הפירות משום דמספקא להו לב"ש אי אלים הקדושה בזמן הזה למיתפס פדיונו ואזלי בתרווייהו לחומרא:

ובה"א מעות כמות שהן. מעות מעשר שהמע"ש נוהג בפני הבית ושלא בפני הבית ואינו נאכל אלא בפני הבית והפירות כמות שהן חולין דלא אלימי למיתפס פדיונם:

עבר ר' קריספא. ושמע לר' זבידא להא דמתני לבריה וא"ל לא תניתה כן אלא פירות על המעות שאם חילל פירות מע"ש עצמו על המעות בזמן הזה בהא הוא דפליגי אבל מעות שחילל עליהן המעשר שני ומחללן על הפירות בזה דברי הכל לא קדשו הפירות דלא אלים כל כך קדושת מעות מעשר בזמן הזה:

והתנינן אין מקדש ירקבו. אלמא דקדשו הפירות שנלקחו במעות מעשר בזמן הזה אלא משום שאינן נאכלין בזמן שאין מקדש ירקבו:

תיפתר. דהמתני' איירי בשהקדישן בשעת המקדש וחרב המקדש כלו' בשעת המקדש לקחן וכבר חלה עליהן קדושתן:

תני כן ביבי. הכי תני רב ביבי חדא ברייתא דדריש מקרא דבריחוק אין מחללין מעות מעשר על פירות:

ונתת את הכסף. לא כתיבא הכי אלא ונתת בכסף צ"ל והאי קרא מישתעי בפדיון מעשר שני עצמו ולמדנו דבריחוק מקום אתה פודהו להמעשר כדכתיב כי ירחק ממך המקום וגו' ונתת בכסף וגו' והלכת אל המקום וגו' אבל לא בקירוב מקום שאין פודין מעשר שני טהור בירושלים:

ונתת הכסף. קרא דבתרי' דבקירוב מקום משתעי ובמעות המעשר ולמדנו שהכסף הוא מעלה ומחללו שם כדכתיב ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו' אבל אי אתה מחללו להכסף מעשר בריחוק מקום:

גמ' **ר' יוסי בשם שמואל נקנה המקח**. שאם לקח המקח קיים ולא קנסינן ליה להמוכר שיחזיר הדמים ומתני' דלעיל משני שמואל דהאי ש"ס דבדרך חילול מיירי כדקאמר בהלכה דלעיל:

ר' יוסי בן חנינה כיפירה. אסיפא קאי אין מביאין קיני זבין וכו' ואם הביא כיפרה אותה החטאת או שאר הקרבנות דקחשיב על בעליהן:

א"ר הילא. הכי שמעינן בהדיא מן מה דתנינן יאכל כנגדן ש"מ שקדשו הן ומכפרין על הבעלים דאי לא תימא הכי לא הי' צריך לאכול כנגדן דמכיון שלא קדשו א"כ לא הי' המקח כלום:

אמר ר' יוסי. כלומר דפלי"ג דמזה אין ראיה דהמקח קיים מכיון שמשך אותן ליקח מדמי המעשר וא"כ צריך שיאכל כנגדן ומכאן ואילך כמקח אחר הוא ואיכא למימר דלא קדשו מכיון שאין באין אלא מן החולין. א"ר יודן וכו'. ר' יודן כר' יוסי ס"ל לענין דלא מוכחא ממתני' דקדשו ודאי והלכך צריך לחזור ולהקדישו לפי שהוא ספק שהוא סבור שקידשו ואפשר לא קידשו:

הדרן עלך מעשר שני אין מוכרין

פרק ב

הלכה א

מתני' **מעשר שניניתן לאכילה ולשתיה ולסיכה**. דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך ושתיה בכלל אכילה וסיכה כשתיה כדכתיב ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו:

לאכול דבר שדרכו לאכול. ואין מחייבין אותו לאכול דבר שאין דרכו לאכול כגון פת שעיפשה או התבשיל שנפסד וכיוצא בו וכן דבר שדרכו לאכול כשהוא חי אוכל אותו חי ואם מבושל מבושל ואין משנין אותו וכן בשתיה:

אין מפטמין שמן של מעשר שני. אין עושין אותו מפוטם בעיקרי בשמים מפני שמשנה את טעמו ומוציאו מכלל אכילה וכן אין לוקחין בדמיו שמן מפוטם מהאי טעמא:

אבל מפטם הוא את היין. שעושין אותו אנומלין כדתני גבי תרומה בריש פרק י"א דתרומות שמערבין יין ודבש ופלפלין ונקרא אנומלין:

נתן בתוכו דבש ותבלין. ובנוסחת המשנה נפל לתוכו והיינו הך. שנפל לתוך היין של מעשר שיש לו בירושלים דבש ותבלין של חולין והן של אחר ומחמת זה השביח היין השבח הוא לפי מעשר כיצד אם היה היין שוה שני זוזים והדבש יהתבלין שוין זוז והשביח בעצי חולין והשביחה כל השבח למעשר שני לפי שאין השבח ניכר בפת:

זה הכלל כל ששבחו ניכר. בגמרא פליגי בה בפירושא דהאי מילתא והמסקנא כך הוא דכל שהותיר במדה אז אם השבח ניכר הוא השבח לפי חשבון ואם לא הותיר במדה

אפילו שבחו ניכר השבח לשני בלבד יכל שאין שבחו ניכר אפילו הותיר במדה השבח להשני בלבד:

גמ' **ניתן לאכילה**. זה בפירוש כתבה התורה ואכלת לפני ה' אלהיך וגו' מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו' ולשתיה למדנו שהשתיה בכלל אכילה ולקמן קאמר דמגופיה דקרא נפקא דכתיב תירושך זה היין וכתיב ואכלת:

מנין שהשתיה בכלל אכילה. סוגיא זו כתובה בפרק יום הכפורים בהלכה ג' ובפ"ג דשבועות בהלכה ב' והגי' ביומא מיושבת ביותר:

לא תאכל דם. הוציאו הכתוב בלשון אכילה ובמה אנן קיימין והמקרא הזה אם בדם שקרש דשייך ביה אכילה:

והתני. בתוספתא דטהרות פ"ב דם שקרש אינו לא אוכל ולא משקה וקס"ד דלענין אכילה קאמר שאינו חייב עליו:

אלא כי אנן קיימין. להכתוב לא תאכל דם בדם כמות שהוא והתורה קראה אותו אכילה אלמא שתיה בכלל אכילה:

והתני. בתוספתא דכריתות פ"ב המחה את החלב וכו' אם יש בו כזית הרי זה חייב וקשיא לר' יונה דלא בעי לפרש הכתוב בדם שקרש הא בהדיא תנינן הקפה את הדם ואכלו ה"ז חייב:

מה עבד לה ר' יונה. השתא להאי תוספתא דטהרות אינו לא אוכל וכו' וכלומר דעל כרחך דהכי מפרשינן לה דם שקרש אינו לא אוכל ולא משקה לענין טומאת אוכלין ומשקין והשתא מנא ליה דשתיה בכלל אכילה:

חזר רבי יונה ושמעה מהכא. דשתיה בכלל אכילה דכתיב ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר וגו' ואכלת שם וגו' אלמא דקרי לכולהו אכילה ומה אנן קיימין להאי ואכלת על היין ושכר אם בנותן טעם יין בתבשיל כלומר דאם תרצה לפרש דקרא מיירי שנותן היין לתוך התבשיל שיתן בו וטעם קשיא והלא הטעם לפגם הוא והיאך יאמר הכתוב על זה ואכלת דמשמע שבדרך אכילה הוא ואין זה דרך אכילה אלא על כרחך ביין כמות שהוא נאמר וביומא ובשבועות גריס הכי בהדיא אלא כי אנן קיימין כמות שהוא והתורה קראה אותו אכילה:

רבנן דקיסרין אמרין. דמהכא לא שמעינן מידי דתיפתר באילין אורזנייה וגמזיזנייה מיני מאכלים הנזכרים לעיל בפרק כיצד מברכין שנעשים מאורז ומשארי מינים ועושין אותן עם בשמים כתושין ומשימין לתוכן יין וכל הטפל לאכילה כאכילה ולפיכך קראו הכתוב אכילה:

שמע לה מן הכא. כלומר מן המקרא אפשר לדחות כדאמרן ומהמתנ' דפ"ג דשבועות שמעינן דשתיה בכלל אכילה דתנינן שבועה. והגי' משובשת בכאן וכצ"ל כמו שהוא ביומא ובשבועות. שבועה שלא אוכל ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת. אלמא דשתיה בכלל אכילה ולפיכך אינו חייב אלא אחת דהוי ליה כאוכל וחוזר ואוכל בהעלם אחת:

אמרין חברייא קומי ר' יוסי ומר דבתרה. החברייא הקשו לרבי יוסי על זה דא"כ אמור הסיפא דקתני התם שבועה שלא אוכל ושלא אשתה חייב שתים ואמאי הא מכיון דשתיה בכלל אכילה א"כ כשנשבע שלא אוכל חלה השבועה גם על השתייה וכשחזר ונשבע שלא אשתה אין שבועה חלה על השבועה ואינו חייב אלא אחת מבעי' ליה:

אילו וכו'. דברי ר' יוסי הן וה"ג בהדיא ביומא ובשבועות אמר לון רבי יוסי אילו מי שהיה לפניו שני ככרים וכו' שמא אינו חייב שתים אם אכל את שתיהם בתמיה דודאי כל חדא וחדא שבועה בפני עצמה היא וא"כ ה"נ במתני' כן דמכיון שפרט ואמר לא אוכל ולא אשתה הוה להו כשתי ככרות ואמרינן דדעתו היה לישבע על האכילה בפני עצמה ועל השתיה בפני עצמה ולפיכך חייב שתים:

שמע לה מהכא. מהאי מתני' דשבועות ש"מ דשתיה בכלל אכילה שבועה שלא אוכל וכו' הא אם אכל אוכלין ראוין ושתה משקין ראוין חייב לא שלא אוכל קאמר בתמיה אלא דשתיה בכלל אכילה:

ניחא כמתני' דאנן אמרין שבועה שלא אוכל. כלומר הניחא לפי הנוסחא דאנן אמרין בהאי מתני' דשלא אוכל בלבד קאמר:

ברם כרבנן דאינון אמרין שבועה שלא אוכל ושלא אשתה. כלומר אלא להנהו רבנן דגרסי במתני' שנשבע על שתיהן מאי איכא למימר וביומא גריס כרבי דהוא אמר שבועה שלא אוכל ושלא אשתה. ובזה גי' דהכא יותר ניחא:

שמע לה מן הדא. ממתני' דיום הכפורים דקתני אכל ושתה בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת דשתיה בכלל אכילה היא ומחד קרא נפקא:

לא אכלתי באוני. גבי ווידוי מעשר כתיב אלא שתיתי בתמיה הא גם בשתיה אסור לאונן אלא דשתים בכלל אכילה:

ניחא וכו'. ה"ג להא בשבועות שם ויותר ניחא היא ואהתם קאי. עד כדון בשאמר שלא אוכל ושתה. כלומר עד כאן לא שמענו אלא בנשבע שלא אוכל ושתה דחייב דשתיה בכלל אכילה. איפכא מאי. ברם אם אמר שבועה שלא אשתה ואכל מהו וקאמר הש"ס דדוקא שתיה בכלל אכילה אמרו אבל אין אכילה בכלל שתיה:

אית דבעי משמע מן הדא. דשתיה בכלל אכילה דכתיב לא תוכל לאכול וכו' והתורה קראה אותה אכילה דלא תוכל לאכול כתיב וקאמר תירושך זה היין:

ואינו מחוור. אהא דדריש ויצהרך זו סיכה קאי כלומר שאין זה נכלל בלאו גמור דאע"ג דדריש ויצהרך על הסיכה אינו לוקה עליו חוץ לחומה כדמסיים ואזיל דאין תימר דסיכה ג"כ במחוור הלאו היא א"כ ילקה עליו אם סך בשמן של מע"ש חוץ לחומת ירושלי' ואנן לא תנינן בפרק אלו הן הלוקין אלא האוכל מע"ש חוץ לחומה ושתיה היא בכלל אכילה ואם איתא דאף על הסיכה לוקה ה"ל למיתני בהדיא:

א"ר יוסי בן חנינה. מילתא באנפי נפשה היא ואיידי דאיירי בחוץ לחומה מייתי להא דר' יוסי בר חנינא דאין לוקין על מעשר שני אם אכלו חוץ לחומה אא"כ כבר נכנס לירושלים דקלטוהו מחיצה ואחר כך יצא דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך דוקא משנכנס למקום אכילתו והוציאו לחוץ והא דנקט טהור משום דכשנטמא א"צ להוציאו דמע"ש שנטמא פודין אותו אפי' בירושלים ומסתמא להטהור הוא מוציא דאינו יכול לפדות משנכנס לירושלים:

מנין שאינו מחוור. כלומר ועוד ראיה שאין הסיכה בלאו מחוור ואין לוקין עלהסך חוץ לחומה:

כהדא דתני. בברייתא והובאה בהאי תלמודא ביומא שם ובפ"ק דתענית:

בשבת. כל סיכה שאינה לרפואה ממש מותר בין שהיא של תענוג או אינה של תענוג אלא למיחוש בעלמא כהאי דתנינן בפי"ד דשבת החושש במתניו לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן:

ביה"כ הכל אסור. דחד מה' עינוים הוא:

בתשעה באב ובתענית צבור. שגוזרין על הגשמים כדתנינן עברו אלו ולא נענו ב"ד גוזרין ג' תעניות וכו' ואסורין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובסיכה של תענוג הוא דאסרו אבל לא בשאינו של תענוג אלמא דהא דאמרינן סיכה כשתיה אינו אלא אסמכתא בעלמא דהא מקילינן בתשעה באב ובתענית צבור:

והתני שוה סיכה לשתיה. בכל מקום ומשני היינו לאיסור וכן לתשלומין לזר הסך בשמן של תרומה אבל לא שוותה לעונש וכן ביוה"כ דווקא לאיסור הוא דשוה אבל לא לעונש דלא חייבה התורה אלא על אכילה ושתיה ומלאכה:

והתני. בת"כ פ' אמור ולא יחללו דכתיב גבי זר האוכל תרומה להביא את הסך ואת השותה אלמא דסך עובר בלאו:

לית כאן סך. סמי מכאן סך:

ואין לית כאן סך לית כאן שותה. כלומר ואם כך הוא דסמית להא א"כ אף אנן נאמר דכולא האי ברייתא לא תנינן לה וסמי נמי שותה דלא איצטריך לרבות דהא שתיה בכלל אכילה היא וכתיב וכל זר לא יאכל:

דלא כן. כלומר ועל כרחך הוא כך דאל"כ אלא דמרבי' לשותה מולא יחללו א"כ דבר שהוא בא משני לאוין מצטרף הוא לכשיעור בתמיה דמכיון שאינן משם אחד בדין הוא שאין אכילה ושתיה מצטרפין ואנן לא תנינן הכי דהא דתנן גבי יה"כ האוכל ושותה אין מצטרפין היינו משום דביה"כ ביתובי דעתא תליא מילתא ובהכי לא מייתבא דעתיה אבל בעלמא מצטרפין הן כדתנן בפ"ו דנזיר אפילו שרה פתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב וה"ה הכא בתרומה ומטעמא דהכל משם אחד הוא דשתיה בכלל אכילה ואי כדקאמרת דמולא יחללו מרבינן שותה א"כ אכילה ושתיה משני לאוין הן באין ובדין הוא שלא יצטרפו אלא ע"כ דה"ק לרבות את הסך כשותה ושותה נפקא לן דשתיה בכלל אכילה היא:

מנין שהוא מחוור בעשה. על חוץ לחומה קאי דאע"ג דאמרינן דהסך חוץ לחומה אינו עובר בלאו דלא תוכל לאכול בשעריך דאינה בכלל אכילה מ"מ בעשה הוא עובר ומנין לזה וקאמר ר' אלעזר דמדכתיב גבי ווידוי מעשר לא נתתי ממנו למת ומה אנן קיימין המקרא הזה אם כדקתני לקמן בפ"ה דעל להביא ארון ותכריכין לחוד קאי קשה דהא דבר שהוא אסור גם לחי דמעשר שני לא ניתן אלא לאכילה ולא לעשות ממנו שאר צרכיו ולקנות מלבושין ואם לחי אסור כ"ש למת ולמה לי אלא איזהו דבר שהוא מותר לחי ואסור למת הוי אומר זו סיכה ואם נתנו לסיכה למת עובר בעשה הוא דמכלל דלא נתתי הוא בא וה"נ לענין חוץ לחומה דנהי דאין בכלל דלא תוכל לאכול דאע"ג דכתיב ויצהרך אמרינן דסיכה אינה בכלל הלאו מ"מ בעשה הוא:

כיצד לאכול דבר שדרכו לאכול וכו'. כדגרסי' להא לעיל בפ"ח דשביעית וה"ה הכא לענין מעשר שני:

אין מחייבין אותו לאכול לא פת שעיפשה ולא קניבת ירק. זהו הנשאר מפסולת הירק אחר שקנב ובירר אותו ולא תבשיל שעיברה צורתו ונפסד:

אין שומעין לו. לפי שאין דרכן לאכלן כך:

לא אניגרון. מיא דשילקי אכסיגרון מיא דכולהו שלקי ואם שלקן אין מחייבין אותו לשתות המים לפי שאין דרך לשתותן אלא עם השמן כדאמרינן בפ' כיצד מברכין:

ולא יין בשמרים. אם יש בו שמרים וא"א לבוררן אין מחייבין אותו לשתותו כך:

לא יהא מגמע חומץ ופולטו. לפי שהוא מפסידו ועוד שהוא ניכר דלרפואה הוא דעביד ולא ניתן מע"ש אלא לאכילה ושתיה:
ואינו נמנע. וחושש ואם נתרפא נתרפא כדרך ששנינו בשבת:
לא יערענו בשמן. שזהו לרפואה אבל לתוך אניגרון נותן הוא שמן הרבה וגומע ואם נתרפא נתרפא:
לא יסוך יין וחומץ וכו'. ומפרש לה כגון החושש את ראשו וכו' ולפעמים עושין כך לרפואה ובשל מעשר שני אסור שאין דרכן לסוך בהן וניכר שהוא לרפואה:
שפיטמו. בבשמים אסור לסוך בו וכו' כדמפרש ואזיל שזה השמן דרכו לכך לסיכה ואף אם פיטמו מותר אבל היין אין דרכו לפטמו לסוך בו אלא לשתיה הוא שמותר כדתנן במתני':
שנסרח. מהו שמותר להשתמש בו. ופשט ליה דפקעה קדושתו שאין ראוי למאכל אדם ומה צריכה ליה למיבעי בשמן של שביעית שאע"פ שנסרח לא פקעה קדושת שביעית ממנו שהשביעית נוהגת בין שראוי לאדם או לא שהרי אף במאכל בהמה נוהגת ומ"מ איכא למיבעי שאפשר מכיון שנסרח אינו ראוי לכלום:
זה שהוא לוחש וכו'. לענין שבת קאמר וגרסינן להא לקמן בשבת פ' י"ד בהלכה ג':
זה שהוא לוחש. הלוחש להעלות גידי אזנים הוא והכי אמר בהדיא בפ' במה אשה החושש אזנו נותן שמן ע"ג ראשו ולוחש ובלבד שלא יתן לא ביד ולא בכלי והכא פליגי בה ומייתי להא משום האי דלקמן. מה ביניהון. כלומר ואלא היאך הוא נותן למ"ד לא בידו ולא בכלי ובמאי פליגי:
מאיסה. לאו לשון מיאוס הוא אלא מלשון נמס כלומר האי איכא בינייהו דמ"ד נותן בין ביד בין בכלי מאוס הוא שלאחר שנתן השמן ע"ג ראשו חוזר וממיס אותו ומעבירו לכאן ולכאן דבין ביד ובין בכלי מותר להמיס את השמן ע"ג כל הראש ואינו חושש ומ"ד נותן שמן ע"ג ראשו ולוחש אינו מאוס כלומר בנתינה לחוד הוא דמתיר אבל אינו ממאיס אח"כ את השמן על הראש לא ביד ולא בכלי משום דניכר דלרפואה הוא דעביד וזה אסור בשבת משום שחיקת סממנים:
רבי יונה אמר דמעשר שני איכא בינייהו. וכלומר דלפי הא דאמרן במאי דפליגי הנ"מ הוא לענין מע"ש אם כדרך שהתירו בשבת מותר ג"כ לעשות בשמן של מעשר שני או לא דלמ"ד בשבת מותר להעביר השמן אח"כ על כל פני הראש בין ביד בין בכלי א"כ דוקא בשבת הוא שאמרו כך אבל בשמן של מעשר שני אסור לעשות כן דלא ניתן אלא לסיכה של גופו וכשהוא מעבירו אחר כך בכלי נמצא מפסיד המעשר שני במה שנדבק

בהכלי ואפילו במה שנדבק ביד הפסד הוא מכיון דלא נתכוין לסוך כדרך הסיכה ולמ"ד דגם בשבת נותן שמן ע"ג ראשו אבל לא יסוך אח"כ לא ביד ולא בכלי וזה מותר הוא גם במעשר שני א"כ מה שמותר לעשות בשבת מותר להשתמש כך בשמן של מעשר שני:
אמר ר' יוסי וכי כל שהוא מותר בשבת. ואין בו איסור שבת מותר הוא להשתמש כך במע"ש בתמיה והתני מדיחה היא אשה בנה ביין בשבת מפני הזיעה דאע"ג דתנינן לא יסוך ביין ובחומץ להדיח מפני הזיעה מותר אבל בתרומה אסור לעשות כן מפני שמאבד את התרומה וא"כ היא תרומה היא מעשר שני דדין אחד להם בזה דלא ניתנו אלא לאכילה ולשתיה ולסיכה בדבר שדרכו לכך הרי דמצינו דבשבת מותר וכנגדו במעשר שני אסור אלא ודאי דאף הכא נמי כן ואין לדמות זה לזה:
מהו כדון. כלומר ואלא במאי פליגי בשבת ומ"ט דמ"ד דאסר בין ביד בין בכלי:
ובלבד וכו'. כלומר משום הכי הוא שאף שהתירו לזה בשבת ובלבד שלא יעשה בשבת כדרך שעושה בחול ואידך מ"ד ס"ל דלא חששו לכך:
דגים שנתבשלו וכו' אמר רב הושעי' דלא כר' יהודה הוא. כצ"ל וכך הוא לעיל בפ"י דתרומות בהלכה א' על הא דקתני התם בצל שנתנו לתוך עדשים וכו' ושאר כל התבשיל בין שלם בין מחותך בנותן טעם:
ר' יהודה מתיר בצחנה. הוא תבשיל של מיני דגים קטנים שאינו נותן בצל שלם לתוכה אלא כדי ליטול את הזוהמא ולא כדי ליתן בו טעם וקס"ד דר' יודה ס"ל דאין דין נ"ט בדגים וא"כ מתני' דהכא דלא כר' יהודה הוא:
רבנן דקיסרין בעיין. הקשו על זה דלדידך נימא נמי דהא א"ר אבוהו בשם ר' יוחנן בריש פ"ו דנזיר כל האיסורין שנתבשלו עם היתר מין במינו ואי אפשר למיקם אטעמא משערין את האיסור כאילו הוא בצל או קפלוט ואם היה נותן טעם בההיתר באותו השיעור שהוא לפנינו אוסרו ומעתה תימר נמי דהא דלא כדר' יהודה בתמיה וכי ליית ליה לר' יהודה נותן טעם בבצל וקפלוט אלא ודאי דלא קאמר כ"א בצחנה לפי שהן מינין שמעלין זוהמא הרבה ובהן הוא דאמר שאין הבצל אלא ליטול את הזוהמא ומתני' דהכא ככ"ע אתיא:
מודה ר' יודה. מילתא באנפי נפשה הוא דבבצל של הקדש ובבצל של ע"ז דחמירי מודה ר' יודה דלעולם אוסר הוא:
א"ר יוחנן כל שיש בו הותיר מדה. לפרש לזה הכלל דמתני' קאי ולדעת ר' יוחנן ה"ק כל ששבחו ניכר מחמת התערובת שנתערב עמו ונראה וניכר בו אז מה שניתוסף במדה חולקין השבח לפי חשבון כגון ברישא שנפל דבש ותבלין לתוך היין של מעשר וא"כ בודאי ניתוסף הוא במדה ממה שנתוספו בו מהדבש והתבלין ואם השבח ניכר בכלו

והיינו שמחמת כן יפה יותר ממה שהיה שוה בתחילה נמצא שיש כאן שבח הניכר ויתרון המדה חולקין השבח הזה לפי חשבון כדפרישית במתני' או כיוצא בזה כגון שהמעשר הזה שוה שלשה זוז והדבש והתבלין זוז וכשנפלו לתוך היין השביחוהו והוסיפו במידתו והרי עכשיו שוה חמשה זוז וזה נקרא שבח הניכר שעלה בדמים יותר ממה שבתחלה חולקין בהשבח לפי חשבון ומגיע לבעל המעשר שלשה זוז ושלשה רביעי זוז ולבעל הדבש והתבלין זוז ורביע זוז ואם אין שבחו ניכר כגון שלא השביח במקח ממה שהיה שוה בתחילה אע"פ שיש כאן יתרון המדה שאנחנו רואים שניתוסף המדה מחמת הדבש והתבלין אפ"ה כל השבח למעשר שני משום דאין כאן שבח הניכר הכי מפרש ר' יוחנן לזה הכלל דהמתניתין ודברי רבי יוחנן בעצמן כך מתפרשין לפ"ז כל שיש בו הותיר מדה השבח לפי חשבון כלומר דארישא קאי יין שנפל לתוכו דבש ותבלין שודאי יש בו הותיר המדה וכל ששבחו ניכר וכו' כדאמרן דבעינן נמי שבח הניכר וסוף דברי ר' יוחנן דקאמר וכל שאין בו הותיר מדה השבח לשני זה הוא לפרש טעמא דסיפא דמתני' עיסה של מע"ש שאפאה והשביחה השבח לשני משום דאע"ג דיש כאן שבח הניכר דמסתמא פת אפוי שוה יותר מעיסה מ"מ מכיון שאין כאן הותיר המדה אין לבעל העצים כלום והכל להשני:

רשב"ל. ס"ל דלא בעינן הותיר המדה אלא בטעם בלבד הדבר תלוי וזה הכלל דהמתני' מפרש לה הכי כל ששבחו ניכר שהטעם שהשביח ניכר הוא אע"פ שלא ניתוסף במדה כגון שאחר שנפל לתוכו הדבש והתבלין חזר והסירו לפי הערך שנתערב בו ונשאר המדה כמו שהיתה מ"מ מכיון שהיין השביח בטעמו מחמת הדבש והתבלין שהיו בו חולקין השבח לפי חשבון ממה ששוה עכשיו יותר ממה שהיה בתחילה וכל שאין טעם שבחו ניכר כלומר שלא עלה בדמים יותר מחמת הטעם ואינו ניכר הוא אע"פ שיש כאן שבח הטעם הכל הוא לשני:

מתניתא פליגא על רשב"ל. כצ"ל וכעין דמקשה לקמן מהתוספתא לרשב"ל ומתרץ לה הכי דהא קתני עיסה של מעשר שני וכו' השבח לשני והרי הדבר ידוע דהפת משביח הוא בטעמו וניכר השבח עכשיו ממה שהיתה עיסה בתחילה וקתני השבח לשני וקשיא לריש לקיש:

פתר לה בשאין טעם שבחו ניכר. כלומר אע"פ שיש כאן שבח הטעם מ"מ הכא מיירי שאינו ניכר כגון שהפת והעיסה שוין בדמים. הן דלפעמים מי שרוצה לקנות עיסה צריך לשלם לבעל העיסה כמו אם היתה אפויה ואף שצריך לעצים ולאפות אותה מעלה העיסה בדמים מפני משקלה שמשקל העיסה יותר הוא מן הפת לפי ערך משקלו ונמצא

שאין כאן שבח הניכר דלכ"ע לא נקרא שבח הניכר אא"כ עלה בדמים יותר ממה שהיה בתחילה ול"פ אלא בהא דלר' יוחנן בעינן נמי הותיר במדה ולרשב"ל לא בעינן אלא שהשבח הניכר בא מחמת שבח הטעם:

מתני' פליגא על ר' יוחנן דגים וכו'. וקס"ד דלאחר שנתבשלו ביחד הסיר הדגים מהן או שכל אחד ואחד ניכר בפ"ע הוא דהוי כמסיר והפרידן זה מזה והרי אין כאן לא בקפלוטות של מעשר ולא בדגים הותיר המדה אלא שבח הטעם בלבד וקתני השבח לפי חשבון וקשיא לר' יוחנן:

ר' יוסי וכו'. כלומר דפליגי אליבא דר' הושעיה בהך שינויא דר' יוסי בשם רבי הושעיה קאמר דהכי הוה משני לה דתיפתר שבישל שניהן כאחת וכלומר שנתבשלו עם הקפלוטות דקתני לאו שנתבשלו ביחד בלחוד הוא דקאמר דתידוק מינה שאין כאן אלא שבח הטעם בלבד לא היא אלא דהכא במאי עסקינן שנתבשלו הרבה זע"ז עד ששניהם נראים כאחת שנתמעכו מחמת הבישול וא"א להפרידן זה מזה ונמצא שיש כאן הותיר המדה ג"כ כמו בדבש ותבלין שנפלו לתוך היין והשבח הוא ניכר ששוה עכשיו ביותר ממה שהיו שוין לפיכך השבח לפי חשבון הכי קיבל ר' יוסי מרבי הושעיה שתירץ כך בדרך אוקמתא כדאמרן:

ר' יונה בשם ר' הושעיה. לא אמר כך שתירץ בדרך אוקמתא אלא דבעי בדרך קושיא וכלומר דע"כ הוא דבהכי מיירי שנתבשלו כל כך עד ששניהן כאחת הן דאי לא תימא הכי אלא שנתבשלו ביחד בלחוד הוא דמיירי ואין כאן אלא שבח הטעם בלבד קשיא מאי איריא דקתני שנתבשלו עם הקפלוטות הא אפילו אם לא נתבשלו ביחד משכחת לה דהגע עצמך אע"פ שבישל לזה בפ"ע וזה בפני עצמו ועירבן מיד אחר הבישול כלום יש בדגים אלא טעם קפלוטות וכו' כלומר פשיטא הוא שנותנין טעם זה בזה והשתא אי ס"ד דמתני' לא איירי אלא בשאין בהן כי אם שבח טעם בלבד קשה דלמה לי שנתבשלו דקתני לא ה"ל למיתני אלא הכי דגים שנתבשלו ונתערבו עם הקפלוטות של מעשר שני אי נמי דגים וקפלוטות מבושלין שנתערבו אלא ודאי דמדקתני שנתבשלו עם הקפלוטות ע"כ דהא קמ"ל שנתבשלו כ"כ עד שנעשו שניהן כאחת ויש כאן הותיר המדה ושבח הניכר וכדר' יוחנן והלכך השבח לפי חשבון:

מתני'. דפ"ה דביצה פליגא על ר' יוחנן דתנינן שם האשה ששאלה מחברתה מעי"ט תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן שאין מוליכין אותן אלא במקום ששתיהן יכולות לילך דהתבלין ומים ומלח קנו שביתה אצל בעליהן אלמא שאע"פ שאלו נבלעין הן בהעיסה ואין כאן אלא נותן טעם בלבד מ"מ הולכין אחריהן והעיסה עם

התבלין או מים ומלח נגררין אחר שתיהן וקשיא לר' יוחנן דקאמר דנתינת טעם בלבד לא מהני שיהא לשניהן חלק בהשבח:

אמר ר' בא. שאני איסור תחומין דעשו חכמים לתחומין כמו למידת הדין כלומר לענין ממון ולמקח וממכר דכל שיש לשני' חלק בהדבר לא בטיל האי לגבי האי ולאו משום דזה נותן טעם בזה הוא:

תדע לך שהוא כן. גבי תחומין דתמן בבבל אמרין בשם רב חסדא ולא ידעינן אם קיבל זה מן שמועה או מן חדא ברייתא דתני לה שאפילו עצים ששאלה מחברתה לאפות עיסתה הולכין אחר רגלי שתיהן והא סברינן מימר עצים אין בהן ממש כלומר דודאי מסתברא הוא שבעצים אין בהם בנותן טעם ולא ניכר ממשות העצים בפת ואפילו הכי הולכין אחריהם ש"מ דטעמא דתחומין משום דעשו אותן כמו דיני ממונות:

מתני' פליגא על רשב"ל. תוספתא היא בפ"ק תבשיל של מעשר שני וכו' ובתוספתא כתוב השבח לפי חשבון וט"ס היא וגי' דהכא עיקרית השבח לשני והא תבלין נותנין טעם בהתבשיל ויש כאן טעם שבחו ניכר וקתני לשני וקשיא לרשב"ל:

פתר לה בשאין טעם שבחו ניכר. כלומר דמיירי בשאין השבח ניכר מחמת טעם התבלין וכדמשני לעיל אליבא דר"ל אהא דמקשי עליה מעיסה שאפאה וכדפרישית דלעיל נמי גרסינן פליגא על רשב"ל והכתוב בספרים לעיל על ר' יוחנן ט"ס הוא:

והתני. בסיפא דהתוספתא שם תבשיל של חולין שתיבלו בתבלין של מעשר שני לא יצא מעשר שני מידי פדיונו כלומר שאין התבלין של מעשר שני בטלין לגבי התבשיל של חולין והרי הן מעשר שני בכל מקום שהן וצריך לחשוב לפי חשבון התבלין שזה הוא למעשר שני. ובתוספתא הגי' כך הוא אל יוציא מעשר שני שלו לפדיון והיינו הך למאי דפרישית שאל יחשוב בעיניו שהמעשר השני הזה כמו אם נפדה הוא ושיעשה אותו בטל לגבי תבשיל חולין אלא שאינו בטל הוא והשבח הוא לפי חשבון והשתא היכי מיתרצי לה ר"י ור"ל להך סיפא דתוספתא וקאמר הש"ס דכל חד וחד לטעמיה הוא דמתרץ לה דעל דעתיה דר' יוחנן והוא שיהא שם הותיר המדה בהתבשיל מחמת התבלין של מעשר שני כגון שתיבלו בתבלין הרבה וחולקין שבח הניכר לפי חשבון ולדעתיה דר"ל אע"פ שאין כאן הותיר המדה והוא שיהא טעם שבחו ניכר מחמת התבלין חולקין השבח לפי חשבון:

הלכה ב

מתני' **ר"ש אומר אין סכין שמן של מעשר שני בירושלים**. לא פליג ר"ש אהא דתנינן לעיל דמעשר שני ניתן לסיכה וכן תנן עוד לעיל בפ"ח דשביעית דניתן לסיכה כמו

השביעית והתרומה ולא מצינו דפליג ר"ש שני ניתן לסיכה בתוספתא אלא הך פלוגתא ענין אחר היא דר"ש סבר דאף דמעשר שני ניתן לסיכה היינו דווקא שיסוך הוא את עצמו אבל אין סכין ע"י אחר שלא יאמר לחבירו לסוך אותו בירושלים שהוא המקום שמוציאין בו המעשר שני ועם הסיכה זו יסוך חבירו את ידו בשמן זהו שאוסר ר"ש מפני שזה נראה כאומר לו תסוך ידך בשמן הזה בשכר שתסוך אותי וה"ז כפורע חובו ממעשר שני וחכמים מתירין שאין חוששין לכך והלכה כחכמים:

אם הקל. בכה"ג בתרומה החמורה כדתנינן בתוספתא דתרומות פ"י ומייתי לה בגמרא סך הוא הכהן את עצמו בשמן של תרומה ומביא בן בתו ישראל ומעגילו על גביו ואע"פ שישלו הנאה שע"י כך ניסוך בן בתו הישראל אפ"ה אינו חושש ואם הקלו בזה בתרומה החמורה האסורה לזרים לא נקל בכה"ג במעשר שני הקל שהוא מותר לזרים:

אמר להן מה לא. אין זה ק"ו דהקל בתרומה החמורה ונקל לעולם גם במעשר שני שהרי מצינו שהקל בתרומה בדין כרשינין ותלתן ולא הקל במעשר שני בהן כדתנן במתני' דלקמן א"כ אף אני אומר דאע"פ שהקלו בתרומה בכה"ג לא יקל בזה במעשר שני:

מתני' **תלתן של מעשר שני תיאכל צמחונים**. כדקאמר בגמרא כיני מתניתא כן צריך לפרש מותרת להיאכל צמחונין דאע"פ שכשיתקשו אסור לאכול אותה דאין מעשר שני ניתן לאכילה אלא דבר שדרכו ליאכל וזה אין דרך לאכול כשיתקשה מ"מ כשהן צמחונים רכים אוכלין אותן ומותר זה במעשר שני וזה חומר מבתרומה שהתלתן של תרומה אוכלין אותה אף לאחר שיתקשה ואע"פ שאינה ראויה כ"כ לאכילה וכן היא בכרשינין כדתנן במתני' דלקמן:

ושל תרומה. ענין אחר הוא ולא קאי אדלעיל אלא כלומר ובשל תרומה לענין טהרה פליגי בה ולפי שהתרומה והמעשרות נוהגת בהן מדברי סופרים כדאמרינן בהלכה דלעיל:

ב"ש אומרים כל מעשיה בטהרה. כשאר תרומה שצריך שתיעשה בטהרה וצריך נטילת ידים להנוגע באוכלין של תרומה חוץ מחפיפתה שהיו נוהגין לחוף את הראש בתלתן וכדתנינן בתוספתא ריש פרק ב' תלתן של תרומה שחפפה בה בת כהן וכו' בזה לא הצריכו נטילת ידים ובית הלל אומרים הואיל ואינו מאכל אדם כל כך מותר לעשות כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה בשעה ששורה אותה במים צריך ליזהר שתהא בטהרה שאם לא ישרה אותה בטהרה ובלא נטילת ידים ה"ז מטמא אותה בידים שהשרייה מכשיר אותה לקבל טומאה ואסור לטמאותה בידים:

מתני' **כרשיני מעשר שני יאכלו צמחונים**. כדפרישית גבי תלתן במתניתין דלעיל דכשהן צמחונים רכים התירו אותן לאכול במעשר שני שאז ראוין לאכילה ודבר שדרכו לאכול

מיקרייא ואע"פ שאין מדרך לאדם לאכלן כ"א ע"י הדחק אבל לא כשיתקשו. ובתרומה אין קפידא דאף לאחר שיתקשו אוכלין אותה:

ונכנסין לירושלים ויוצאין. דאע"ג דבשאר פירות פליגי חכמים ארשב"ג לקמן בפ"ג וס"ל דפירות נכנסין ואין יוצאין דקלטו אותן מחיצות ירושלים הכא מודו דקל הוא שהקלו בכרשינים כדקאמר בגמרא ודוקא שעשה מהן עיסה דאז אינן בכלל הפירות ומותר להכניסה לירושלים ולהוציאה:

נטמאו. בירושלים:

ר' טרפון אומר יתפרדו. ובנוסחת המשנה יתחלקו והיינו הך שיתפרדו לעיסות טהורות של מעשר שני ויקח מזו שנטמאה פחות פחות מכביצה לצרפה עמהן דאוכל פחות מכביצה אינו מטמא אחרים אע"פ שהאוכל מיטמא בכל שהוא אבל לפדות אותן ס"ל לרבי טרפון דאין פודין אע"ג דשאר מעשר שנטמא פודין אותו אפי' בירושלים מ"מ אלו שהן אינן ראוין למאכל אדם כ"א ע"י הדחק הוי ליה כפודה למאכל בהמה ואנן קי"ל דאין פודין את הקדשין להאכילן לכלבים:

וחכמים אומרים יפדו. דהא דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הני מילי היכא דלא חזו אלא לכלבים כגון קדשים שמתו או שנטרפו אבל הני דחזי מיהת למאכל אדם ע"י הדחק פודין אותן והלכה כחכמים:

ושל תרומה. לענין טהרה פליגי בה דלב"ש שורין אותן במים ושפין אותן להכשירן לאכילה בטהרה שצריך נטילת ידים כמו בשאר תרומה שסתם ידים פוסלות את התרומה ומאכילין לבהמה אף בטומאה ולב"ה דוקא שורין אותן במים בטהרה כדאמרי לעיל גבי תלתן אבל שפין אותן ומאכילין לבהמה אף בטומאה:

שמאי אומר יאכלו צריד. יבש שלא יהא עליהן משקה טופח שלא יוכשרו לקבל טומאה ור"ע ס"ל כל מעשיהן בטומאה ואף השרייה דלא דמו לשאר תרומה ואין הלכה אלא כבית הלל:

גמ' **מה הקילו בתרומה**. היכן מצינו שהקילו בכה"ג בתרומה וקאמר כהדא דתני בתוספתא דתרומות פ"י סך הוא כהן וכו' כדפרישית במתני':

כאן השיבו. בבית המדרש מדברי סופרים לדברי תורה וזהו מה שהשיב ר"ש אם הקל בתרומה מקום שהקל בכרשינים ותלתן והרי כרשינין שאינן מאכל אדם אלא ע"י הדחק וכן תלתן כשיתקשה אינו מאכל אדם ואין חיובן בתרומה ומעשרות אלא מדברי סופרים והשיב לחכמים על ענין הסיכה שהיא מדברי תורה וכלומר דעיקר הדין שאינו ניתן אלא לאכילה ולשתיה ולסיכה מן התורה היא כדדרשינן מקראי בהלכה דלעיל:

גמ' **כיני מתניתא וכו'**. כדפרישית במתני':
מה ביניהון. אהאי דתני בתוספתא אליבא דר"מ בפלוגתייהו דב"ש וב"ה קאי וכדמייתי לקמן דתנינן התם בפ"ב ב"ש אומרים כל מעשיה בטהרה וב"ה אומרים כל מעשיה בטומאה חוץ מחפיפתה דברי ר"מ ר' יהודה אומר ב"ש אומרים כל מעשיה בטהרה חוץ מחפיפתה וב"ה אומרים כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה. ודברי ר' יהודה נקבעו במתני'. והשתא מפרש אליבא דר"מ ומה ביניהון דב"ש ודב"ה:
אמר ר' יונה שולה ביניהן. שולה מן המים או שורה אותה במים דלב"ש צריך שיהא בידים טהורות ולב"ה דאמרי כל מעשיה בטומאה חוץ מחפיפה א"כ אף הוא שולה בידים טמאות:
תני. בתוספתא כדלעיל דזו דברי ר"מ בפלוגתא דב"ש ודב"ה אבל דברי ר' יהודה הם כמו שנשנה במתני':
מה ביניהון. אליבא דר' יהודה:
מגיגה ביניהון. שמוגג ומרכך אותה שתהא ראויה לאכילה לב"ש צריך שיהא בידים טהורות ולב"ה אף בידים טמאות מותר חוץ משרייתה בלבד צריך שיהא בידים טהורות:
גמ' **כדי לעשות עיסה ולחזור**. לקמן בפ"ג גבי פלוגתא דרשב"ג וחכמים אמרינן הכי דס"ל לרשב"ג התם דפירות נכנסין לירושלים ויוצאין ומפרש הש"ס שם דרשב"ג לא קאמר שיוצאין אלא כדי לעשות מהן עיסה חוץ לירושלים לחזור אותן אח"כ וכן הכל כדי לעשות ולחזור מפני שבירושלים לא היה מצוי כ"כ לטחון ולאפות ומייתי להא הכא דלפי הס"ד כדקאמר לקמי' דמתני' דרשב"ג היא דקאמר שם אף הפירות נכנסין ויוצאין והלכך מפרש לה נמי הכא דטעמא דהתירו כדי לעשות עיסה ולחזור לירושלים:
דברי הכל היא הכא. ודחי לה הש"ס דלא תדחוק לאוקמי מתני' כר' שמעון בן גמליאל אלא דהכא הכל מודין שנכנסין ויוצאין דקל הוא שהקלו בכרשינים מכיון שאינן מאכל אדם כל כך:
ובלבד בעיסה של כרשינים הקלו שתהא נכנסת ויוצאת אבל לא בכרשינים עצמן דלא אתי לאחלופי בשאר פירות וכדמסיק ואזיל ובלבד עיסה של מעשר שני כלומר ודוקא אם העיסה של כרשינים ממעשר שני עצמו הוא אבל אם לקחה בכסף מעשר שני לא דליכא היכירא ואתי לאחלופי בשאר פירות:
דברי ר' טרפון אין פודין וכו'. טעמא דר"ט משום דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כדפרישית במתני':

נראו דברים. אליבא דרבנן קאמר לה דנראו דברים דהכי ס"ל דדוקא הראוי לאוכל אדם ממש. הוא דאין פודין אותו למאכל בהמה אבל הני דאין ראוין לאוכל אדם דעיקרן למאכל בהמה הן ואין אדם אוכלן כ"א ע"י הדחק פודין אותן למאכל בהמה:

ר' יצחק בן אלישיב בעי. על הא דר' יונה דלמאי דקאמרת אליבא דרבנן א"כ ש"מ דלר' טרפון איפכא הוא דאלו מכיון שאינן ראוין לאכילת אדם כל כך אין פודין אותן מעתה אם נטמאו בגבולין ג"כ לא יפדה אותן לר"ט שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים:

אמר ר' יונה והן נוטו ניטומי. כלומר שבדרך שחוק השיב לו מאי האי דניטמו ניטמו דקאמרת דמאי תיבעי לך ודאי הכי הוא אליבא דר"ט דקסבר הואיל ועיקרן למאכל בהמה הן אין פודין אותן ול"ש בירושלים ול"ש בגבולין והא דאמרינן נטמאו בירושלים לאשמועינן אליבא דרבנן דאף בירושלים אם נטמאו פודין אותן כדין שאר מעשר שנטמא שפודין אותו אפי' בירושלים:

הלכה ג

מתני' **מעות חולין ומעות מעשר שני שנתפזרו**. במקום אחד ולקט אותן מכאן ומכא כדקאמר בגמ' הדין הוא כך דמה שמלקט בתחילה הכל למעשר שני הוא עד שישלים את המעשר והשאר הוא חולין:

אם בלל וחפן. שלא ליקט אותן אחד אחד מכאן ומכאן אלא עירב אותן וחפן מלא חפניו מהן:

לפי חשבון. הוא שאם היו מעות מעשר מאתים ושל חולין מנה השני שלישים למעשר והשליש לחולין וכן כל כיוצא בזה:

זה הכלל המתלקטין למעשר שני והנבללים. והוא שחפן מהן לפי חשבון והכי קאמר בגמרא וצריך הוא להתנות ולומר אם אלו שבידי הן מעשר השאר חולין ואם הן חולין הרי מעות המעשר בכל מקום שהן מחוללין עליהם וכן הדין בנמצא חסר מהן והוא בלל וחפן שחושבין הפחת לפי חשבון:

מתני' **סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו**. והוא צריך להוציא את של חולין לצורכיו מביא בסלע מעות והן של נחושת ואומר בתחילה סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא מחוללת היא על המעות האלו והרי המעות נחושת עכשיו של מעשר ואח"כ בורר את הסלע היפה שבהן ומחללה על המעות האלו ותהא הסלע היפה למעשר תחתיהן והסלע השני והמעות נשארו חולין ובלאו הכי אי איפשר לו להתנות על אלו שתי סלעים גופן ולומר על אחת מהן אם זו היא של מעשר מוטב ואם לאו הרי הסלע השניה שהיא של מעשר מחוללת עליה דזה אסור לכתחלה דאין מחללין מע"ש של ודאי כסף על כסף

כדתנן לעיל בפ"ק דדמאי בהלכה ב' דדוקא בדמאי התירו לחלל כסף על כסף אבל לא בודאי ואפי' כסף על הנחושת לא התירו בודאי אלא מדוחק וכגוונא דהכא שנתערב סלע מעשר עם סלע חולין וכדמפרש התנא ואזיל:

מפני שאמרו מחללין כסף על נחושת מדוחק. בשאי אפשר לו בדרך אחר הוא שהתירו ולא שיקיים כן שיהיה המעות נחושת של מעשר אלא שצריך להיות חוזר ומחללן על הכסף:

מתני' **בית שמאי אומרים לא יעשה אדם את סלעיו דינרי זהב**. כדי להקל עליו משאוי הדרך ובבבלי פ' הזהב דף מ"ה מסיק דמדקתני לא יעשה ולא קתני לא יחלל ש"מ מדאורייתא מישרא שרי ומדרבנן הוא דגזרו בית שמאי שמא לא ימצא למלאות בכדי דינרי זהב ומתוך כך ישהא ולא יעלה לרגל וב"ה סברי לא גזרינן ור"ע העיד שהוא בעצמו עשה את כסף מע"ש של ר"ג ור' יהושע לדינרי זהב שהן הן מתלמידי ב"ה והורו הלכה למעשה כן:

גמ' **אמר ר' זעירא כדי לשכר שני**. משום הכי הוא דאמרו המתלקטים למעשר שני כדי שיהא המעשר שני משתכר דשמא יאבדו השאר ויהו אלו שבידו שליקטן תפוסין למעשר שני ולא יפסיד המעשר:

אמר ר' זעירא וצריך להתנות. לפי שיש כאן ספק שמא אלו שבידו חולין הן והמעשר הוא במה שנשאר ואם אתה אומר שהן חולין יוציא המעשר לחולין לפיכך צריך להתנות ולומר שאם אלו שלמטה הן מע"ש יהיו אלו המעות שבידי תפוסין ומחוללין עליהן בכל מקום שהמעות מעשר הן וא"כ מה שבידו לעולם מעשר הוא:

והוא שלקט מכאן ומכאן. בהא אמרינן המתלקטין למעשר שני:

אבל אם ליקט על אומן. כלומר על השורה והתחיל ללקטן מצד אחד הרי זה כבולל וחופן הוא והן לפי חשבון:

אין בלילה אלא ביין ושמן בלבד. הא דחזקיה ור' יוחנן לעיל בפ"ה דדמאי איתמר בהלכה ה' על הא דתנינן שם ובתמרים ובגרוגרות בולל ונוטל וגרסינן שם להא דחזקיה דקאמר אין בלילה אלא ליין ושמן בלבד דדבר הלח הוא נבלל אבל דבר יבש אין סומכין בו על הבילה ור' יוחנן ס"ל דיש בילה אף ליבש עד כזיתים הנבללים כלומר אם הן כל כך עד שהן כזיתים נבללין זה עם זה ומהני בילה ומייתי להא הכא משום דפריך עלה ממתני': **אם בלל וחפן לפי חשבון**. וא"כ יש בילה וקשיא אפי' לר' יוחנן ומכ"ש לחזקיה ומשני אליבא דר' יוחנן דאיהו פתר לה עד כזיתים כלומר אם הן כשיעור עד כזיתים אז מהני בילה:

המתלקטים למעשר וכו' סלקת מתניתא הנבללים והנחפנים. כלומר דהא דקתני הנבללים לאו דנבללים מעצמן בלחוד סגי אלא הנבללים ונחפנים וסלקת כלומר עולה סיפא דהמתני' כמו בהרישא דאם בלל וחפן הוא בהא הוא דקתני דהן לפי חשבון:

גמ' **תני בן עזאי אומר שתים**. הכי תני לה בתוספתא פ"ב בדינא דמתני' מביא בסלע מעות בן עזאי אומר בשתים:

ומתמה עלה ר' זעירא ואמר מה כלומר מה טעמא דבן עזאי דאמר שצריך להביא מעות בשתי סלעים ולמה הוא זה:

בחלמא כדייכל לעולא בר ישמעאל קופדא שמינה. ר' זעירא הוא דקאמר לה ראיתי בחלום שיאכל עולא בר ישמעאל בשר שמן וזה לרמז שהוא יודע הטעם של בן עזאי ולא נתגלה הדבר אי נמי האי תיבת מה אדלמטה קאי מה בחלמא כד ייכל וכו' כלו' מה זה שראיתי בחלום שיאכל עולא בשר שמן אין זה אלא להודיעני שהוא יודע טעמו של דבר ולמחר אתא ר' זעירא ושאל ליה לעולא וא"ל למה שתים:

א"ל. היינו טעמיה דמתוך שאת אומר לו כן להחמיר ולהביא מעות בשתים הוא דוחק עצמו ופודה אותה להסלע של מעשר שאם לא תחמיר עליו חיישינן דילמא לא רמי אנפשיה להתנות ולחללה ויקח אחת מהן בלא תנאי להוציאה לחולין ושמא היא של מעשר והלכך החמירו דרמי אנפשיה ומידכר:

חזקיה אמר וכו'. הך דחזקיה גרסי' לה בפ"ד דב"מ על מתני' כמה תהא הסלע חסירה וכו' עד מתי מותר להחזיר וכו' ונותנה למעשר שני ואינו חושש וגריס התם חזקיה אמר לצורפה בירושלים מצרפה ביפה בא לחללה בגבולין מחללה ברעה והיינו הך דקאמר הכא ואדהתם קאי דכשהוא מחללה להסלע חסירה בגבולין מחללה ברעה כמות שהיא שוה דחסירה היא וכשהוא מחלל עליה והיינו לצורפה על הפרוטות בירושלים עושה אותה כיפה כלומר כיפיה שלה וכך היא המסקנא דהבבלי התם להא דחזקיה דכשם קאמר כשם שאם מצרפה בירושלים מצרפה ביפיה שלה וכמות שהיא שוה כך אם בא לחלל המעשר עליה בגבולין מחלל כמות שהיא רעה דתרי זילי לא מזלזלינן במעשר לחלל על הסלע חסירה ולחשבה כשאר סלע אלא מחלל עליה ביפיה שלה כמו שהוא מחללה בירושלים על הפרוטות שעושה אותה ברעה ומייתי לה הכא משום דפריך עלה מהמתני' והא תנינן בורר את היפה שבהן ומחללן עליה ולדידך דאמרת דמותר לחלל על הרעה כפי שויה א"כ הכא נמי ויבור את הרעה ויעשה אותה כיפה כלומר כמות שהיא יפה ושוה ויחלל המעות נחושת עליה ולמה הצריכו לברור את היפה שבהן:

אמר ר' יונה. שאני הכא שאני אומר היא היתה מעשר שני וכן משני התם שנייא היא הכא שכבר הוכח בו מע"ש כלומר שהרי כבר יש גם בהיפה ספק מעשר ויש לומר שמא היפה היא של מעשר לפיכך צריך לברר את היפה שבהן ומחלל המעות עלי' אבל בעלמא מחלל מעשר אף על הסלע רעה וכמות שהיא יפה בשוויה:

מכל מקום לא יצאת לחולין. אמתני' הוא פריך אהא דקתני מביא בסלע מעות ומחלל סלע של מעשר שני עליהן והא מ"מ וכי לא יצאת הסלע לחולין ע"י כך והא כסף על נחושת הוא מחלל ומשני ר' יונה דלא יתכוין לעשות אותה חולין ברורין בתחילה אלא שצריך הוא לעשות כך כדי שיחלל אחר כך את הסלע היפה על המעות ותדע לך שהוא כן דהא תנינן לא שיקיים כן וכו' וא"כ בתחילה מתכוין הוא לכך לחזור ולחלל המעות על הכסף:

כל שאמרו בדמאי מחללין. לכתחלה כדתנן בפ"ק דדמאי דמחלל כסף על נחושת ובודאי מחללין אותו מדוחק ופריך והא תנינן במתני' מחללין כסף על נחושת מדוחק ומשמע הא כסף על כסף מדוחק נמי לא והרי תנינן התם בדמאי דמחללין כסף על כסף ואמאי צריך כאן להביא מעות נחושת יחלל הסלעים עצמן זו על זו ובתנאי:

ר' בא וכו' בשם ר' יוחנן. לא קאמר הכי כי קושיין אלא כך אמר כל שאמרו בדמאי מחללין לכתחילה בודאי אם עבר וחיללו מחולל וכן אמר ר' יודן בן פזי וכו' בשם ר' יוחנן וכלומר דאהא דקתני בדמאי גבי ומחלל אותו הוא דאמרינן הכי וזהו כסף על כסף כדתנינן התם ומחלל אותו כסף על כסף וכו' ואכסף על כסף ונחשת על נחשת קאי:

תני. בתוספתא פ"ב ר' אלעזר בר"ש אומר כשם שמחללין כסף על נחושת מדוחק כך וכו' ופליג את"ק דקאמר התם דאין מחללין זהב על הכסף:

אמר לו רבי. דאין הנדון דומה לראי' דמפני מה מחללין כסף על נחושת שכן מחללין כסף על זהב תאמר ויחללו זהב על הכסף שהרי אין מחללין זהב על נחושת אמר לו ר"א בר"ש שכן מצינו שמחללין מע"ש של זהב שהביא לירושלים על מעות שהוא צריך להוציא שם:

מדברי שניהן נלמד מחללין כסף על זהב. כצ"ל ואין מחללין כסף על נחשת אלא מדוחק וכך שנינו בפלוגתייהו שם דמחללין כסף על נחושת מדוחק כדתנן במתני':

גמ' **אמר ר' יוחנן לא אמרו ב"ש אלא בסוף**. כלומר כשכבר פדה הפירות מעשר שלו על סלעי כסף ורוצה לחללו על דינרי זהב בהא הוא דאסרי ב"ש כדמפרש טעמייהו לקמיה אבל בתחילה אם בא לחלל הפירות מעשר על דינרי זהב אף ב"ש מודוי דיכול לחללן על דינרי זהב משום דבקרא כתיב ונתת בכסף וצרת הכסף בידך והלכת וגו'.

וקסברי ב"ש דדהבא לגבי כספא פרי הוי אבל לגבי פירא טיבעא הוי הלכך ונתת בכסף לאו דוקא כסף קאמר דקרא לא קפיד אלא שיחלל הפירות מעשר על המטבע ולא על הפירות וא"כ כשמחלל פירות מעשר על זהב נמי על המטבע הוא מחלל ושפיר קעבד אבל אם חילל בתחילה הפירות מעשר על הכסף אין לו לחלל הכסף על זהב דוצרת הכסף כתיב וכדמפרש ואזיל דטעמא דב"ש דכסף כתיב ולא זהב וכלומר דהאי כסף בתרא הוא דקפדינן שלא יחללו על זהב דכספא הוא טיבעא ודהבא לגבי כספא פירא הוי ואין מחללין על הפירות וב"ה סברי דכספא לגבי פירא טיבעא הוי אבל לגבי דהבא הכספא היא פירא והדהבא הוא טיבעא ופירות ע"ג טיבעא מחללינן:

ואימא כסף ולא נחשת. כלומר דפריך מכיון דקאמרת דלב"ש אסור לחלל הכסף מעשר על זהב משום דהאי כסף בתרא דוקא דקפדה התורה כסף ולא זהב א"כ אימא נמי כסף ולא נחשת ואנן לא שמעינן הכי לב"ש דוהתנינן במתני' דלקמן הפורט סלע ממעות מעשר שני ב"ש אומרים בכל הסלע מעות וסברינן מימר כיני מתני' המצרף סלע ממעות מעשר שני כלומר דלא תפרש שהוא פורט הסלע חולין ממעות נחשת מעשר שחילל הפירות עליהן אלא דסברינן לומר דכן צריך לפרש המתני' שהוא מצרף הסלע כסף שיש לו ממעות מעשר שחילל בתחילה הפירות על סלע כסף ועכשיו הוא רוצה לצרפו על פרוטות נחשת ומתירין ב"ש לצרף לכל הסלע למעות של נחשת ואמאי נימא דכסף קאמר רחמנא ולא נחשת:

מאי כדון טעמא דבית שמאי. והשתא מאי טעמייהו דאסרי לחלל הכסף על זהב ומתירין לחללו נחשת ומשני היא כסף היא נחשת כלומר שאני פרוטות נחשת דחריפי הן להוציאן ודינן ככסף דטבעא מיקריין ולפיכך מתירין בית שמאי לחלל הכסף על פרוטות נחשת:

רשב"ל אמר בין בתחלה בין בסוף ב"ש פליגין. דאף בפירות מעשר קסברי ב"ש דאסור לחללן על זהב וכן פליגי בסוף דאסור לחלל הכסף מעשר על זהב דקסברי בית שמאי דדהבא לעולם פירא הוי ואף כנגד הפירות הלכך אף בתחלה אין מחללין פירות מעשר על זהב דפירות על פירות לא מחללינן:

מה טעמא דב"ש. כלומר ומה טעמייהו דקסברי דלבסוף אין מחללין הכסף על זהב דאי אמרת משום דקסברי כסף דוקא אמר רחמנא ולא שיחזור ויחלל הכסף על הזהב א"כ הוה קשיא מה טעמייהו דמתירין לצרף הכסף מעשר על מעות נחושת ומפרש דהיינו טעמא דב"ש דפליגי גם בסוף משום דוצרת הכסף והלכת כתיב כסף ראשון ולא כסף שני דצריך שיוליך אותו הכסף בעצמו שחילל פירות מעשר עליו ולא שיחללו על מעות

אחרים ופריך והא תנינן הפורט סלע וכו' כדלעיל כלומר דסוף סוף קשיא מהאי מתני' דשמעינן לב"ש דמצרף סלע כסף ממעות מעשר שלו על מעות נחשת ואמאי הא דרשי כסף ראשון ולא כסף שני ומאי כדון טעמא דב"ש דפליגי בסוף ומשני לעולם כדאמרן והא דמתירין לצרף הכסף על מעות נחשת משום דכסף עד כדי כסף אמר רחמנא וכלומר דהן שוין כדי כסף לפי שקלין הן להוציאן והוו חריפי כמו הכסף וזהו כעין דמשני לעיל אליבא דר' יוחנן הכי נמי אליבא דר"ל והא דלא קאמר הכא כדלעיל היא כסף היא נחשת משום דלר"ל לא שייכא האי לישנא דכיון דקאמר טעמייהו דב"ש דכסף ראשון ולא כסף שני א"כ אף נחשת כסף שני הוא והלכך קאמר בהאי לישנא עד כדי כסף שהנחשת כדי כסף הראשון בעצמו הוא שלהוציא הכסף צריך הוא לצרפו על פרוטות נחשת וא"כ היינו כסף ראשון:

הלכה ד

מתני' **הפורט סלע ממעות מע"ש**. כדמפרש הש"ס בהלכה דלעיל כיני מתניתא המצרף סלע ממעות מעשר שני כלומר שהסלע הוא ממעות מע"ש ובא לצרפו על מעות נחשת ולהחליפו בהן:

ב"ש אומרים בכל הסלע מעות. מותר לו להחליף את כל הסלע ולפורטו על מעות נחשת וב"ה אומרים בשקל כסף ובשקל מעות שצריך להחליפו החצי על מעות כסף והחצי על מעות נחשת והשקל הוא חצי סלע וטעמא דב"ה דמכיון שמסתמא אינו מוציא את כל הפרוטות בבת אחת לא התירו לו להחליף את כל הסלע בפרוטות נחשת וב"ש לא חיישי לכך:

ר"מ אומר אין מחללין כסף ופירות על כסף. אם יש לו חצי דינר כסף ופירות מעשר שוה חצי דינר לא יצרפם יחד לחלל על דינר כסף:

וחכמים מתירין. מפרש בגמרא דלא התירו חכמים אלא דוקא בכה"ג שהפירות אינן שוין דינר דאינן ראויים לחללן בפני עצמן אז מותר לחלל בצירוף עם הכסף אבל אם הפירות שוין הן דינר כסף מכיון שהן ראוין לחללן בפני עצמן מודים הן שאסור להצטרף עם הכסף ולחללן אלא מחללן בפני עצמן והלכה כחכמים:

מתנ' הפורט סלע של מעשר שני בירושלים. במתני' דלעיל איירי בפורט הסלע של מעות מעשר חוץ לירושלים והכא איירי בפורט הסלע של מעות מעשר בירושלים וקמ"ל דפלוגתייהו דב"ש ודב"ה בין חוץ לירושלים ובין בירושלים וטעמא דב"ה דלעיל והכא חדא טעמא היא דהפרוטות של נחשת דרכן להתעפש לפיכך לא יצרף כל הסלע בפרוטות נחשת שמא לא יוציא אותן הכל ואם יבוא להחליף את המותר במעות כסף

צריך ליתן להשלחני להשתכר ונמצא השלחני משתכר שני פעמים והמע"ש מפסיד וב"ש לא חיישי לכך:

הדנים לפני [**חכמים**] **אומרים**. מפרש בגמרא כגון בן עזאי ובן זומא:

בשלשה דינרי כסף ובדינר מעות. אם בא לפרוט את הסלע כסף לא יפרוט אלא בג' חלקים מעות כסף ובדינר שהוא חלק רביעי מעות נחשת:

ר"ע אומר בג' דינרי כסף וברביעית. כלומר שהרביעית של הדינר הרביעי יכול לפרוט במעות נחשת ולא יותר:

ר"ט אומר ארבע אספרי כסף. אספרי הוא חלק א' מעשרים בסלע שכל דינר ה' אספרי ופורט הסלע בג' דינרי כסף והדינר הרביעי בד' אספרי כסף והחמישית של מעות נחשת ולא יקח ממעות נחשת כ"א חלק א' מעשרים:

שמאי אומר. לא יחלל הסלע כלל על הפרוטות אלא יניחנה בחנות אצל החנוני ויאכל כנגדה וטעמא דשמאי מפרש בגמרא שאם יהיו לו פרוטות בידו שמא ישכח ויוציאם לחולין ואין הלכה אלא כב"ה בלבד:

מתני' **מי שהיו מקצת בניו טמאין**. ואין יכולין לאכול ולשתות מעשר שני ומקצתן טהורין כיצד יעשה אם רוצה שיאכלו וישתו כאחד בירושלים:

מניח את הסלע. של מעשר שני ואומר מה שהטהורין שותין או אוכלין תהא סלע זו מחוללת עליו ותצא הסלע לחולין:

נמצאו טמאין וטהורין שותין מכת אחד. ובנוסחת המשנה מכד אחד והיינו הך כלומר בבת אחת שהטהורין שתו את שלהן בטהרה ובלבד שלא יגעו הטמאין בהיין או בהמאכל שלא יטמאוהו כדקאמר בגמרא:

גמ' **רשב"ל אמר מה פליגין ר"מ ורבנן**. דוקא בפירות שאין בהן כדי דינרכסף אבל בפירות שיש בהן כדי דינר כסף אף רבנן מודיי דאין לו להצטרף עם הכסף ולחללן על שקל כסף שהוא שני דינרין וכדפרישית במתני' דכיון שיש בפירות כדי דינר כסף מחללן בפ"ע וכדמפרש ואזיל חצי דינר כסף וחצי דינר פירות זו שמותר אבל דינר כסף ודינר פירות אסור לחללן על שקל כסף ומכ"ש ב' דינרין כסף ובשני דינרין פירות שאסור לו להצטרפן ולחלל על סלע כסף וה"ה אם הפירות שוה דינר אסור לו להצטרף עם ג' דינרי כסף ולחללן על הסלע דזהו ג"כ נלמד במכ"ש מדינר כסף ודינר פירות שאסור:

גמ' **אלו הן הדנים**. לפני חכמים בן עזאי ובן זומא ולא נקראו תלמידים אלא שהיו יושבין לפני הזקנים ודנין לפניהן בהלכה:

עדה קדושה. מקום שנזכר עדה קדושה וקהלא קדישא הן רבי יוסי בן המשולם ור"ש בן מנסיא:

מה טעמא דשמאי וכו'. כדפרישית במתני':

גמ' **מה אנן קיימין**. להמתני' אם באומר מכבר כלומר מעכשיו תהא סלע זו מחוללת עליו כפי חלק הטהורין ושיהא חלק שלהן מעשר הרי המשקה מעורב חולין עם מעשר שהוא חלק הטמאין וחלק הטהורין וא"כ היאך שתו הטהורין מעשר הלא חולין מעורב בו והם רוצים לשתות ממעשר שני וכן הטמאים שתו מעשר שני ואסורין הם:

ואם באומר לכשישתו. תהא סלע זו מחוללת עליו פשיטא קשיא דלמפרע חולין שתו לא שתו אלא חולין שהרי אין הסלע של מעשר מחוללת אלא אחר שישתו והם ממעשר רוצין לשתות. אלא כי אנן קיימין באומר מכבר לכשישתה. כלומר מעכשיו ולכשישתו תהיה מחוללת ונמצא מה ששתו הטהורין הוא מעשר למפרע:

בטמאין טמא מת. הא דאמרינן שהן שותין מכד אחד דוקא אם הטמאין הן טמאי מת והכד הוא כלי חרס שאין כלי חרס מיטמא מאחוריו ואינן מטמאין את המשקה אם יגעו בכד אבל אם הן טמאין בטומאת זיבה וקי"ל שהזב מטמא כלי חרס בהיסט לא בדא אמרו ששותין מכד אחד שהזב מטמא את הכל:

בשאין אחד מערה. ולא אמרן דבטמאין טומאת זיבה לא דוקא בשאין אחד מערה להן והן בעצמן מערין מן הכד ונוגעין בו אבל אם יש אחד מערה להן אפי' טמאין טומאת זיבה שותין הכל מזה הכד שהרי אין הטמאין נוגעין בו וקמ"ל דלא חיישינן שמא ישכחו ויגעו הטמאין בו דמזהר זהירי:

הדרן עלך מעשר שני ניתן

פרק ג

הלכה א

מתני' **לא יאמר אדם לחבירו העל את הפירות האלו לירושלים לחלק**. מפני שזה נראה כמוכר מעשר שני שעל מנת כן מעלהו זה כדי שיטול חלקו ממנו והחיוב הוא על בעל הפירות שהוא בעצמו צריך להעלותם:

העלם שנאכלם ושנשתם בירושלים. בגמרא אמרו מהלכות של עמעום הוא כלומר שיש לעמעם ולגמגם על זה דמאי שנא אם אומר לו לחלק או אם אומר לו שנאכלם ושנשתם אלא שנוח להם לחכמים לומר דבלשון לחלק אסור דהוי כפורע חובו ממעשר שני

וכמוכר לו חלקו וכשאומר שנאכלם ושנשתם אינו אלא כמזמינו לאכול ולשתות עמו ולא בשכר העלאה וזה מותר:

אבל נותנין זה לזה מתנת חנם. לעיל בריש מכילתן תנינן להא גבי אין מוכרין מע"ש ולא מחליפין אותו שלא יאמר לו הילך יין ותן לי שמן דחליפין הוי כמכר אבל נותנין זה לזה מתנת חנם כגון שאומר לו הילך יין מפני שאין לי שמן והלה אומר לו הילך שמן מפני שאין לי יין וזה מותר לפי שאינו כחליפין ממש אלא שעושין טובה זה עם זה כדפרישית שם ופי' זה הוא מהתוספתא ואיידי דאיירי הכא ג"כ בענין שאסרו חכמים משום דמיחזי כמכר תני נמי להא:

גמ' **מהלכות של עמעום הוא**. כדפרישית במתני' וגרסינן להאי סוגיא לעיל בפ"ח דשביעית בהלכה ד' עד ולא עבדין כן ושם מפורש:

תני. בחדא ברייתא דאפי' בירושלים עצמה לא יאמר אדם לחבירו העל חבית זו ממקום [למקום] כדי לחלק דאע"ג דלא טרח בה כולי האי אפ"ה מיחזי כפורע לו בשביל שכר טירחתו:

דר' יודה ור' נחמיה הוא. הך דר' יודה ור' נחמיה תני לה בתוספתא דשבועית פ"י על דינא דמתני' דפ"ח דשביעית ששנינו לקח מן הנחתום ככר בפונדיון כשאלקוט ירקות שדה אביא לך מותר משום שאמר לו כן בשעת המקח ולא מיחזי כפורע חובו מדמי שביעית אבל אם לקח ממנו ככר סתם בהקפה הרי הפונדיון הזה חוב עליו אסור לשלם לו מדמי שביעית שאין פורעין חוב מדמי שביעית ור' יהודה ור' נחמיה בתוספתא פליגי ואוסרין אף כשאמר לו בשעת המקח ועדיין לא הוטל עליו הפונדיון כחוב אפ"ה מיחזי כפורע חובו מדמי שביעית והשתא קאמר ר' אלעזר דהאי ברייתא דאוסרת אף בירושלים באומר לו העל חבית זו ממקום למקום לחלק ואע"ג דהויא כההיא דנחתום דהתם שהרי לא הוטל עליו החוב מקודם שבאו הפירות לירושלים וכאן הוא מעלה את החבית ממקום למקום וכאן הוא אומר ליתן לו מיד חלקו ואפ"ה אסור ש"מ דהך ברייתא אתייא כר' יהודה ור' נחמיה דשביעית דכמו שאוסרין אף באומר בשעת המקח להנחתום כשאלקוט ירקות שדה אביא לך ה"ה הכא דאף שנותן לו חלקו מיד אפ"ה מיחזי כפורע חובו ממעשר שני:

מה אנן קיימין. האי קאי לפרושי פלוגתייהו דר' יודה ור' נחמיה דשביעית ואיידי דמייתי לה הכא מפרש לה וכדגריס להא ג"כ בפ"ח דשביעית שם:

אם בהוא דא"ל הא לך הב לי. כלומר אם בשהנחתום אומר לו הא לך הככר והב לי הפונדיון והלה משיב לו כשאלקוט ירקות שדה אביא לך בזה ד"ה אסור דמכיון שתבע הנחתום את הפונדיון ממנו נעשה כחוב עליו וה"ז פורע חובו מדמי שביעית:

הב לי ואנא יהיב לך. ואם בשהלוקח אומר להנחתום הב לי הככר ואנא יהב לך ירקות שדה שיש לי ממה שלקטתי בזה ד"ה מותר דר' יודה ור' נחמיה ג"כ מודים היכא דאכתי לא הוטל הפונדיון כחוב עליו:

אלא כי אנן קיימין. לפלוגתייהו בהאי דא"ל הב לי הככר ודבר בריא לי דאנא יהיב לך ממה שאלקוט מירקות שדה ובהא הוא דפליגי:

ר' יודה ור"נ אוסרין. שאין ירקות שדה מצוין והלכך אף שזה אומר לו ברי לי שאביא לך לא סמך הנחתום על דבריו לפי שאין ירקות שדה מצוין בשביעית ושמא לא ימצא ללקוט לפי שהכל רוצין לזכות מן ההפקר ומה שנתן לו הככר בחוב בעלמא נתן לו ומשום הכי אסור כשמביא לו אח"כ דהוי כפורע חובו משביעית וחכמים מתירין דס"ל אפי' כן ירקות שדה מצוין הן וסמך הנחתום על כך ולא נתן לו הככר שיהא כחוב עליו אלא זה מקבל הככר וזה יקבל ירקות שדה שבודאי ימצא ללקטן ולהביא לו:

משהעלה אותן וכו'. כלומר דמהדר הש"ס אמתני' דקתני לא יאמר לו העל הפירות האלו לחלק ואם העלן מהו שמותר לו לומר טול חלקך ואני אטול חלקי מי נימא דלא אסרו אלא לכתחלה בדוקא ואם העלה מותר ליתן לו חלקו או דילמא אף בדיעבד אסור ולכתחלה דנקט משום דאורחא דמילתא הכי הוא דאין זה מעלה את של חבירו עד שיאמר לו העל:

מהו שיאמר לו וכו'. כלו' וכן נמי איכא למיבעי בדין דסיפא שמותר [לומר] לו העלם שנאכלם ושנשתם בירושלים ואם אומר לו טול חבית של יין זו והעל אותה ואנו אוכלין חבית של שמן שיש לי שם מהו משום דאיכא למימר דלא התירו אלא אם אומר לו שנאכל ושנשתה מאותו דבר בעצמו שאתה מעלהו לשם וא"כ כי טרח בדידיה טרח אבל אם הוא מטריח עצמו להעלות את היין ואינו נהנה ממנו כ"א מהשמן אשר יש לזה שם מיחזי טפי דבשביל שכר טירחת היין נהנה הוא מהשמן וה"ז כפורע חובו ממעשר שני או דלמא לא שנא ולא איפשיטו הני בעיות:

אף במעשר בהמה כן. בעיא היא מי נימא דאף במעשר בהמה כן דמותר לומר לו העל מעשר בהמה זה לירושלים שנאכל שם מהבשר:

מעשר שני וכו'. כלומר דמתמה הש"ס על בעל הבעי' ומאי תיבעי לך דמאי חזית למיתלי קולא זו במעשר שני טפי מבמעשר בהמה דאי מטעמא לפי שמעשר שני ע"י שמכירתו מיוחדת את אומר מותר כלומר דמכירתו מיוחדת הוא באיסור דלא אסרו אלא למכרו

בדוקא אבל ליתנו במתנה מותר וכדאמרינן לעיל בפ"ק בסוף הלכה א' דמעשר שני ניתן במתנה והלכך ברישא דמתני' הוא דאסרו משום דבדרך מכר הוא ובסיפא את אומר מותר מפני שאומר לו שנאכלם ושנשתם וזה כהזמנה וכדרך מתנה דמותר:

מעשר בהמה על ידי שאין מכירתו מיוחדת את אמר אסור. בתמיה כלומר ואי דמשום הכי מספקא לך במעשר בהמה דאימא דאין מכירתו מיוחדת לאיסור אלא אף במתנה אסור הא ודאי ליתא שהרי לא שנינו אלא מכירה דאסור במעשר בהמה משום שנאמר לא יגאל וילפינן גאולה גאולה מחרמים כדאמרינן בפ"ק אבל במתנה מהיכי תיתי לאסור במעשר בהמה טפי מבמעשר שני:

לית פשיטא לך דהוא מותר. מסקנא דמילתא דמתמה הש"ס הוא כלומר וכי לית את יכול למיפשט דאף במעשר בהמה מותר הוא לכל מה שהתירו חכמים במעשר שני:

מהו שיאמר לו העל וכו'. כלומר ואי איכא מילתא דאיבעיא לן במעשר בהמה הכי הוא דאיכא למיבעי מהו שיאמר לו העל בהמה של חולין או חיה זו דלא שייכא בה מעשר ואנו אוכלים מבשר שחוטה של מעשר בהמה שיש לי שם דבהא איכא לספוקי מכיון דהאי לא אכל מאותו דבר בעצמו דטרח ביה ואינו מעלה כ"א מידי דלא הוי מעשר ואוכל בשביל זה מן המעשר מיחזי האי כפורע חובו מן המעשר ודמיא האי בעיא להא דבעינן לעיל גבי מעשר שני מהו שיאמר לו טול חבית של יין זו וכו' ולא איפשיטא:

הלכה ב

מתני' **אין לוקחין תרומה בכסף מע"ש**. ולאכלה בירושלים מפני שהוא ממעט באכילתו של מעשר לפי שהמעשר מותר לזרים ולטבול יום ותרומה אסורה ואמרינן בגמרא דבאכילתו לאו דוקא דכשם שהוא מאכילת מעשר ממעט כך הוא ממעט באכילתה של תרומה שהתרומה מותרת לאונן והמעשר אסור לאונן ותרומה נאכלת בכל א"י והמעשר אינו נאכל אלא לפנים ממחיצת ירושלים ונמצא ממעט באכילתו ובאכילתה:

מה אם היקל בזבחי שלמים. שלוקחין בהמה בכסף מעשר לזבחי שלמים אע"פ שממעט באכילת מעשר שהרי אפשר שהן באין לידי פגול ונותר וטמא לא נקל בתרומה שאין שייך בה פגול ונותר וכן טמא אין דין טומאה בתרומה שוה לדין טומאה בקדשים שיש כמה דברים שמטמאין את הקדש ואין מטמאין את התרומה ואמרו לו חכמים אעפ"כ חומרא דתרומה אסורה לזרים עדיפא מה שאין כן בזבחי שלמים ואע"ג דחזה ושוק של שלמים ג"כ אסור לזרים וכך השיב ר"ש לחכמים בתוספתא מ"מ אין כל הבשר שלמים אסור לזרים ותרומה כולה אסורה לזרים והלכה כחכמים:

גמ' **תני**. בברייתא לטעמא דאין לוקחין תרומה בהאי לישנא שלא יבוא לידי פסול ומפרש רבי יונה מהו זה דקאמר שלא יבא לידי פסול כגון שנפסל בטבול יום וטבול יום פוסל את התרומה מן התורה ואם יקח תרומה בכסף מעשר וטבול יום יגע בה א"כ לאוכלו אין אתה יכול שהוא טמא דבר תורה:

אין אתה יכול שהוא טהור דבר תורה. האי לישנא לא שייך כלל ול"ג לה ולפי גי' הספר אפשר לפרש דה"ק אין אתה יכול וכו' כלומר לפיכך אין אתה יכול ליקח תרומה בכסף מעשר שהרי המעשר שנפסל בטבול יום טהור הוא דבר תורה שאין טבול יום פוסל את המעשר ובאכילה נמי מותר כדתנן פ' י"ד דנגעים טבל יעלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הוי אתה אומר שלא יבוא המעשר לידי פסול אם לוקח בו תרומה ותהא נפסלת בטבול יום:

מהו ממעט באכילתו. דנקט תנא דמתני' בלישניה וקאמר תרומה אסורה לזרים וכו' וכלומר דלישנא דמתני' אין אנו צריכים לומר אם נפסל בטבול יום אלא דבלאו הכי ממעט באכילתו הוא שאם הוא מעשר מותר לטבול יום לאוכלו ואם לוקח בו תרומה אסורה לטבו"י וזהו ההפרש בין לישנא דמתני' ובין לישנא דברייתא ואף שאין כאן נ"מ לדינא:

וכשם שהוא ממעט באכילתו כך הוא ממעט באכילתה שהרי תרומה מותרת לאונן וכו'. וא"כ מאי שנא באכילתו דנקט וקאמר הש"ס דבאמת אשכחן חדא גירסא דקתני הכי מפני שהוא ממעט באכילתו של מעשר ובאכילתה של תרומה:

תני. בתוספתא דשביעית ריש פ"ז אין מחללין מעשר עלפירות שביעית וטעמא מפני שהוא ממעט באכילת מעשר שכשיגיע שעת הביעור חייב הוא לבער את הכל:

אמר ר' יוסי במחלוקת. הוא דר"ש וחכמים דמתני' דאלו לר"ש מתיר הוא דס"ל מביאין קדשים לבית הפסול:

אמר ר' יונה לא היא דדברי הכל היא. האי תוספתא ואף ר"ש מודה דדוקא בתרומה הוא דפליג מפני שאוכלי תרומה זריזין הן ונזהרין שלא תבוא התרומה לידי פסול:

והא תנינן. בפ"ט דפסחים הפסח שנתערב בזבחים כולן ירעו עד שיסתאבו וכו' נתערב בבכורות ר"ש אומר אם חבורת כהנים יאכלו שהבכור נאכל לכהנים. ותני עלה יאכלו כחמור שבהן כדין פסח שאינו נאכל אלא עד חצות ואלו בכור נאכל לב' ימים ולילה אחד קתני מיהת דר"ש מתיר לאכול התערובת לכהנים וכדין אכילת הפסח ואע"פ שממעט באכילת הבכור שבהן ומה שניתותר אחר לילה אחת צריך לשורפו והרי הכא לא שייך טעמא דכהנים אוכלי תרומה זריזין הן דהרי מ"מ הבכורות באין לידי פסול ואפ"ה מתיר

ר"ש אלמא דטעמיה דר"ש דס"ל מביאין קדשים לבית הפסול אפי' לכתחילה והשתא ע"כ הך דשביעית במחלוקת הוא דלא אתא כר"ש:

א"ל אוכלי פסחים בשעתן זריזין הן כאוכלי תרומה. כלומר לעולם אימא לך דר"ש אינו מתיר לכתחלה להביא קדשים לבית הפסול וטעמא הכא במתניתין משום דאוכלי תרומה זריזין הן ולא תיקשי מהאי דפסחים דהתם בלאו הכי אמרינן דבני חבורה של פסח זריזין הן בשעתן כמו הכהנים אוכלי תרומה לעולם והלכך מתיר ר' שמעון דתלינן דזריזין הן ויראו שלא יבא לידי נותר ויאכלו הכל קודם שיגיע זמן נותר דפסח:

תדע לך שהוא כן דבלאו הכי אמרינן בני חבורה זריזין הם ואפילו לא היה כאן חבורת כהנים שהרי תנינן בפ"ק דשבת אין צולין וכו' כדי שיצולו מבעוד יום ובבני חבורה התירו כדתנן משלשלין את הפסח וכו' אלמא דטעמא דבני חבורה של פסח זריזין הן לעולם:

ר' יהושע בן לוי אומר אין מוסיפין חומש אלא על תחילת הקדשות. על ההקדש הראשון שהקדיש ופודה אותו מוסיף עליו חומש אבל אם התפיס את הקדשו על דבר אחר ונכנס תחתיו להקדש כשהוא פודה את השני אין צריך להוסיף עליו חומש:

ותני כן. בת"כ פ' בחוקותי דדריש להאי קרא אם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ויסף חמישיתו עליו הרי אנו למדין מבהמה טמאה מה בהמה טמאה מיוחדת שהיא תחילת הקדש דלא שייך סוף הקדש בה דהא למזבח לא חזיא וכשהוא פודה אותה מוסיף חומש אף כל שהוא תחילת הקדש דוקא מוסיף עליו חומש ונקט להא דרבי יהושע בן לוי הכא משום פלוגתא דלקמן דאיירי בענינא דמתניתין שלמים שלקחן בכסף מעשר וכן בתרומה:

שלמים שלקחן בכסף מעשר והוממו. וצריך לפדותן כשהוא פודה אותן מוסיף חומש וכלומר דמוסיף חומש גם משום מעשר שני שפדאו דאלו משום שלמים לחוד פשיטא דהא כל הקדשים שהוממו ופודה אותן צריך להוסיף חומש אלא דחומש משום מעשר קאמר וקמ"ל דאף דפקעה מהן קדושת מעשר כהאי דר' יוחנן ור' יוסי בן חנינה דלקמן אפ"ה מוסיף חומש משום מעשר:

שלמים שלקחן מדמי פסח. כגון שאירע פסול בפסח דהדין בו דיפדה ולוקח בדמיו שלמים ואם הוממו אותן השלמים ופדיין מוסיף עליהן חומש ואף על גב דכבר הוסיף חומש כשפדה את הפסח אפ"ה אותן שלמים שלקח בדמיו קדושה אחרת היא וכשהוא פודה אותן מוסיף חומש:

חדא צורכה וחדא לא צורכה. הני תרתי דיני דקאמר ר' שמואל בשם ר' חנינה חדא צריך הוא למיתני וחדא לא איצטריך למיתני וכדמפרש ר' מנא:

פסח צורכה שלמים לא צורכה. כלומר האי דינא דשלמים הבאין מחמת הפסח דצריך להוסיף חומש כשפודה אותן איצטריך הוא למיתני אבל האי דינא דשלמים שלקחן בכסף מעשר לא איצטריך למיתני דפשיטא הוא דאע"ג דהוסיף חומש משום מעשר צריך להוסיף חומש עוד משום שלמים דהא ודאי קדושה אחריתא הוא:

שלא תאמר וכו'. כלומר הא דאמרי דפסח צריכה משום שלא תאמר הואיל ופסח משתנה לשם שלמים דהא קי"ל דמותר הפסח לשלמים וא"כ ה"א דכהקדש אחד הוא ואינו מוסיף חומש לפדיון השלמים דהא מעיקרא לשם שלמים קאי וכשפדה הפסח כבר הוסיף החומש ואינו צריך עכשיו להוסיף חומש עוד בשביל השלמים הלכך אצטריך לאשמועינן דאעפ"כ כקדושה אחריתא היא ומוסיף עליהן חומש:

א"ר הונא טעמא דרבי שמואל. דקחשיב לשלמים הבאים מחמת הפסח לקדושה אחרת:

דהוא אמר אין הפסח עושה תמורה ושונה. כלומר משום דס"ל דלא מצינו שהפסח יעשה תמורה אחת וישנה פעם שניה בזמנים מתחלפים ויהיה דין תמורה שניה כמו אותה תמורה הראשונה:

הימר בו עודהו פסח מימר בו עודהו שלמים. כלומר אלא דמצינו דבזמן אחד עושה תמורה ותהיה אותה שהמיר בו עודהו פסח והיינו כדין הפסח שלא נקרב לשם פסח כגון שאבד ונמצא דירעה עד שיסתאב וימכר ויקח בדמיו שלמים וכך הדין באם המיר בו בי"ד קודם חצות דאין התמורה עצמה קריבה שלמים אלא תרעה עד שתסתאב ותמכר ויקח בדמיה שלמים וזהו עודהו פסח שהדין בהתמורה כמו דין הפסח עצמו שאין הוא קרב שלמים ומצינו שאם ממיר בו בזמן אחר עודהו התמורה עצמה שלמים והיינו אם המיר אחר חצות שא"צ שירעה עד שיסתאב אלא התמורה בעצמה קריבה שלמי' והואיל וכך הוא דאפי' בתמורהשל הפסח אין הדין שוה לעולם לפיכך אף בשלמים הבאים מחמת הפסח כקדושה אחרת משוינן לה ומוסיף חומש לפדיונם אף ע"פ שכבר הוסיף מחמת פדיון הפסח:

א"ר מנא ולא דמויי הוה רבי מדמה לה. כלומר דפריך על רב הונא דקאמר טעמא דר' שמואל משום דיליף מדין תמורת הפסח דפעם אחת דין הפסח עליה ופעם אחת דין שלמים עליה והרי רבי הוה מדמה דין דתמורה של הפסח כמו הפסח עצמו כאותה ששנינו בפ"ט דפסחים דמייתי רבי במתני' לדברי ר' יהושע יש תמורת הפסח קריבה ויש שאינה קריבה וכדמפרש ר"ע התם הפסח שאבד ונמצא קודם שחיטת הפסח שהפריש תחתיו ירעה עד שיסתאב וימכר ויקח בדמיו שלמים וכן תמורתו משום שדחאו בידים שהרי נמצא קודם שחיטה ואעפ"כ לא שחטו לשם פסח והלכך אין הוא עצמו קרב

שלמים וכך הדין בתמורה שלו ואם נמצא אחר שחיטת הפסח שהפריש תחתיו הוא עצמו קרב שלמים וכן תמורתו הרי דרבי מדמה לתמורת הפסח כמו הפסח בעצמו דכל זמן שהפסח עצמו קרב שלמים התמורה ג"כ קריבה עצמה שלמים וכן אם אין עצמו קרב שלמים הדין הוא כך בהתמורה וא"כ מה ראיה דין דתמורה לכאן דנחשב לשלמים הבאין מחמת הפסח לקדושה אחריתא אדרבה אם מדין תמורה ילפת לה לעולם הרי הוא כפסח עצמו:

ר' חייא בשם ר' יוחנן שלמים שלקחן בכסף מעשר הוממו ופדיין עוד אינן חוזרין לכמות שהיו להיעשות שני. כלומר לא מיבעיא כשלא הוממו דפקעה מהן קדושת מעשר כדר' יוסי בן חנינה לקמן אלא אפי' הוממו ופדיין סד"א דהואיל דעכשיו פקעה מהן קדושת שלמים חוזרין לכמות שהיו וצריך לאכלן בקדושת מעשר שני בירושלי' הלכך קאמר דאעפ"כ אינן חוזרין עוד לכמות שהיו להיות עליהן קדושת מעשר שני דמכיון דבתחלה כשלקח בהן שלמים פקעה מהן קדושת מעשר פקעה מהן לעולם:

תריהון אמרין בשם ר' יוסי בן חנינה וכו'. כלומר בגופא דדינא חרווייהו מודים דכך אמר ר' יוסי ב"ח שפקעה מהן קדושת מעשר ולא פליגי אלא אליבא דתנאי דמתני' אי סברי כהאי דר' יוסי ב"ח או לא דחד אמר דלדידי' דאמר שלמים שלקחן [בכסף מעשר] פקעה מהן קדושת מעשר ותרומה שלקחה בכסף מעשר לאפקעה ממנה קדושת מעשר. כצ"ל קשיא ממתני' כדלקמיה:

משנה שוברת. כלומר ממה דשמעינן ממתני' שוברת להך דר' יוסי ב"ח דמחלק בין שלמים לתרומה דהא ר"ש אמר לחכמים מה אם היקל בזבחי שלמים וכו' וקשיא וכי משיבין דבר שפקעה ממנו קדושת מעשר על דבר שלא פקעה ממנו קדושת מעשר דילמא הא דהקילו ליקח זבחי שלמים משום דבשעת לקיחה פקעה מיד קדושת מעשר ושוב אין כאן מיעוט באכילתו של מעשר דיאמר בתרומה שלא פקעה ממנה קדושת מעשר וצריך לאכלה בירושלים בקדושת מעשר וא"כ מאי האי דהשיב ר"ש משלמים על התרומה:

וחרנא אמר. והאי מ"ד אחרינא אמר דאדרבה דכי לית הדא אמרה משיבין דבר שפקעה ממנו קדושתו על דבר שלא פקעה ממנו קדושתו כלומר דלעולם תנאי דמתני' כר' יוסי ב"ח ס"ל לחלק בין שלמים לתרומה והאי גופא היא מתשובת ר"ש וכך השיב להם מה אם היקל בזבחי שלמים דבשעת לקיחה פקעה מהן קדושתו של מעשר וחלה קדושת שלמים והרי יכול הוא שהן באים לידי פגול ונותר וטמא ומ"מ ממעט באכילת מעשר הויא דאלו לא לקח בהכסף שלמים היה נשאר בקדושת מעשר ואפילו הכי לוקחין לא

ניקל בתרומה דמיהת נשאר קדושת מעשר עליה. בספרי הדפוס מצוין בטעות כאשר מצוי זה בהרבה מקומות ועד כאן הוא שייך להלכה ב' והאי שהוא אומר לו עבר עלי טבילה אחת שייך לקמן על הלכה ג':

הלכה ג

מתני' **מי שהיו לו מעות בירושלים**. של מעשר שני וצריך להם להוציא לשאר דברים שאין נלקחין בכסף מעשר כגון לסחורה או לשארי דברים שהן חוץ מאכילה ושתיה וסיכה:

ולחבירו פירות של חולין והן ג"כ בירושלים ורוצה לאכלן:

אומר לחבירו הרי המעות האלו. של מעשר מחוללין על פירותיך ונמצא אלו הפירות קדושת מעשר עליהן ויאכל אותם חבירו זה בטהרה והלה עושה צרכיו במעותיו לפי שיצאו המעות לחולין וקמ"ל דאע"ג דאין פודין פירות מעשר שני טהור בירושלים חילול מעות מעשר על הפירות מותר אף בירושלים:

ולא יאמר כן לעם הארץ. לפי שאסור למסור מעשר שני של ודאי לעם הארץ שאינו נזהר לאכלן בטהרה אלא במעות מעשר שני של דמאי מותר למסור לעם הארץ מפני שהוא ספק דשמא כבר הופרש מע"ש ואין קדושת מעשר עליהן:

פירות בירושלים ומעות במדינה. חוץ לירושלים אומר הרי המעות ההם מחוללין וכו' וכן איפכא וקמ"ל שאינו צריך להיות המעות והפירות במקום אחד בשעת החילול:

גמ' **שהוא אומר לו עבר עלי טבילה אחת**. כלומר חבירו זה אומר לו כבר טבלתי מטומאתי ולפיכך מותר לומר לו הרי המעות מעשר מחוללין על פירותיך שזה יאכלם בטהרה. אבל לא יאמר כן לע"ה אלא בדמאי. שהוא חשוד על הטהרות ובדמאי הוא שהתירו הא בודאי לא שאין מוסרין ודאי של מעשר שני לע"ה:

מתני' **מעות**. של מע"ש נכנסות לירושלים ויוצאות שאין המחיצות קולטות אלא להפירות שכיון שנכנסו פירות מע"ש לירושלים אסור להוציאן משם ואם עבר והוציאן או שיצאו בשגגה יחזרו ויאכלו בירושלים ואפי' הן של דמאי וקליטת המחיצה מדבריהם הוא:

רשב"ג אומר אף הפירות נכנסין ויוצאין. בגמרא אמרו דלא אמר רשב"ג אלא כדי לעשות מהן עיסה חוץ לירושלים ולחזור אותן אח"כ וכן הכל כדי לעשות עיסה ולחזור מפני שבירושלים לא היה מצוי כל כך לטחון ולאפות ואין הלכה כרשב"ג:

גמ' **כדי לעשות עיסה ולחזור וכו'**. אדברי רבי שמעון בן גמליאל קאי כדפרישית במתני' והובא זה לעיל בפ"ב בהלכה ד':

מתני' **פירות שנגמרה מלאכתן**. ואין צריכין עוד איזו מלאכה הכל מודים שאם עברו בתוך ירושלים אף בעודם טבל ויצאו שיחזור מעשר שני שלהן ויאכל בירושלים שכבר קלטוהו מחיצות ואין יכול להוציא מעשר שני עליהן מפירות אחרות שלא נכנסו לירושלים:

ושלא נגמרה מלאכתן. כגון סלי ענבים לגת שעדיין נשאר גמר מלאכתן הדריכה והסחיטה וכן סלי תאנים למוקצה והוא מקום ששוטחין אותן כדי לייבשן שעדיין מחוסרין היובש בהא פליגי:

בש"א יחזור מע"ש שלהם ויאכל בירושלים. דמחמירי בקליטת מחיצות ובה"א יפדה מעשר שני שלהן בחוץ ויאכל בכל מקום:

ר"ש בן יהודה וכו'. דקסבר הואיל וקליטת מחיצות מדבריהם הוא מקילין בית הלל אף בפירות שנגמרה מלאכתן והלכה כת"ק דבפירות שנגמרה מלאכתן לא נחלקו ב"ה:

והדמאי. מפרש בגמרא דוקא פירות טבל של דמאי נכנס ויוצא ונפדה אבל מעשר שני של דמאי קולטין אותו המחיצות כמו בשל ודאי:

גמ' **זאת אומרת ירושלים עשו אותה כחצר בית שמירה**. דטובלת למעשר ואסור לאכול מהן עראי כדתנן לעיל בפ"ג דמעשרות אף זו טובלת דהא מתני' בפירות טבל איירי וקתני דמעשר שני נקלט וקס"ד דה"ה לענין שאר מעשרות דטובלת כמו חצר בית שמירה:

א"ר יונה. אם לענין דטובלת וקובעת לכל מעשרות קאמרת קשיא דהא בדין היה שאפי' בתים של שם לא יטבילו את הפירות לפי שהן של כל ישראל דירושלים לא נחלקה לשבטים ולא דמייא לחצר בית שמירה שקובעת למעשר שאין רשות אחרים עליה:

אלא. אי בעית לדמות לחצר בית שמירה אימא הכי זאת אומרת ירושלים עשו אותה כחצר בית שמירה וכל חד וחד למאי דשייך לה מה חצר בית שמירה תופסת הפירות לענין קביעות מעשרות אף זו תופסת לענין קליטת מחיצות דקולטת אף בפירות טבל למעשר שני שבהן אבל לענין קביעות מעשרות שיהא אסור לאכול מהן עראי אם נכנסו לירושלים זו לא שמענו:

הדא אמרה כרי שהוא טבול לראשון ולשני. שלא ניטלו ממנו לא מעשר ראשון ולא מעשר שני אם התרו משום מעשר שני שבו אל תאכל מן הכרי הזה חוץ לירושלים לוקה שהרי כאן ג"כ נכנסו הפירות לירושלים בעודן טבל ומשמע שלא הופרש מהן אף מעשר ראשון דהא פירות שנגמרה מלאכתן קתני והיינו שאי בהן אלא גמר מלאכה למעשרות אבל עדיין לא הופרש מהן מעשרות כלל ואפ"ה נקלט המעשר שני שבתוכן שצריך לאוכלו בירושלים אחר שיפרישנו וא"כ ש"מ דאם התרו בו על מעשר שני שבאותן

הפירות ועבר ולא החזירן ואכלו חוץ לירושלים לוקה. התיב ר' מנא והתנינן. גבי פירות שלא נגמרה מלאכתן דקסברי ב"ש דנקלטו ויחזור מעשר שני שלהן לאכלו בירושלים אית לך מימר על דב"ש לוקה בתמיה וכי מצית אמרת דלב"ש הואיל והמחיצות קולטות אם עבר ואכל המעשר שבהן חוץ לירושלים שלוקה הלא לא נגמרה מלאכתן למעשרות ואין כאן חיוב המעשרות כלל אלא מאי אית לך למימר חומר הוא שהחמירו במחיצות שהן קולטות אפי' בלא נגמרה מלאכתן לענין שאם אח"כ תגמר מלאכתן ויפריש המעשרות שצריך לאכול המעשר שני בירושלים אוף הכא בפירות שנגמרה מלאכתן חומר הוא במחיצות ולענין קליטה בלבד הוא שהחמירו לכתחלה אבל לא לענין שאם התרו בו ועבר שלוקה:

הפריש עליו שני ממקום אחר. אם הפריש מעשר שני ממקום אחר על אותו מעשר שני הטבול באותן הפירות מהו אם נפטרו אותן הפירות מחיוב מעשר שני שבהן או דילמא דאמרי' כבר תפסתו מחיצה וצריך שיפריש המעשר שני מהן ולא מהני במה שמפריש עליו מעשר שני ממקום אחר:

ר' יונה בעי. איפכא אם עשה להטבל הזה כולו מעשר שני על מקום אחר והן פירות שלא נכנסו לירושלים מהו:

כולו נתפס. כלומר מי אמרינן דכל הטבל כולו נתפס בקליטת מחיצה ואינו יכול להפריש מאותן הפירות מעשר שני על פירות שלא נכנסו לירושלים דמכיון דאית ביה מעשר שני הנקלט במחיצה נקלט כל הטבל כולו או דילמא לא נתפס בקליטת מחיצה אלא אחד מעשרה שיש בו כלומר כפי חשבון המעשר שני שבאותו הטבל זהו שנקלט אבל השאר יכול הוא לעשותו מעשר שני על פירות שהן חוץ לירושלים מפני שאין תורת קליטת מחיצות כ"א על מעשר שני שבו בלבד ולא איפשיטו הני בעיות:

הא סלי תאנים לאכילה וכו'. על סלי ענבים לגת וכו' דקתני במתני' קאי דוקא אם הן לגת או למוקצה דאז לא נגמרה מלאכתן למעשרות כדתנן בפ"ק דמעשרות היין משיקפה וכו'. אבל אם הן לאכילה גמר מלאכתן קרינן בהו והכל מודים שהמחיצות קולטות אותן:

אמרו ב"ה לב"ש. תוספתא הוא בפרק שני ואדברי ר' שמעון בן יהודה גריס לה דקאמר לא נחלקו ב"ש וב"ה על פירות שלא נגמרה מלאכתן שיפדה ויאכל בכל מקום ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן וכו' כדקתני במתני' ובתוספתא הגי' משובשת והגי' דהכא עיקרית. אמרו להן ב"ה לב"ש אין אתם מודים לנו בפירות שלא נגמרה מלאכתן שיפדה מע"ש שלהן ויאכל בכל מקום דהא לר"ש בן יהודה לא נחלקו בכך:

אף פירות שנגמרה מלאכתן כן. כלומר ומאי שנא דפלגיתו בפירות שנגמרה מלאכתן תאמרו אף בהן כן:

אמרו להן בית שמאי לא אם אמרתם בפירות שלא נגמרה מלאכתן. שאין בהן תורת קליטת מחיצה היינו טעמא לפי שהוא יכול להפקירן ולפוטרן מן המעשרות לגמרי כדי הפקר ולא יהא שייך בהן קליטת מחיצה הלכך אפי' לא הפקירן מקילינן בהו ואין המחיצה קולטת אותן תאמרו בפירות שנגמרה מלאכתן וחל עליהן חיוב מעשרות ואינו יכול להפקירן הלכך בדין הוא שיקלטו אותן מחיצות:

אמרו להן ב"ה. על דבר זה ג"כ חולקים אנו שאף בפירות שנגמרה מלאכתן יכול להפקירן כדי לפוטרן מן המעשרות דהרי סלי תאנים וענבים לאכילה יוכיחו וכי סלי תאנים וענבים שהן לאכילה שמא אין יכול להפקירן לפוטרן מן המעשרות בתמיה אף אנו נאמר בפירות שנגמרה מלאכתן שיכול הוא להפקירן מקודם שיפריש כדי לפוטרן מן המעשרות:

הדא אמרה סלי תאנים לאכילה וכו' גמר מלאכה הן. דהא ילפי ב"ה מהן שיכול להפקיר אף לפירות שנגמרה מלאכתן ומתני' דקתני לגת ולמוקצה בדוקא קתני כדלעיל:

אמרו להן ב"ש לב"ה. חזרו והשיבו להן תשובה אחרת לא אם אמרתם בפירות שלא נגמרה מלאכתן שאין בהן תורת קליטת מחיצה לפי שהוא יכול להוציא עליהן שני ממקום אחר שהרי עדיין לא חלה עליהן חיוב מעשרות כדין פירות שלא נגמרה מלאכתן ויכול הוא להפריש עליהן מעשר שני מפירות שלא נכנסו לירושלים ולא יבואו פירות אלו שנכנסו לחיוב מעשר שני תאמרו בפירות שנגמרה מלאכתן שאינו יכול להפריש עליהן מעשר שני ממקום אחר לפי שכבר תפסתו מחיצה למעשר שני שבהן וצריך הוא לאכלו בירושלים:

הדא פשטה שאילה א"ר זעירא. אותה הבעיא דאמר ר"ז לעיל שנסתפק אם נפטר במעשר שני שהפריש עליו ממקום אחר או לא ומהדא דאמרן נפשטה אותה שאילה דהא מיהת בפירות שנגמרה מלאכתן אמרי ב"ש בפשיטות דאינו יכול להוציא עליהן שני ממקום אחר ולא השיבו להן ב"ה כלום בדבר זה:

רבי חנינא וכו' עלו לירושלים. ולאחר החורבן היה זה ולפיכך אותן הפירות של מעשר שני שנזדמנו להם שם בקשו לפדותן בגבולין דקסברי דאין דין קליטת מחיצות בזמן הזה:

אבוכון לא הוין עבדין כן. להוציאן בידים להדיא אלא מפקרן חוץ לחומה כלומר שמשליכן כלאחר יד חוץ לחומת ירושלים ופודין אותן שם:

סבתא הות סברה מימר. כלומר דהש"ס מפרש במאי דפליגי דסברא דהאי סבא שאמר להם כן משום דסבר מימר רואין את המחיצות של ירושלים אע"פ שחרבו בזמן הזה כאלו הן עולות וקיימות ומחמירין בקליטת מחיצות לפיכך הקפיד עליהן על שהוציאו הפירות להדיא לחוץ כדי לפדותן ואילין רבנין שהיו עושין כן משום דקסברי אין רואין את המחיצות בזמן הזה כאלו הן עולות דכיון שחרבו חרבו ואין קולטות עכשיו:

סבתא הוות סברה מימר. כלומר ועוד פליגי נמי בהא דסברת הסבא הזה לומר כר"א דס"ל קדושה הראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא ואילין רבנן סברין מימר כר' יהושע והיינו כתנא דברייתא דס"ל לא קדשה לעתיד לבוא ולא כהאי מתני' דפ"ח דעדיות והיותר נכון לומר דנתחלפו התיבות וצ"ל סבתא הוות סברה מימר כר' יהושע ואילין רבנין סברין מימר כר"א והיינו כהאי מתני' דשלהי עדיות:

ר' פנחס מסאב לה ופדי לה. כלומר היה מטמא לפירות מע"ש שנכנסו לירושלים בזמן הזה ואח"כ פדה אותן משום דהוא חשש לדו ולדין לזה ולזה דילמא הלכה כדברי זה או כדברי זה ולפיכך עשה כן דבזה יוצא לד"ה שהרי אפי' בזמן המקדש פודין למע"ש שנטמא אף בירושלים:

הלכה כדברי התלמיד. כדברי ר"ש בן יהודה שאמר משום ר' יוסי דב"ה סברי בפירות שנגמרה מלאכתן יפדה ויאכל בכל מקום:

ובלבד בפירות וכו'. על המתני' קאי דקתני והדמאי נכנס ויוצא ונפדה דווקא בפירות טבל של דמאי והן טבולין גם למע"ש שבהן אבל דמאי עצמו של מעשר שני שכבר הפרישו מן הדמאי בזה אמרינן כבר תפסתו מחיצה שהמחיצה קולטת למע"ש של דמאי כמו בשל ודאי:

הלכה ד

מתנ' אילן שהוא עומד בפנים. מחומת ירושלים ונופו נוטה חוץ לחומה או איפכא הרי הנוף הזה הולכין בו להחמיר כדתנן לעיל בסוף פ"ג דמעשרות ובירושלים הכל הולך אחר הנוף וכדפרישית שם דאף אחר הנוף קאמר ולהחמיר והיינו דלענין פדייה היכא שהאילן עומד בפנים ונופו נוטה לחוץ כי היכי דבעיקרו לא מצי פריק ליה ה"נ בנופו לא מצי פריק ליה דאמרינן שדי נופו בתר עיקרו והוי כאלו נכנס לירושלים ואין פודין מע"ש טהור בירושלים והיכא דהאילן עומד בחוץ ונופו נוטה לפנים אמרינן שדי עיקרו בתר נופו ולא מצי פריק ליה אפי' בעיקרו וזהו הכל לענין פדייה דוקא אבל לענין אכילה לעולם אסור לו לאכול בחוץ ואפי' באילן העומד בפנים ונופו נוטה לחוץ אסור לו לאכול תחת הנוף דלא אמרינן שדי כלל לענין אכילה והיינו דתנינן הכא מכנגד החומה ולפנים

וכו' כלומר דמכנגד החומה ולפנים הכל הוא כלפנים בין הנוף ובין העיקר ואוכלין שם מע"ש ואין פודין ומכנגד החומה ולחוץ כלחוץ ואין אוכלין תחת הנוף אפי' היכא דעיקרו מבפנים וכדאמרן וכן אין פודין תחת הנוף דלענין פדייה אמרינן שדי נוף בתר עיקר היכא דהוא לחומרא וטעמא דמילתא משום דהולכין להחמיר בכל גווני דאיכא חומרא:

בתי הבדים. שעושין בהן השמן ורגילין היו לעשות אותן בצד חומות העיר שפתחיה לפנים מן חומת ירושלים והחלל הולך חוץ לחומה או איפכא שפתחיהן לחוץ וכו':

וב"ה אומרים מכנגד החומה ולפנים וכו'. ולחומרא כדקאמר בגמרא והיינו שאם פתחיהן לפנים וחללן לחוץ מכנגד החומה ולפנים כלפנים הוא לכל דבר שאוכלין שם מע"ש ואין פודין ומכנגד החומה ולחוץ כלחוץ ואין אוכלין שם משום שהוא כנגד החומה ולחוץ וכן אין פודין דלענין פדייה הולכין להחמיר היכא שפתחיהן לפנים ואם פתחיהן לחוץ וחללן לפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים ואין פודין וכן אין אוכלים שם משום דפתחיהן הוא לחוץ ומכנגד החומה ולחוץ כלחוץ ופודין שם משום שפתחיהן הן לחוץ והוא כנגד החומה ולחוץ ואין אוכלין שם משום האי טעמא:

מתני' **הלשכות בנויות בקדש**. בעזרה ופתוחות הן לחול לחוצה של העזרה:

תוכן חול. הואיל ופתוחות לחול:

וגגותיהן קדש. ודוקא שגגותיהן שוין הן עם קרקע העזרה כגון שהיתה הלישכה בנויה בשפוע ההר דאי לאו שוין הן עם קרקע העזרה אף גגותיהן חול לפי שגגות ועליות לא נתקדשו:

בנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קדש. לפי שפתוחות הן לקדש ודוקא לענין שאוכלין שם קדשי קדשים אבל אין שוחטין שם קדשים קלים משום דבעינן לפני אוהל מועד למעוטי צדי צדדין וכן הנכנס לשם בטומאה פטור:

וגגותיהן חול. לכל דבר שהרי בנויות בחול:

גמ' **אמר ר' אלעזר לחומרין**. אבתי הבדים קאי דלהחמיר אמרו בהן:

מהו לחומרין. לענין מאי ובהי גוונא אמרו להחמיר וקאמר ר' יונה כהדא דתנינן תמן בתוספתא פ"ב והגי' בכאן חסירה ומוטעית וה"ג בתוספתא בתים שפתחיהן לפנים וחללן לחוץ פתחיהן לחוץ וחללן לפנים ב"ש אומרים אין פודין בהם מעשר שני כאלו הן מבפנים ואין אוכלין בהן קדשים קלים כאלו הן בחוץ וב"ה אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים ומכנגד החומה ולחוץ וכלחוץ אמר ר' יוסי זו משנת ר"ע משנה ראשונה ב"ש אומרין אין פודין בהן מעשר שני כאלו הן מבפנים ואין אוכלין בהן קדשים קלים כאלו הן מבחוץ וב"ה אומרים הרי הן כלשכות את שפתחה לפנים כלפנים ואת

שפתחה לחוץ כלחוץ ע"כ בתוספתא והשתא היינו לחומרין דקאמר ר' אלעזר דהואיל ואנן תנן במתני' כמשנת ר"ע ואליבא דב"ה ובמשנה ראשונה שהובאה בתוספתא שנינו אליבא דב"ה דהכל הולך אחר המקום שפתחיהן לשם אנן נקטינן כתרווייהו לחומרא וכדפרישית במתני' דאם פתחיהן לפנים וחללן לחוץ מכנגד החומה ולפנים הוא דאמרינן דהוי כלפנים לכל דבר דבזה שוין הן משנת ר"ע דבמתני' ומשנה ראשונה אבל מכנגד החומה ולחוץ נקטינן לחומרא והיינו במקצת כמשנת ר"ע ובמקצת כמשנה ראשונה דאלו למשנה ראשונה הכל הוא כלפנים מכיון דפתחיהן לפנים והיה מותר לאכול שם ואין פודין ואלו למשנת ר"ע מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ לכל דבר ואין אוכלין אבל פודין והלכך אזלינן לחומרא דאין אוכלין מכנגד החומה ולחוץ כמשנת ר"ע וכדתנינן במתני' אליבא דב"ה דהוי כלחוץ ואין פודין שם דבזה נקטינן לחומרא כמשנה ראשונה הואיל ופתחיהן לפנים והיכא דפתחיהן לחוץ וחללן לפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים לענין שאין פודין שם וזהו כמשנת ר"ע וכבמתני' ואין אוכלין שם וזהו כמשנה ראשונה הואיל ופתחיהן לחוץ ומכנגד החומה ולחוץ הוא כלחוץ לכל דבר שפודין בו ואין אוכלין משום דבזה שוין הן משנ ר"ע דמתני' ומשנה ראשונה דהתוספתא כללא דמילתא דבמה שהן שוין משנת ר"ע ומשנה ראשונה הכי נקטינן ובמה שהן מחולקין נקטינן חומרא חומרא מתרוייהו וזהו לחומרין דקאמר הכא:

גמ' **אמר ר' יעקב בר אחא כיני מתניתא תוכן קדש וכו'**. אסיפא דמתני' קאי דקתני בנויות בקדש ובחול ופתוחות לקדש ולחול מכנגד הקדש וכו' וקאמר ר' יעקב דכך צריך לפרש להאי בבא דמתני' תוכן קדש וגגותיהן חול מכנגד הקדש וכו' כלומר דלא תימא לפרש שאותה הלישכה מקצתה בנויה בקדש ופתוחה לקדש ומקצתה בנויה בחול ופתוחה לחול וזהו דקתני בנויות בקדש ובחול ופתוחות לקדש ולחול שכל חלק שבנוי בקדש פתוח הואלקדש וחלק שבנוי בחול פתוח הוא לחול דאי הכי קשיא מאי קמ"ל פשיטא שאותו חלק הבנוי בקדש כולו קדש בין תוכו ובין גגו ואותו החלק הבנוי בחול כולו חול ומאי האי דקתני מכנגד הקדש וכו' הלכך קאמר דלא תפרש כן אלא דה"ק שהן בנויות בקדש ובחול ופתוחות לקדש ולחול שאותו החלק הבנוי בקדש פתוח הוא לחול ואותו חלק הבנוי בחול פתוח הוא לקדש ומהו דתימא דאותו החלק הבנוי בחול ופתוח לקדש בדין הוא שיהא תוכו קדש וגגו חול כדין הבנויות בחול ופתוחות לקדש והיינו דקאמר ר' יעקב תוכן קדש וגגותיהן חול כלו' דה"א דכך הוא הדין באותו החלק הבנוי בחול ופתוח לקדש וה"ה נמי באותו חלק הבנוי בקדש ופתוח לחול דה"א דהדין בו דתוכו חול וגגו קדש אלא דחדא מינייהו נקט וה"ה לאידך כל חד וחד לפי דינו כך היינו סוברין לפיכך

אשמועינן תנא דמתני' דלא כך אלא מכיון דאותן לישכות הן בנויות בקדש ובחול ויש חלק של קדש ושל חול בכל חדא וחדא אף על פי שפתחיהן שהן פתוחות לקדש ולחול אינן מכוונים שהחלק של קדש פתוח הוא לחול ואותו של חול פתוח הוא לקדש אפ"ה מכיון דאותה לשכה בעצמה היא כך אמרינן כאן מכנגד הקדש ולקדש הכל קדש בין תוכה ובין גגה ומכנגד החול ולחול חול. וכדי שלא תקשה לך היכי משכחת לה כה"ג העמדתי צורה זו לפניך התבונן בה. הלשכה היא בנויה על פני אורך העזרה ושני צדדי העזרה הן חול והחלק הימיני הוא בנוי בקדש ופתוח לחול לחוץ העזרה וחלק השמאלי נמשך הבנין בחול שהוא חוץ לעזרה ופתוח לקדש:

בנויות בקדש וכו'. תוספתא היא בפ"ב:

תוכן קדש. מפני שיש פתח לקדש והיא בנויה כולה בקדש וכן איפכא:

הן דאת אמר. כל היכא דאמרינן תוכן קדש אוכלין שם קדשי קדשים וכו':

אין לוקין. לטמא שנכנס אלא על אורך וכו' והוא אורך ורוחב העזרה כדתנן בפ"ה דמדות:

והתני לשכה שהיא בנויה בשיווי חומת העזרה וכו'. וקשיא אהא דלעיל דקאמר טמא שנכנס לשם חייב:

תיפתר כהדא תנייא דתני וכו'. בתוספתא שהבאתי בהלכה דלעיל דקאמר ר' יוסי זו משנת ר"ע כל הני חלוקי דינים השנוים בענין הזה אבל דברי חכמים כך הוא שהבדילו כל הלשכות מדין עזרה בעצמה וכן אמרו כל הלשכות הולכין אחר פתחיהן להיכן שהן פתוחין אם לקדש תוכן קדש אם לחול חול:

הלכה ה

מתני' **בין שנטמא באב הטומאה**. כגון שרץ ושכבת זרע וטמא מת וכיוצא בהן השנוים בריש מסכת כלים:

בין שנטמא בולד הטומאה. והיינו בולד הטומאה שהוא מדבריהן כגון בכלים שנגעו במשקין:

ב"ש אומרים יפדה. לפי שדין מעשר שני שנטמא יכול לפדותו אפי' בירושלים כדיליף בגמרא:

ויאכל הכל בפנים. בגמרא מפרש טעמא מפני שלא יאמרו ראינו מעשר שני שנכנס לירושלים ויצא אבל אין חוששין על הפדייה שמא יאמרו ראינו מעשר שני שנפדה בירושלים משום שיש קול ליוצא ואין קול לפדייה:

חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ. דמכיון שנכנס כשהוא טמא וחמירא טומאתו אין המחיצה קולטתו:

וב"ה אומרים הכל יפדה ויאכל בחוץ. ואפי' נטמא בולד הטומאה בחוץ מפני שנכנס כשהוא טמא חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים דהואיל וקילא טומאתו והטומאה היתה בפנים אסור לו להוציאן ובגמרא מסיק דהא דאמרי בנטמא בולד הטומאה בחוץ יפדה ויאכל בחוץ דוקא בשהתנה בשעה שהכניסן על מנת שלא יתפסוהו המתיצות אבל אם לא התנה הואיל ונכנס והרי הוא טהור מן התורה יפדה ויאכל בפנים:

גמ' **כתיב כי לא תוכל שאתו מה אנן קיימין**. לפירוש הכתוב הזה:

אם בריחוק מקום. כלומר אם מחמת ריחוק המקוסם קאמר קרא כי לא תוכל שאתו הלא כבר כתיב כי ירבה ממך הדרך וא"כ מיותר הוא:

אם בקירוב מקום. ואם דבא ללמד בתוך ירושלים שלא תוכל לשאת המעשר עצמו:

כבר כתיב ונתת בכסף. כצ"ל כלומר הרי כבר נאמר שיפדה אותו וישא הכסף לירושלים אלא מהו לא תוכל שאתו לא תוכל לפדותו כלומר שבא ללמד שאף אם יביא המעשר עצמו לירושלים וירצה לפדותו שם לא תוכל לפדותו שאין המעשר נפדה אלא בריחוק מקוסם:

וכתיב ונתת הכסף בבקר ובצאן ובכל אשר תשאלך נפשך. אלמא דלעולם פודה אותו שם דהא קרא סתמא כתיב ונתת הכסף ומשמע דאף אם העלה המעשר עצמו לירושלים יש לך להוציא הכסף שנפדה שם הא כיצד אלא כאן במעשר טהור לא תוכל לפדותו וכאן במעשר שנטמא שם ונתת הכסף לימד על מע"ש שנטמא שפודין אותו בירושלים:

אב הטומאה דבר תורה. טומאתו מן התורה וולד הטומאה אין לו טומאה לטמא אחרים אלא מדבריהם דאלו לטומאת עצמו לא פליג בר קפרא דהא בהדיא כתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והטמא הוא אב ואשר יגע בו הוא ראשון וזהו ולד הטומאה ולא פליגי אלא בשני לבר קפרא מדבריהן ולר' יוחנן אף השני דבר תורה:

בין זה ובין זה דבר תורה. שהראשון לטומאה הוא ולד וטומאתו לאחרים גם כן מן התורה דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא וגו' מי לא עסקינן דנגע בראשון והוי ליה שני:

וקשיא דב"ש על ר' יוחנן. לר' יוחנן דאמר אף ולד הטומאה מן התורה קשיא הא דב"ש דאמרי הכל יפדה וכו' חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ וכי מה בין ולד הטומאה ומה בין אב הטומאה בחוץ זה וזה דבר תורה הוא:

ואפי' על דברי ב"ה לא מקשיא. בתמיה כלומר מאי חזית דמקשית לר' יוחנן מדברי ב"ש ולא מקשית אפי' לדברי ב"ה דאמרי הכל יפדה וכו' חוץ משנטמא בולד הטומא' בפנים תקשה ג"כ מה בין וכו' זה וזה לא דבר תורה הוא בתמיה:

לא הוו בה רבנן אלא על דבר קפרא. כלומר אלא באמת לא הקשו הרבנין בבית המדרש כך כ"א לדברי בר קפרא הוא שהקשו מדברי ב"ש דב"ש אומרים וכו' מה בין אב הטומאה בין בפנים בין בחוץ וכי זה וזה לא דבר תורה הוא. לולד הטומאה הכתוב כאן טעות הוא אגב שטפא דלעיל ובשקלים פ' בתרא דאיתא כהאי ענינא לא גריס לה כ"א כדפרישית ומשני היינו טעמא דמה שנטמא בפנים יפדה ויאכל בפנים ואפי' נטמא באב הטומאה שלא יאמרו ראינו מעשר שני שנכנס לירושלים ויצא אינו הכתוב כאן בספרים אינו טעות דהוי כמו ראינו כלומר הרי זה מעשר שני וכו' א"נ קיצור המלה הוא כדרך הש"ס הזה:

מעתה לא יפדה. בירושלים משום דאיכא ג"כ חששא שלא יאמרו ראינו מע"ש שנכנס לירושלים ונפדה:

בשעה שנטמא וכו'. כלומר אלא היינו טעמייהו דב"ש דמחלקין בין בפנים לבחוץ משום שבשעה שנטמא בפנים מחיצה תיפסתו כבר מקודם. שנטמא אבל אם נטמא בחוץ אין מחיצה תופסתו שבשעה שנכנס כבר היה טמא ולקמן משני לה שפיר להאי קושיא מעתה לא יפדה:

ואפי' על דב"ה לית הוא מקשיא. בתמיה כלומר דסוף סוף לבר קפרא נמי מ"ט לא הקשו עליו אפילו מדברי בית הלל דבית הלל אמרי הכל יפדה וכו' חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים וכי מה בין בולד הטומאה לבין בחוץ ולבין בפנים לא זה וזה מדבריהן הוא לבר קפרא וא"כ אף בשנטמא בולד הטומאה בחוץ יהא נפדה ונאכל בפנים:

בשהכניסן וכו'. הא דקאמרי ב"ה בשנטמא בולד הטומאה בחוץ יאכל בחוץ מירי בשהכניסן בתחילה על מנת שלא תתפשנו מחיצה הלכך אף שהכניסו לירושלים יוציאנו ויאכל בחוץ שלא קלטתו המחיצה:

הדא אמרה מעשר שני טהור וכו'. מדקאמר דמהכי תנאי א"כ שמעת מינה דאף במעשר שני טהור מהני התנאי על מנת שלא תקלטנו המחיצה ואין המחיצה קולטתו דהא הא האי מע"ש שנטמא בולד הטומאה טהור הוא מן התורה ומהני ביה התנאי:

רבי יונה בעי. על הא דר' זעירא טהור דבר תורה ואת אמר הכין בתמיה ונראה דה"ג טהור אף מדבריהן ואת אמר הכין שהרי האי שנטמא בולד הטומאה ג"כ טהור דבר תורה הוא ויש לפרש לפי גי' הספר דה"ק הרי מעשר שני טהור מדבר תורה הוא שיכניסנו לירושלים ואת אמר הכין שיועיל בו התנאי הא כי גזור רבנן בקליטת מחיצה על טהור הוא דגזור והניחא זה שנטמא בולד הטומאה מבחוץ דנהי דטהור מן התורה הוא מדרבנן מיהת אית ביה טומאה אבל האי טהור לגמרי הוא ומהיכי תיתי דמהני ביה תנאי:

אלא כיני. אלא כן אתה יכול לומר דהתנאי מהני בטהור לגמרי לענין שאם עבר ופדה אותו פדוי הוא אבל להוציאו לכתחלה לא מהני:

רבי יעקב דרומיא בעי קומי ר' יוסי. על הא דמתרץ לעיל לב"ש דטעמא דמה שנטמא בפנים יפדה ויאכל בפנים ואפי' נטמא באב הטומאה משום שלא יאמרו ראינו מעשר שני שנכנס לירושלים ויצא א"כ מעתה אפי' נטמא חוץ לירושלים ונכנס לא יוציאנו שלא יהו אומרים ראינו וכו'. וכ"ת הא כבר מתרצינן נמי להא דמשום שבשעה שנטמא בחוץ אין מחיצה תופסתו סוף סוף קשיא הא דהקשה לעיל מעתה נמי לא יפדה שלא יאמרו ראינו למע"ש שנפדה בירושלים וזה עיקר הקושיא דר' יעקב וכלומר דמ"מ הדרא הקושיא על הא דמחלקי ב"ש בין נטמא בחוץ לבין נטמא בפנים ומשני דלעולם האי תירוצא עיקר שלא יאמרו ראינו וכו' ואם נטמא בחוץ טעמא הויא משום דאין המחיצה תופסתו והא דתקשי מעתה לא יפדה נמי משום האי חששא שאני הוא משום דקול יוצא על זה שיוציאו אותו מירושלים ואיכא חששא שלא יאמרו ראינו אבל אין קול יוצא לפדוי:

נטמא בולד הטומאה. בפנים ופדיו וחזר ונטמא באב הטומאה מהו מי אמרינן הואיל ועכשיו טמא באב הטומאה יש לו תקנה להוציאו לחוץ ואם צריך לחזור ולפדותו או לא:

נאמר. דמסתברא דכך הוא אם המעות הראשונות שפדה עליהן קיימות חוזר ומחלל עליהן ומוציאו לחוץ ואם לאו אינו מחלל עליהן כלומר דצריך לחזור ולפדותו ואע"פ שכבר נפדה וכן א"צ עכשיו לאכלו בפנים דוקא דמה שחוזר ומחלל אינו אלא חומרא בעלמא:

ואין לוקין וכו'. כלומר שאם הוציא מעות הפדיון חוץ לירושלים והוציאן שם אין לוקין עליהן לפי שאין לוקין אלא על המעשר שני עצמו שהכניסו לירושלים ויצא ואכלו בחוץ בלא פדייה:

רבי יונה בעי אף ללוקח כן. הך בעיא אליבא דב"ש היא דקסברי דמחיצה קולטת ואפי' לשנטמא בולד הטומאה אם נאמר אף לענין לוקח כן דקי"ל דמעשר שני אין מוכרין אותו ואם עבר ומכרו אם מוציאין המעות מיד הלוקח או לא וא"ר מנא מסתברא מחיצה תופסת והלוקח תופס כשם שנא' במחיצתה דאם עבר והכניס הטמא תופסת כך נאמר בלוקח דאין מוציאין מידו:

הלכה ו

מתני' **הלקוח בכסף מעשר**. פירות שלקחן בכסף מעשר שני בירושלים ונטמאו יפדה כדין מעשר עצמו:

ר' יהודה אומר יקבר. בגמרא קאמר טעמא דר' יהודה דדריש כסף ראשון ולא כסף שני כלומר פעם אחד מחללין הפירות על הכסף ולא הפירות שלקחן בכסף זה דכשהוא פודן על הכסף הוי ליה כסף שני:

לא אם אמרתם במעשר שני עצמו שכן נפדה בטהור בריחוק מקום. כדכתיב וכי ירחק ממך המקום וגו' ונתת בכסף אבל הלקוח בכסף מעשר חוץ לירושלים אינו נפדה כשהוא טהור כדתנן בפ"ק הלוקח פירות שוגג וכו' מזיד יעלו ויאכלו במקום ואינו יכול לפדותן ואין הלכה כר' יהודה:

צבי שלקחו בכסף מעשר. כדתנן בפ"ק שלוקחין חיה מכסף מעשר לבשר תאוה ואם מת יקבר על ידי עורו כלומר עם עורו דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כשאינם ראוים כלל כדהכא וכה"ג שאינן אלא לכלבים אבל אם ראוים קצת למאכל אדם אפי' ע"י הדחק פודין כדתנן לעיל בפרק ב כרשיני מעשר שנטמאו לדברי חכמים יפדו:

ר"ש אומר יפדה. קסבר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ואין הלכה כר"ש:

לקחו חי ושחטו ונטמא יפדה. כשאר פירות הלקוחין בכסף מעשר והכא לא פליג ר' יהודה משום דכשלקחו חי היה יכול להוליכו בכל מקום שירצה ואין לו ריחוק מקום:

ר' יוסי אומר יקבר. דמחמיר טפי מר' יהודה וס"ל דלעולם הוי כפירות הלקוחין בכסף מעשר:

לקחו שחוט ונטמא הרי הוא כפירות. שנחלקו בהן ר' יהודה וחכמים לעיל והלכה כת"ק:

מתני' **המשאיל קנקן למעשר שני**. שהיה לו יין של מעשר שני והשאיל את הקנקנים שלו כדי להכניס בהן אותו יין:

אע"פ שגפן. שסתם את פיהם לאחר שמילאן לא קנה מעשר את הקנקנים ואין נתפסים בקדושת מעשר:

זלף לתוכן סתם. כנס יין לתוכם סתם:

עד שלא גפן לא קנה מעשר. בגמ' מפרש דה"ק אם עד שלא גפן קרא שם ועשהו מעשר לא קנה מעשר את הקנקנים אין הקנקנים שייכים להמעשר אבל אם לאחר שגפן קרא שם להמעשר הרי הקנקנים ג"כ בכלל קריאת השם שנתנם להמעשר וקנה מעשר אותן וצריך למכרם ולאכול בדמיהן בירושלים כדין מע"ש:

עד שלא גפן עולות באחד ומאה. כלומר וכן הדין בתרומה אם עד שלא גפן קרא שם לאחת מהן לתרומה ונתערבה זו של תרומה במאה של חולין עולות באחד ומאה כדין תרומה שעולה באחד ומאה ואם משגפן קרא שם תרומה עליה מקדשות בכל שהן כדין

חבית סתומה של תרומה שנתערבה אפי' באלף של חולין מדמעת כולן דחבית סתומה חשיבא ולא בטלה וצריך למכרן כולן לכהן דמי תרומה חוץ מאחת מהן שנוטל הכהן בלא דמים כדין דימוע של תרומה:

עד שלא גפן תורם מאחת על הכל. וכן הדין בתחלה כשרוצה לקרות שם לתרומה ועד שלא גפן קורא שם ותורם מאחת על הכל ומשגפן ורוצה לקרות שם תרומה תורם מכל אחת ואחת דמכיון שסתם אותן כל אחת ואחת בפני עצמה חשיבא ולא הוי מן המוקף הלכך תורם מכל אחת ואחת:

מתני' **בית שמאי אומרים מפתח ומערה לגת**. בגמרא פליגי אמוראי בפירושא דהך מילתא דחד אמר על הרישא ואמתני' דלעיל קאי דקתני משגפן תורם מכל אחת ואחת ואם רוצה לתרום מאחת על כולן ב"ש אומרים מפתח אותן ומערה לגת ואז תורם אחת על הכל וב"ה אומרים די בפתיחה ואין צריך לערות אותן. וחד אמר על ענינא דסיפא קאי דבמוכר אייריו והאי פירושא עיקר דהשתא שייך שפיר האי בד"א דאבתרה וה"פ ב"ש אומרים מפתח ומערה לגת. בלוקח קנקנים סתומות אייריו דהדין בהן דיצא הקנקן לחולין כדתנן בפ"ק ואם רוצה המוכר שלא יצא הקנקן לחולין שלא יהא נבלע בדמי היין ויהי' צריך הלוקח לקנות הקנקן מפתח ומערה לגת וב"ה אומרים שא"צ לערות אלא במפתח סגי:

בד"א. דלב"ה מיהת צריך לפתוח אותן במקום שדרכן למכור סתומות דאם אינו מפתח יוצא הקנקן לחולין אבל במקום שדרכן לימכר פתוחות אפי' עכשיו מוכרן סתומות א"צ לפתוח אותן ולא יצא הקנקן לחולין וכדתנן נמי להא בפ"ק:

אבל אם רצה להחמיר על עצמו למכור במדה. כלומר שהמוכר רוצה להחמיר על עצמו שלא יצטרך הלוקח לתת לו דמי הקנקן ומוכר את היין שבו במדה בכך וכך מדות שיש בקנקן אז יצא הקנקן לחולין לפי שנבלע בדמי היין דהואיל ואומר לו כך וכך מדות יין יש בו הרי הקנקן ג"כ בכלל הקנייה ויצא לחולין וא"צ לעשות דמים בעד הקנקן כדי לאכול דמיו בקדושת מעשר משום שהמוכר גילה דעתו שהקנקן בכלל הדמי מעשר שנתן לו:

ר"ש אומר וכו'. כלומר דר"ש בא להוסיף שאף שאומר לו חבית זו אני מוכר לך חוץ מקנקנה שאני משייר הקנקן בשביל שהנחתי רביעית יין חולין שלי שיש בה אעפ"כ יצא הקנקן לחולין שנבלע בדמי המעשר שנתן לו זה:

גמ' **מ"ט דרבי יהודה כסף ראשון וכו'**. כדפרישית במתני' והכי דריש לה בספרי פ' ראה:

אלא מן מה דאינון מתיבין ליה מק"ו וכו'. כלומר והא דלא השיב כן לחכמים משום דהואיל ואינהו השיבו לו מהק"ו ממעשר עצמו לפיכך הוא השיב להן ג"כ מק"ו כלומר תשובה על האי ק"ו דאיכא למיפרך אף לדבריכם דלית לכו האי דרשא:

צבי עשו אותו כקדשי בדק הבית לטעון העמדה והערכה. כלומר הואיל והוא קדשי בדק הבית וטעון העמדה והערכה לפיכך משמת אין לו פדייה ויקבר ור"ש לטעמיה דס"ל בפ"ז דתמורה קדשי בדק הבית אם מתו יפדו דאינן בכלל העמדה והערכה:

בהמה טמאה מהו שתיטען העמדה והערכה. הואיל ואינה אלא לקדשי בדק הבית וקס"ד דמה דאמר ר' יוחנן עשו אותו כקדשי בדק הבית לטעון העמדה והערכה דוקא במת קאמר דא"א לקיים בו העמדה והערכה הלכך מעכב ואינו יכול לפדותו ויקבר אבל בהמה טמאה דאפשר לקיים בה ובעי מהו שתיטען העמדה והערכה כלומר דמעכב בה:

א"ל מאי תיבעי לך אילולי דאמר ר' יוסי בשם רבי יוחנן וכו'. האי אילולי כמו אילו מיתפרשא כלומר אילו הוה אמר חיה טהורה אינה טעונה העמדה והערכה שפיר הוה מדייקת איפכא הא בהמה טמאה לא אמר א"כ הטעם לאו משום דקדשי ב"ה לא היה בכלל העמדה והערכה דאי הכי לימא סתם קדשי בדק הבית אינם טעונים העמדה והערכה אבל השתא דקאמר חיה טהורה עשו אותה כקדשי בדק הבית לטעון העמדה והערכה א"כ ש"מ דכל קדשי בדק הבית טעונין העמדה והערכה. א"נ יש לפרש דכולא שמעתתא בקדשי בדק הבית שמתו מיירי והיינו דאמר ר' יוחנן חיה טהורה עשו כקדשי בדק הבית ולא קאמר סתם דהא ודאי חיה קדשי ב"ה היא אלא משום דשאר קדשי ב"ה דוקא אם מתו אחר שהקדישן אין להן פדיון אבל אם הקדישה מתה יש להן פדיון כדלקמן לפיכך אמר כקדשי ב"ה כלומר כדין קדשי בדק הבית שמתו אחר שהקדישן כדמיירי במתני' לפיכך אין לה פדיון ובעי ר' ירמיה אם בהמה טמאה נמי הדין כן או דילמא דמחשבינן להקדישה כשהיא מתה ויש לה פדיון ואינה טעונה העמדה והערכה והשיב לו ר"ז אילו אמר ר' יוחנן דחיה טהורה אינה טעונה העמדה והערכה כשהקדישה מתה שפיר דהוה מבעי לך דאפשר בהמה טמאה לא אלא אפי' הקדישה מתה יש לה פדיון אבל עכשיו דלא איירי ר' יוחנן כלל בהקדישה מתה אלא אמתני' קאי דמיירי בהקדיש ואח"כ מת דטעון העמדה והערכה ואין לו פדיון וא"כ בבהמה טמאה נמי הדין כן דמאי שנא. והשתא שייך הא דבתרה:

ותני כן. בת"כ פ' בחוקותי דדריש קרא ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך והכי איתא התם טמאה לרבות את המתה יכול אפי' אמר ה"ז הקדש ומתה תפדה ת"ל והעריך את שיש לו עמידה יש לו הערכה ואת שאין לו עמידה אין לו הערכה מנין לרבות את המתה

ולהוציא את שאמר ה"ז הקדש ומתה אחר שריבה הכתוב ומיעט הרי אנו למדין אותה מבהמה טמאה מה בהמה טמאה מיוחדת ששוה שעת פדיונה לשעת הקדישה אף אני ארבה את המתה ששוה שעת פדיונה לשעת הקדישה אלמא דכל היכא שמתה בשעת הקדישה יש לה פדיון ואינה טעונה העמדה והערכה ואם הקדישה ואח"כ מתה אין לה פדיון ובהמה טמאה לעולם שוה שעת פדיונה לשעת הקדישה:

מתני' אמרה כן. דהקדישה מתה יש לה פדיון דתנינן בפ"ו דמעילה חמורה מועלין בה ובחלבה וחלב לאו כמתה מעיקרא היא דהא לא שייך ביה העמדה וכל שהוא טעון פדיון מועלין בו וא"כ מדמועלין בו יש לו פדיון אלמא מתה מעיקרא לא בעי העמדה והערכה:

אין תיפתרינה משום הילכת מיתה. כלומר ואם דבעית למידחי ולומר דלעולם בעלמא מתה מעיקרא לא שמעינן מהאי מתני' והא דמועלין בחלב טעמא לאו משום חלב עצמו הוא אלא משום החמור הוא דיש בו הילכת מיתה דהרי שוה שעת פדיון כשעת הקדש וכיון שנהנה מן החלב כנהנה מן החמור הוא והלכך מועלין דהא ודאי חמור עצמו יש לו פדיון דבהדיא כתיב ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך אלא דאנן בעינן למילף דבעלמא נמי מתה מעיקרא יש לה פדיון והלכך מצית למידחי דמחלב לא שמעינן מידי דטעמא משום החמור עצמו דיש בה הלכות מיתה:

לא יכיל דתנינן חמור. כלומר הא לא מצית אמרת הכי דהא תנינן חמור מועלין בו ובחלבו וכיון דקתני בהדיא ובאנפי נפשיה חמור מועלין בו ש"מ דטעמא דחלב לאו משום כנהנה מהחמור הוא דאי הכי ליתני חמור מועלין בחלבה אלא ע"כ הא דמועלין בחלב משום דידיה הוא וש"מ דבעלמא נמי מתה מעיקרא יש לה פדיון:

תיפתר כר"ש. ומנא לך לאוכוחי מהאי מתני' דילמא כר"ש אתיא דלא בעי העמדה והערכה בקדשי ב"ה והשיב לו אם כר"ש מאי שנא חמור דנקט משאר כל בהמה טמאה אלא ודאי הא דנקט חמור משום החלב הוא דנקט שכן דרך לשתותו לרפואה ולאשמועינן דמועלין בחלב בפני עצמו ולא דטעמיה דהוי כנהנה מן החמור וכדאמרן:

גמ' **אמרה תורה פורטהו במקדש וכונסהו בגבולין**. טעמא דמתני' מפרש דקתני בכנס לתוכן יין סתם ומשסתמן קרא שם מעשר קנה מעשר את הקנקן משום דכך מצינו שאמרה התורה פורטהו במקדש כלומר במקום המקודש בירושלים פורטהו להכסף מעשר ותקח בו בכל אשר תאוה נפשך לאכול בקדושת מעשר וכונסהו בגבולין אם יש לך מעשר בגבולין כונסהו להעלותו לירושלים ולאכלו שם:

מה במקדש יצא קנקן לחולין. כלומר מה מצינו בלוקח יין בכסף מעשר בירושלים ואם לקח חבית סתומה יצא הקנקן לחולין כדתנן בפ"ק הלוקח כדי יין סתומות מקום שדרכן

לימכר סתומות יצא הקנקן לחולין משום דהקנקן טפל להיין ונבלע דמיו בדמי היין וא"צ למכרו ולאכול דמיו בקדושת מעשר כדפרישית שם:

אף בגבולין נתפס קנקן מעשר. כלומר ומכאן למדנו דבגבולין איפכא הוא ולחומרא שאם בשעת קריאת שם להמעשר שהוא בגבולין קורא שם להמעשר כשהוא בחבית סתומה נעשה הקנקן טפל להיין וחל שם מעשר גם על הקנקן לפי שלעולם אמרינן בקנקן סתום שהוא טפל להיין בין שהוא לקולא כגון שלוקח בכסף מעשר בירושלים ובין בגבולין כשקורא שם להמעשר שהוא לחומרא:

כיני מתניתא אם עד שלא גפן קרא שם וכו'. כלומר שלא תטעה לפרש דהאי זלף לתוכן סתם וכו' ארישא קאי שכנס לתוכן יין של מעשר שני ולא פירש שהוא בתורת שאלה דאי הכי אין טעם לחלק בין עד שלא גפן ובין משגפן אלא כן צריך לפרש המתני' עד שלא גפן קרא שם וכו' ומילתא באנפי נפשה היא ולא קאי ארישא אלא בשכנס לתוכו סתם והיינו עד שלא קרא לו שם מעשר אלא היין של טבל היה ואם עד שלא גפן קרא שם מעשר לא קנה המעשר להקנקן דכל זמן שלא סתמן אין הקנקן טפל להיין וכן לענין תרומה וכדפרישית במתני':

בד"א בשל יין וכו'. תוספתא היא בסוף פ"ב דבשל שמן אין הקנקן טפל לו לפי שאין דרך למכור השמן עם הקנקן לפיכך לעולם חשוב הוא בפני עצמו וכן לענין תרומה לא חשוב כל קנקן וקנקן הסתום להיות נטפל להשמן שבו ולפיכך לעולם עולות באחד ומאה ותורם מאחת על הכל:

גמ' **וקשיא על דב"ש מה בינה וכו'**. האי קושיא לפי' ריב"ל דלקמיה היא דקאמר על הראשונה הושבה כלומר על ענינא דרישא במתני' דלעיל הושבה האי פלוגתא כדפרישית במתני' בפי' הא' והלכך קשיא על ב"ש דקאמרי מפתח ומערה לגת כדי שיתרום תרומה אחת על הכל וכי מה בינה לחמשה שקין בגורן שמא אין תורמין ומעשרין זע"ז בתמיה וה"נ בפתיחה בלחוד סגי להאי:

ריב"ל וכו'. כדפרישית:

רבי בא אמר על השניה. על ענינא דסיפא דהך מתני' הושבה הפלוגתא ולא קשיא מה' שקין דמילתא אחריתא הוא וכדפרישית במתני' בפי' הב' אם אמר רביעית חולין וכו'. כצ"ל וכלומר דאע"פ כן יצא הקנקן לחולין:

מתני' אמרה כן ר"ש אומר וכו'. כלו' דשמעינן להא ממילתיה דר"ש דמתני' וכדפרישית במתני':

הדרן עלך לא יאמר אדם

פרק ד

הלכה א

מתנ' המוליך פירות מע"ש. בגמרא קאמר המוליך קתני בדיעבד דלכתחלה אסור להוליכו ממקום למקום לפדותם שם אלא פודהו במקומו או מעלה הפירות לירושלים:

פודהו כשער מקומו. שהוא עומד שם בשעת הפדייה בין להקל ובין להחמיר:

השבח לשני. מה ששוה בשער העיר יותר ממה ששוה בגורן הרי זה למע"ש ופודהו כשער העיר ויציאות מה שהוציא עד שהביאן לעיר ישלם מביתו:

מתני' **פודין מעשר שני כשער הזול**. דלכתחילה צריך לפדותו בשוויו ומ"מ בזה הקילו שיכול לפדותו כשער הזול. כדמפרש לקמיה וטעמא שהקילו בזה קאמר לקמן בהלכה ד' מפני שכתוב בו ברכה וכדפרישנא שם:

כמו שהחנוני לוקח. שהוא לוקח בזול להשתכר ולא כמות שהוא מוכר שהוא מוכר ביוקר:

כמות שהשולחני פורט. כשנותן המעות לפדיונו מחשב הוא הסלע כמו שהשולחני פורט כשמבקשין ממנו סלע בעד הפרוטות שנותנין לו לוקח הוא פרוטה אחת או שתים ביותר וכך הוא מחשב ולא כמו שהשולחני מצרף כשמבקשין ממנו פרוטות בעד הסלע שנותנין לו אינו נותן להם כ"א פרוטה אחת או שתים פחות:

אין פודין מעשר שני אכסרה. כלומר באומד בלא מדה ומשקל אלא צריך שידקדק במדתו או במשקלו:

את שדמיו ידועין נפדה על פי אחד. כלומר בשומת אחד שאומר כך וכך הוא שוה:

ואת שאין דמיו ידועין. כדמפרש כגון היין שקיסס ובנוסחת המשניות שקרם והיינו הך שהתחיל להחמיץ ופירות שהרקיבו ומעות שהחליאו כלומר שהחלידו והוא מחלל מעות המעשר כל אלו נפדין על פי שלשה ומפרש בגמרא שלשה לקוחות כלומר שהן תגרים ואפילו אחד מהן נכרי או אחד מהן בעל המעשר:

גמ' **לא אמרו אלא המוליך**. בדיעבד וכו' כדפרישית במתני':

ובפירות מע"ש. שכבר קרא עליהן שם מע"ש הוא שאמרו כן אבל בפירות שהן טבולין למע"ש אפי' לכתחלה מותר להוליכן ממקום למקום דאכתי לא חלה עליהן קדושת מעשר כהדא דאשכחן שהיה נוהג ר' שהיו לו פירות כאן במקומו הטבולין למעשר והיו לו פירות אחרות בכותניין שם מקום וקבע המעשר של הפירות דהכא תמן מהפירות דכותניין אחר שהוליכן לשם ופודה אותן בשער דתמן משום שיכול להוליכן לתמן הואיל וטבולין הן:

תני. בחדא ברייתא בין ביוקר והוזלו בין בזול והוקרו כלומר הולכין אחר שער הזול של המקום פדייה שאמר בין שהיו ביוקר והוזלו עכשיו ובין שהיו בזול והוקרו פודהו כשער הזול ופריך ניחא ביוקר והוזלו דהולכין אחר של עכשיו אלא בזול והוקרו בתמיה אמאי לא נלך אחר שער היוקר של עכשיו:

שנייא היא. במע"ש מפני שהוא יכול להערים עליו ולפוטרו מן החומש כדתנן לקמן בהל"ד מערימין על מעשר שני וכו' וכלומר שאם אתה מחמיר עליו בזול והוקרו לפדותו כשער של עכשיו אף הוא יערים ויתן לאחר לפדותו כדי להרויח החומש לפיכך הקילו כאן משום דמיהת נחית הכא לשער הזול מעיקרא:

בד"א. דפודהו כשער מקומו שעומד שם ואם הוא ממקום הזול למקום היוקר פודהו כשער היוקר במע"ש של ודאי אבל בשל דמאי לעולם מוכרו בזול כלומר פודהו כשער הזול ואפי' הוליכו ממקום הזול למקום היוקר:

למה. אם משום שניתן להמכר בזול שהרי אם רצה היה פודה אותו כשער הזול של אותו מקום שהוליכו משם ומהאי טעמא הקילו בדמאי אלא שבודאי החמירו או מטעמא אחרינא הוא שהקילו בדמאי:

משום שאינו יכול להחזירו למקומו. בלשון תמיה מיתפרשא כלומר וכי אם הוא רוצה אינו יכול להחזירו למקומו הראשון ויפדהו כאותו שער הזול. א"נ האי שאינו כמו שהינו הוא כלומר הרי הוא יכול להחזירו וטובא איכא כה"ג בש"ס הזה:

מה נפק מביניהון. מבין הני טעמי הא בין כך ובין כך צריך אתה לומר שהקילו בדמאי:

הרי הוקירו מקומו. כלומר הרי כון שחזרו והוקירו במקומו הראשון איכא ביניהו דאין תימר דטעמא הויא משום וכי אינו יכול להחזירו למקומו הרי הוקירו עכשיו שם ומה ירויח אם יחזור אותו למקומו וא"כ צריך הוא לפדות כשער יוקר של המקום שעומד שם אבל אין תימר דטעמא משום שנראה להימכר בזול אפי' כן הרי כבר נראה להימכר בזול בשער הראשון מקודם שנתייקר ומאי:

כהדא. ופשיט לה הש"ס מהדא דר' חייא בר ווה דהוה ברומי וראה אותן פודין אילין ניקלוסיא דהכא תמן ברומי כשערא דהכא. ניקלוסיא שם ירקחשוב בפ"ק דע"ז והנקליבם והביאו אותו מא"י לרומי. ושל דמאי היה וכבר נתחייב בדמאי בא"י ופדו שם המע"ש כשער של א"י שהוא יותר בזול לפי שגדל הוא שם ואמר לון ר' חייה מאן הוא דאורי לכם כן ואמרו חילפי בר קירויא הורי להון כך אלמא מדסמכו על זה ולא חקרו שמא עכשיו נתייקר הוא בא"י ש"מ דלעולם נפדה הוא כשער הזול הואיל ונראה להימכר בזול:

תני משתכר הוא אדם עד שקל. בעלמא קאי ולא לענין מע"ש אלא לענין הלואת דינר בדינר הוא דלפעמים יכול אדם להשתכר עד שקל על דינר זהב וכן משתכר הוא עד רביעית דינר כדמפרש ואזיל היך עבידא:

דינרא הכא. הדינר זהב הוא בכאן בתרין אלפין פרוטות קטנות:

ובארבאל. שהוא מקום רחוק מכאן הוא בתרין אלפין ולקן אחד לקן הוא שם משקל ממטבע קטנה ודוגמתו בריש פ"ד דבבא מציעא קרט בקרט שרי לקן בלקן אסור כדפרישית שם ואם יש לזה דרך לילך לארבאל או שיש לו לשלם שם איזה סך יכול הוא לקבל כאן מחבירו לדינר זהב בהלואה בתרין אלפין ולהחזיר לו מטבע דינר זהב בארבאל אע"פ שהוא משתכר זה הלקן או יותר ולא מיחזי כמשתכר בהלואת דינר בדינר כדמפרש טעמא:

והוא בעי מיתן חמשים רבוא ומיסק. כלומר שהוא צריך הוצאות הרבה עד שיעלה לאותו מקום וחמשים רבוא דרך גוזמא הוא ולאו דוקא אלא כך דרכם לתפוס בלשון גוזמא על סך הרבה:

ויהיב ליה הכא בתרין אלפין וחמשין רבוא. כלומר השתא דיהב ליה הדינר זהב הרי הוא כמי שנותן לו תרין אלפין מטבעות קטנות שהוא שוה ונותן לו סך הרב שהיה צריך להוציא עד שיעלה לשם להרויח את הלקן והלכך אין כאן איסור הלואת דינר בדינר אפי' למ"ד בפרק הזהב דאסור להלות דינר בדינר כך היה נראה לפרש דעל ענין הלואת דינר בדינר קאי אבל ראיתי בתוספתא פ"ג דגריס היה מוליכו ממקום למקום משתכר עליו על שויו רובע דברי ר' יהודה ר"א אומר עד דינר ולפ"ז הא דהכא תני משתכר הוא אדם וכו' ג"כ על ענין מעשר שני מתפרש אלא שנשתנה הגי' במקצת ופירושו היה מוליכו ממקום למקום לפדותו והרי הוא שוה שם הרבה יותר על שויו יכול הוא להשתכר לעצמו מהמותר על שויו למר עד רובע מדמי המותר ולמר עד דינר ולא יותר ולגי' דהכא למר עד שקל ולמר עד רביעית מדמי המותר והשאר הוא של מעשר שני אלא שחסר כאן שמות התנאים דפליגי בהא והאי דקאמר היך עבידא וכו' לדוגמא בעלמא נקט כלומר היכי דמי שיהא שוה הפדיון שם כל כך ומפרש על ענין המטבעות כגון שהמעשר שוה כאן עשרה דינרין או יותר והדינר זהב שוה כאן תרין אלפין פרוטות ובארבאל שוה תרין אלפין ועוד מטבע אחת של משקל קטן והוא הלקן והוא בעי מיתן חמשים רבוא ומיסק כלומר והרי הוא צריך להוציא הוצאות סך רב עד שמעלהו להמעשר למקום ארבאל דיהב ליה הכא בתרין אלפין וחמשין רבוא כלומר הרי כשפודה אותו הכא בארבאל דהוי כמאן דיהיב ליה להמעשר תרין אלפין בעד כל דינר ודינר ועוד הסך רב שהוציא עליו עד שהביאו

לכאן לפדותו ונמצא כל כך דינרין שהמעשר שוה ה"ז למעשר ומחשב כל דינר ודינר בתרין אלפין פרוטות ומהמותר שהוא הלקן מכל דינר ודינר ששוה כאן יותר ומשתכר הוא לעצמו מזה המותר למר עד דינר או עד שקל ולמר עד רביעית מאותו המותר והשאר נחשב הכל להמעשר ופי' זה עיקר:

אין פודין מעשר שני לשם שני. כלומר שלא יאמר בפירוש הריני פודה למעשר שני זה מפני שהוא כמבזה להמעשר אלא יפדה לשם חולין שיאמר כמה שוין פירות חולין אלו:

הגע עצמך שהיו הכל יודעין שהוא שני. ומה מועיל שיאמר כך וקאמר הש"ס אפי' כן אל יאמר כמה שוין פירות מעשר אלו שלא יתבזה:

אלא ממין על מינו. במחלל פירות מעשר שני על פירות חולין מיירי ולא יחלל אלא ממין על מינו ופריך הש"ס דלא כן מה אנן אמרין שמחללין חיטין על השעורין או איפכא בתמיה ומשני דלכן צריכה למיתני שאפי' במין אחד לא יחלל ממין אחד שבו על מין אחר שבו כגון אפי' מן האגדו שהן חטין לבנות על שמתית שהן אדומות ושחורות דוגמתו לעיל בפאה בפ"ב בהלכה ה':

רבי היה לוקח קישואין בכורות למלכות. מהבכורות הראשונות שהן דבר חשוב וכשלקח אותן בשביל המלכות לקח ג"כ בשביל עצמו והיה קובע מעשר שני שלהן על כל עוקץ ועוקץ כלומר שחשש בשביל חלקו על כל אחת ואחת ולפיכך קבע מע"ש שלהן בתוך כל א' וא' בהעוקץ שראה לחשוב אותן כאלו הן חתוכות ויש בכל א' וא' חלק המלך וחלק שלו:

שלימות הן ואת אמרת ראה אותן כאלו הן חתוכות. בתמיה:

א"ר יונה ויאות הוא. שעשה שהרי אלו שנים שהיו שותפין בקישות אחת ואין לאחד אלא חלק העשירית שבה ולהשני תשעה חלקים שמא אומר לו בעל תשעה חלקים לבעל חלק העשירית טול חלקך ואני חלקי ודאי לא יאמר לו כך שלא יקלקל את הקישות לחתכה בשביל חלק העשירית של זה אלא מחזיקין הן בשותפות כשהיא שלימה שע"י זה וע"י זה נמכר ביוקר ונמצא בקביעות המעשר ג"כ כל א' וא' קובע בה לפי חלקו כשהיא שלימה ורואה ומשער כל א' וא' לפדות אותה לפי מה שיש לו בה ומניחין אותה שלימה והכא נמי ע"י זה וע"י זה נמכר ביוקר כלומר אף שלא מכרו אותן אלא ע"י שיש להמלכות כמה חלקים ולרבי חלק מה בהן רואין כל א' וא' שיש בה כמה חלקים להמלכות ולרבי חלק א' בה והיינו דקאמר ראה אותן כאלו הן חתוכות שאף שנשארו שלימות שלא יתקלקלו כמו בהני ב' שותפים מיהו חושבין אותן כאלו הן חתוכות לענין

שיקבע רבי המעשר בכל א' וא' כפי החלק שיש לו בה וליתן לפדיון מעשר בעד כל חלק וחלק של כל אחת ואחת:

כהדא. משום דקאמר בשם רבי שהיה מדקדק בפדיון מעשר שני אף שהיה לאחר החורבן קאמר כהדא שמצינו דר"ש ברבי היה מחמיר בפדיון מעשר בזמן הזה והיה מפקר ומבזה על אילון דרומיא שהיו מזלזלין בפדיון המעשר א"נ מפקיד שהיה מצוה עליהן שלא יזלזלו בו אפילו בזמן הזה:

נסתון בר קפרא וקרטטא קומוי. כלומר שהיה נוטלן בר קפרא להפירות מעשר ועשה אותן קרטין קרטין לחתיכות קטנות לפניו וא"ל וכי טב הן עכשיו כלום ולרמז הדבר עשה כן כדקאמר ליה עוד:

עד כדון מילה מקרטטא וטבא מילה מקרטטא ולא טבא כצ"ל. כלו' בתמי' עד עכשיו היה הדבר לקרטין קרטין ואעפ"כ היה שוה איזה שיווי ועכשיו הוא מקרטטא ולא טבא כלום ולמשל ולדוגמא עשה כך שכן הוא גם זה שעד עכשיו אע"פ שהיו מזלזלין בפדיון ולא פדאוהו כראוי לפי שויו מ"מ פדו אותו ועכשיו שאתה מבזה אותם ומחמיר עליהם לא יפדו אותו כלל וכלל שלא ישמעו לך בזמן הזה:

אלא עד שלשים ושתה בשווי. כלומר אם ירצה להוסיף בפדיון המעשר יותר מהשיווי שלו אל יוסיף יותר מל"ו בשיווי:

זה שהוא מחלל. מעשר שני על המעות לא יהא מחלל בחצי חצי פרוטה כלומר במעט מעט וכל פעם ופעם אינו שוה פרוטה מפני שחצי פרוטה לאו מטבע הויא והרי הוא כמחלל על אסימון אלא עד שוה פרוטה:

גמ' **כמה עלל קומי ר' יוחנן ור"ל**. כמה וכמה בני אדם נכנסו לפניהם לשאול היאך יהיו נוהגים בפדיון המעשר ואינון אמרי להון פוק ואישלם כהדין תנייא פודין וכו' צא והשלם הדבר כמו ששנינו במשנה פודין וכו' וכלומר שאף בזמן הזה תפדו אותו בשויו אלא שתוכלו לפדותו כשער הזול כהאי מתני':

עד כדון דבר מרובה. עד כאן לא שמענו אלא אם המעשר דבר מרובה הוא דשייך בו לחשוב כך כמות שהשולחני פורט וכו' אלא שאם היה דבר ממועט היאך יחשוב וקאמר אעפ"כ יכול הוא לחשוב לפי ערך כמות שהחנוני לוקח וכו':

מחוי חותל לנגרא. הראה חותל של תמרים לאומן נגר אחד ופדה על פיו לפי שדמיו ידועים וקמ"ל דיכול לסמוך אף על הנגר הזה וכן הא דלקמיה:

מחוי רובע. מדה של חטין לטחוניא להטוחן ופדה על פיו:

א"ל בשוויהן. לא רצה לומר לו בכמה אלא תפדה אותן בשוויהן וכעס על זה וא"ל כן אמר ר' ולא גרסינן הכא כן א"ר חלקיה בשם ר' סימון שהרי ר' סימון גופיה הראה אותן לר' חלקיה אלא אגב שיטפא דלקמיה הוא:

אין פודין מעשר שני ע"פ השוטין. שאין יודעין כלום וכלומר שאין תשובה זו בשוויהון תשובה:

לגרוסה. להטוחן ברחיים של גרוסות א"נ העושה את הגרוסות:

כמה בר נש בעי בטיהרא טיהרה בתקופת תמוז. כלומר הפליג בדבר לאזהרה יתירה על פדיון מע"ש בזמן הזה ולדקדק בו ואמר כמה צריך בן אדם להזהר בו ואפי' הוא בצהרים בחצות היום ממש ובתקופת תמוז שהחמימות גוברת הרבה:

בתר בלני מסיק לזורייה. כמו לאיזורייה כלומר ואפי' הוא צריך עוד באותו זמן החום להדר ולילך אחר הבלן בבית המרחץ ואפילו צריך להעלות לאיזור שלו ולמכרו ולהביא פריטין ולפדות המעשר כל כך צריך שיהא נזהר לפדותו אף בזמן הזה ולא לאוכלו בלא פדיון:

אמר ר' ירמיה וכו'. ר' ירמיה ג"כ הפליג בדבר באזהרה יתירה על פדיון מע"ש בזמן הזה ואמר כמה ב"נ צריך להזהר בו ואם אין לו מעות צריך להדר אחריהם ואפי' בערובתא שהוא ע"ש בפתי רמשא סמוך לחשיכה ואפי' מנשייא קלען ומעביר עליהן כמו קליין כלומר אפי' מהנשים שדעתן קלות וטורח הוא להוציא איזה דבר מהן אעפ"כ אם אין לו יעביר עליהן ולקבץ מהן ולהביא פריטין ולפדותו ולא יאכלנו בלא פדיון:

ר' יעקב בר בון מניחן עליו עד שיכמשו. כלומר אם באו לו הפירות בע"ש ולא היה לו פנאי לפדותן היה מניחן העלין עליהן לשומרן ואפי' לא היו נשמרים בזה וכמעט עד שיכמושו העלין עליהן אעפ"כ היה נזהר מלאכלן בלא פדיון ושמוצ"ש פודה אותן מיד:

ר' מנא ה"ל משח. היה לו שמן של מע"ש והורידו לעכו מקודים שפדה אותו וכשנודע הדבר לר' אייה בר אדא שעדיין לאפדאו א"ל אין ההוא דבית מעקה קיים כלומר מפני מה לא פדית אותו ואפי' השמן שלך של בית מעקה קיים הוא ומקום אחד הוא שהי' לר' מנא שמן שם ועל זה אתה סומך שיש לך שמן ואין אתה צריך לזה אפי' הכי הרי הגיע הזמן שלך שתפדה אותו:

דלא טב שיתא מני. כלומר ולמה אתה שוהא בפדיונו ועל מה אתה חס הלא אינו שוה ששה מנים או איזה סך הרבה לפדיון שלו:

ר' יונה בעי. נסתפק לו בדברי ר' יוחנן ושאל אם בדוקא קאמר א' מהן גוי אבל שניהם גוים א"נ שניהם בעלים שיש להם שותפות בו א"נ אחד מהן גוי ואחד מהן בעל לא או

דילמא דה"ק אפילו אחד מהן גוי וא' מהן בעל בתוכן וא"כ אפי' שני גוים או שני בעלים בהן נמי שפיר דמי:

אלא לצדדין איתאמרת. כלומר דהדר פשיט ליה לנפשיה דלא איתמר הא דר' יוחנן אלא לצדדין והיינו אחד מהן גוי או אחד מהן בעל אבל בשני גוים או שני בעלים או אחד גוי ואחד בעל בהן לא אמר ר' יוחנן:

הלכה ב

מתני' **בעל הבית קודם מפני שהוא מוסיף חומש**. והאחר אינו מוסיף חומש דכתיב ואם גאול יגאל איש ממעשרו על שלו הוא מוסיף חומש ולא על של חבירו:

מפני שהוא מוסיף על הקרן. אע"ג דחומשו של הבעה"ב מרובה הוא על תוספת איסר של זה אמרו בגמרא דאפ"ה תוספת הקרן עדיפא משום שעל החומש יכול הוא להערים כדתנן במתני' דלקמן:

בין שניתן לו במתנה. מוקי לה בגמרא לדברי הכל אפי' למ"ד דאין מע"ש ניתן במתנה כמו שאין מוכרין אותו הכא מיירי שנתן לו פירות הטבולין למעשר דזה ניתן במתנה ונקנה לו ולפיכך מוסיף הוא חומש:

גמ' **ואין חומשו של זה וכו'**. בתמיה ואמאי של סלע ואיסר קודם ומשני ר' אבין שנייא הוא הכא וכו' כדפרישית במתני' הלכך של סלע ואיסר קודם מפני שהוא מוסיף על הקרן:

כל מע"ש שאין בו שוה פרוטה. לאו ממון הוא ואינו מוסיף חומש:

שאין בחומשו. אע"פ שיש בקרנו אם אין בחומש שלו שוה פרוטה א"צ להוסיף עליו החומש דלאו ממון הוא:

והתנינן. בפ"ד דב"מ וגרסינן שם להאי מילתא בה"ה חמש פרוטות הן ההודיה שוה פרוטה וכו' והשתא קשיא וניתני שש על דעתיה דר' סימאי דקרנו של מעשר ג"כ צריך שוה פרוטה ולדעתיה דר' יוחנן ניתני שבע פרוטות דאף בחומשו צריך שוה פרוטה:

ועוד מן הדא דא"ר יוסי וכו'. כלומר ועוד קשיא מה היא דאמר רבי יוסי בפ"ק דקדושין ה"ג אין קרקע ניקנית בפחות משוה פרוט' דכתיב שדות בכסף יקנו ומינה ילפינן דקרקע ניקנית בכסף ופחות משוה פרוטה לאו כסף הוא וליחשב נמי להא. ועוד קשיא על עיקרא דדינא דקאמר לעיל כל שאין בו שוה פרוטה אין פודין מן הדא ברייתא דתני מע"ש שאין דמיו ידועין ואפשר שאין בו שוה פרוטה דיו שיאמר הוא וחומשו מחולל על הסלע הזה וקס"ד דעל סלע של חולין קאמר דמחללו ואף ע"ג שאין דמיו ידועין ואימר דליכא ביה שו"פ ואפ"ה מחללו:

ר' יוסי בשם ר' קריספא וכו'. דמהא לא קשיא דבסלע של מעשר שני היא מתניתא כלומר הך ברייתא מירי שהסלע היא של מעשר שני שכבר חילל עליה בתחילה שאר פירות מעשר והיינו טעמא דמחלל למעשר זה שאין דמיו ידועין לפי שאי אפשר שלא יהא שם חולין כל שהן שהרי אי איפשר לצמצם פדיונו שמתוך שמתירא שמא יפחות ונמצא אוכלו בלא חילול מוסיף הוא על דמיו ויש בסלע זו חולין כל שהוא ולפיכך מחלל גם למעשר שני זה שאין דמיו ידועין על אלו מעות הראשונות שאם אין בו שוה פרוטה נתחלל הוא על אותו עודף חולין שבסלע של מעשר שני אבל לעולם אימא לך בעלמא דמעשר שני שאין בו שוה פרוטה שאין פודין אותו:

תפס את הכל. להקדש אבל מע"ש שפדאו יותר מדמי שויו לא תפס את הכל למעשר ואין להמותר קדושת מעשר:

שכן אדם מצוי להיות מרבה בהקדישו. הלכך אמרינן מה שהוסיף יותר על דמי שויו מדעתו עשה ולא הוי הקדש טעות וגרסינן להא בפ"ק דסנהדרין בהל' ב' ושם נשתבשה הגי' ונתחלפה וגי' דהכא נכונה:

נבדק אותו האיש ואמר לא לכך נתכוונתי. אלא טעיתי מהו:

לכשיבדק. כלומר אם בדקוהו הולכין אחרי דבריו אבל כל זמן שלא נבדק אמרינן מסתמא מרבה בהקדישו הוא:

ר' יונה בעי כמ"ד אינו כנכסיו. כלומר הניחא למ"ד מעשר שני ממון גבוה ואינו כשאר נכסיו ואיכא למימר דאדעתא דהכי לא הוסיף בפדיונו להוציא כ"כ מנכסיו ושיהא חל מעשר עליו על היותר ואינו אלא בטעות ברם כמ"ד כנכסיו הוא א"כ מאי איכפת ליה שהרי דין נכסיו עליהן מה בין וכו' ונימא דגם במעשר מדעתו הוא נתן הכל לשם פדיון מעשר:

לא כן כבר איתמר טעמא וכו'. הא כבר אמרו הטעם דמרבה אדם בהקדישו אבל אין דרכו של אדם להיות מרבה בפדיון מע"ש להוסיף עליו טורח בעליותיו לירושלים:

ה"ז פדוי. דאין החומש מעכב הפדיון בהקדש אבל במע"ש החומש מעכב:

הקדש יש לו תובעין. הגזבר תובע אותו ליתן החומש ולא הוי ייאוש אבל במע"ש אם לא יתן הרומש בשעת פדיונו מי יתבענו ולפיכך התקינו חכמים שלא יהיה פדוי כלל עד שיתן גם החומש:

ר' יונה בעי ניחא כמ"ד אינו כנכסיו. אלא ממון גבוה הוא ואין לו להשתמש בו לצורכו הלכך חיישינן דאתי לאשתמוטי מן החומש אלא למ"ד כממונו הוא א"כ מאי איכפת ליה ואמאי חיישינן ביה:

ולא כבר איתמר טעמא וכו'. כלומר דאפ"ה הואיל ובמע"ש אין לו תובעין חיישינן שמא יתייאש מליתן החומש:

הפודה וכו'. קתני דניתן במתנה ש"מ מתני' דר"מ הוא דאמר לעיל בפ"ק בהלכה א' אין מתנה כמכר דאף דאין מוכרין מעשר שני ניתן הוא במתנה:

א"ר יונה לא היא. דד"ה היא מתני' אפי' למ"ד דמתנה כמכר דתפתר שנתן לו פירות שהן טבולין למעשר ולא המעשר עצמו וכשיפריש זה המעשר ופודה אותו מוסיף חומש:

והתנינן. בפרק דלקמן בהלכה ה' הפודה נטע רבעי שלו מוסיף עליו חמישיתו בין שהוא שלו בין שנותן לו במתנה והשתא אית לך מימר הכא בפירות שהן טבולין למע"ש איירי מתני' בתמיה והתנינן הכא לנטע רבעי ולאו לנטע רבעי עצמו על כרחך דמיירי דלא שייך פירות טבולין לנטע רבעי דכי מפרישין לנטע רבעי:

ברם הכא מעשר הוי סופך מימר. והשתא ברם הכא נמי על כרחך סופך מימר לפרש שנתן לו המעשר עצמו ולא מיתוקמא המתני' אלא כמ"ד אין מתנה כמכר:

הלכה ג

מתני' **מערימין על מעשר שני**. לפדותו בלא חומש:

לעבדו ולשפחתו העברים וכו'. ופדה לך לעצמך מעשר זה והואיל ואין גופן קנוי לו הוי להו כאחר ובגמרא פריך והיכי משכחת לה באמה העבריה הלא קטנה היא דהנערה יוצאה בסימנין ומשני דמיהת יש לקטן זכייה מדרבנן:

מפני שידן כידו. דבנו ובתו הקטנים זכייתן ומציאתן להאב ועבדו ושפחתו הכנענים מה שקנה העבד קנה רבו:

מתני' **היה עומד בגורן ואין בידו מעות**. כדי להערים ולומר לחבירו הא לך מעות ופדה לך שיהא פטור מן החומש:

הרי הפירות האלו נתונים לך במתנה. וכגון שנותן לו הפירות בטבלן דאי כשהופרש המעשר שני אינו נקנה במתנה:

וחוזר ואומר. הנותן הרי אלו מחוללין על מעות שבבית והוי כפודה פירות של חבירו ואין צריך להוסיף חומש:

גמ' **איתפלגון**. במה ששמעו לטעמא מפני שכתוב בו ברכה חד אמר דעל האי מתני' איתאמרת למה מערימין מפני שכתוב בו ברכה כי יברכך ה' אלהיך ומכאן רמז למה שהקילו ואמרו מותר להערים על החומש שרמזה התורה אף שאם תפדנו מתחייב אתה בהוספת חומש יש לך ברכה שאם תרצה תערים ותפטור מן החומש ואידך אמר דעל מתני' דלעיל בהלכה ב' איתמר האי טעמא דלמה פודין אותו כשער הזול מפני שכתוב

בו ברכה והאי קרא בעיקר הפדיון כתיב כי ירחק ממך הדרך וגו' כי יברכך ורמזה התורה להקל בפדיונו ולפדותו כשער הזול:

מה אנן קיימין. להמתני' שאומר לו הילך מעות אלו ופדה אם בשאמר לו צא ופדה לי שלוחו הוא ושלוחו של אדם כמותו ואם באומר צא ופדה לך א"כ שלו הן ומאי קמ"ל אלא כי אנן קיימין בשאומר לו פדה לי משלך והואיל והמעות אינם שלו אינו מוסיף חומש או שאמר לו פדה לך משלי דמכיון דאמר פדה לך אע"פ שהמעות שלו אינו מוסיף חומש. ומיהו קשה לפרש לזה על המתני' דהא בהדיא קתני ופדה לך ומאי האי דקאמר מה אנן קיימין וכו' כי אנן קיימין וכו' לכך נראה דלאו אמתני' קאי אלא על התוספתא ומפני שהיו בקיאין בה לא העתיקו א"נ חסר כאן העתקת התוספתא דגריס התם בפ"ג הילך מעות האלו ופדה בהן את המעשר והשתא מפרש לה מה אנן קיימין להאי פדה דקתני אם דקאמר פדה לי א"כ שלוחו הוא ואמאי אינו מוסיף חומש ואם דקאמר צא ופדה לך שלו הן ומאי קמ"ל אלא כי אנן קיימין וכו' כדלעיל:

ותני. בברייתא אחריתא בהדיא כן דבין שאמר לו פדה לי משלך ובין שאמר פדה לך משלי אינו מוסיף חומש:

כל מעשר שאינו הוא ופדיונו משלו אינו מוסיף חומש. ר' יוחנן אשמועינן טעמא להאומר פדה לי משלך דאע"ג דהמעשר נשאר שלו מכל מקום הואיל והפדיון אינו שלו אינו מוסיף חומש:

טעמא דר' יוחנן. כלומר ומנא לך הא משום דכתיב ואם גאל יגאל איש ממעשרו וכתיב וחמישיתו וגו' חומש ה"ל למיכתב אלא דקאי על הפדיון ולהקישו למעשרו עד שיהא הוא ופדיונו משלו:

מה אנן קיימין. לאמה העבריה דקתני במתניתין אם בגדולה זכת בסימנים כלומר הרי כבר זכתה לצאת בסימנים ומאי בעיא גביה דאדון ואם בקטנה קטן זכה בתמיה וכי יש זכייה לקטן שיהא זה נחשב כשלה:

תיפתר כמ"ד. לעיל בפ"ק דתרומות קטן תורם ומכיון דישנו בתרומות ובמעשרות יכול הוא לומר פדה לך:

א"ל ואפי' כמ"ד קטן תורם. מה ענין זה לזכייה ומ"מ קשיא וכי קטן זכה:

על דעתין דרבנן דתמן. כדלקמן ניחא דסבירא להו מצינו בקטן דיש לו זכייה לעצמו:

דתמן. בבבל אמרין בשם רב נחמן בר יעקב שלש מידות אלו בקטן. וגרסינן להא בפ"ה דגיטין בהלכה ט':

המוציא בידו. שמוסר איזה דבר בידו כמוציא לאשפה דזה אין לו דעת כלל:

גזילו. הגוזל ממנו גזל הוא מפני דרכי שלום:
אגוז וצרור והוא נוטלן ומצניען. שיש לו הבחנה להצניע ולהביא לאחר זמן כשיצטרך גזילו גזל גמור מדבריהם וזוכה הוא לעצמו אם נתן לו אדם איזה דבר אבל לא לאחרים אם זיכה אחד לאחרים ע"י אותו קטן לא זכה ואם בא הנותן לחזור חוזר:
הכל מודים שאין מתנתו. שנותן לאחרים מתנה דכתיב כי יתן איש ולא קטן:
דברי חכמים. ולדברי חכמים דהתם במתני' דהנזקין דפליגי על ר' יוסי דס"ל שם מציאת חש"ו יש בהן גזל גמור אבל לחכמים כדמפרש ר' יודה בר פזי וכו' בשם ר' יוחנן דלעולם אין גזילו מחוור להיות גזל גמור עד שיביא שתי שערות:
הדא דתימר. דלר' יוסי גזל גמור הוא דוקא להוציא מן הגוזל ממנו בדין אבל לענין קרבן ולשבועה כדין הגוזל ונשבע ואח"כ הודה לכ"ע אין זה מתחייב עד שיביא הקטן שתי שערות והוא גזל ממנו:
ברם כרבנן דהכא. השתא מסיק להקושיא דלעיל דקאמר על דעתין דרבנן דתמן ניחא אבל כרבנן דהכא בשם ר' יוסי דסבירא להו דלית ליה זכייה לעצמו כדלקמיה דדרשי איש אל רעהו עד שיהא כרעהו וכשם שאינו זוכה לאחרים כך אינו זוכה לעצמו בעיא כלומר הדרא קושיין דמתני' דהכא באמה העבריה היכא מיתוקמא. ובגיטין שם גריס ברם כרבנן דהכא ר' יוסי בעי מעתה אפי' לעצמו לא יזכה וכו' ומשני ר' יוסי בר בון דפתר לה בשיטת אפיוטות דתנינן תמן בפ' הנזכר הפיוטות מקחן מקח וכו' דתקינו ליה רבנן משום כדי חייו אם הוא כבן ז' כבן ח' ויודע בטיב משא ומתן וה"נ בקטנה כה"ג מיירי דקטן כזה יש לו זכיה לעצמו מהאי טעמא:
והתנינן. לרב הונא דלעיל פריך דקאמר כשם שהוא זוכה לעצמו כך הוא זוכה לאחרים והתנינן בעירובין פ"ז אבל אינו מזכה העירוב לאחרים ע"י בני ובתו הקטנים וגרסינן נמי בעירובין שם להאי סוגיא:
כאן. הא דרב הונא בקטן שיש בו דעת כדלעיל:
תמן תנינן. בפ"ח דב"מ:
ושילחה לו ביד בנו ביד עבדו. וקתני התם דאם א"ל השואל שלח לי ביד עבדך ומתה בדרך חייב השואל:
לית הדא אמרה וכו'. דבפ"ק דקידושין בהלכה ג' דגרסינן להא ואיבעיא להו אם העבד יכול לזכות מרבו לאחר וקאמר עלה לית הדא אמרה מהאי מתני' דהשואל שעבד זכה מרבו לאחר והוי כאלו בא ליד השואל דאי אמרת דאין העבד זוכה מרבו בשביל אחר אמאי חיוב הא יד העבד כיד רבו והוי כאלו מתה ברשות המשאיל:

תיפתר בעבד עברי. מיירי התם ולא מוכחא מידי:
אמר ר' יוחנן דאפי' תיפתרינה בעבד כנעני. אפ"ה לא תפשוט מידי מהתם דתיפתר באומר לו השואל פתח לה הפתח להדרך והיא באה מאליה דמיד כשיצאת מרשות המשאיל עומדת ברשות השואל:
ותני. בברייתא כן הנהיגה השואל או שהמשיכה או שקרא לה ובאת אחריו נתחייב לה לשלם באונסין כדין השואל:
ר' זעירא שמע לה. דאין העבד זוכה מרבו לאחר:
מהכא. ממתני' דערובין דקתני אבל אינו מזכה וכו' מפני שידן כידו. כצ"ל וש"מ שאין העבד זוכה מרבו לאחר:
תיפתר כר"מ. כלומר מהתם נמי לא תפשוט איפכא דתיפתר כר"מ הוא האי מתני' דר"מ עביד יד העבד כיד רבו לעולם ואפי' מרבו לאחר לא:
והתני אשתו וכו'. כלומר ומי מצית לאוקמה להאי מתני' כר"מ והתני התם ברישא דמזכה ע"י אשתו ור"מ הא ס"ל דיד האשה כיד בעלה:
תיפתר כהדין תנייא. כלומר הא ל"ק דהא אשכחן דפליגי תנאי אליבא דר"מ בהא אם יד האשה כיד בעלה או לא:
דתני. בתוספתא פ"ג אשתו אינה פודה לו מעשר שני בלא חומש דיד האשה כיד בעלה והבעלים צריכין להוסיף חומש ור"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ דאשתו פודה לו מע"ש בלא חומש דכאחר דמיא:
והדין תנייא. כלומר והשתא מצית לאוקמי מתני' דעירובין כהדין תנייא דהוא רשב"א בשמו ור"מ עביד יד העבד כיד רבו אבל לא יד האשה כיד בעלה:
גמ' **בראשונה היו עושין כן במעות**. תוספתא היא בפ"ד שהיו מערימין במעות לפטור מהחומש ואומר לחבירו הילך מעות ופדה לך המעשר משרבו הרמאים שהיו נוטלין אותן ובורחין התקינו שיהו עושין כן בפירות ואע"פ כן היו נוטלין את הפירות ואוכלין אותן חזרו והתקינו שיהא מזכה לו אחד מעשרה לקרקע כלומר מזכה לחבירו קרקע כל שהוא ואגב מקנה לו הפירות שם וחוזר ואומר הרי אלו מחוללין על המעות שבבית:
אמר ליה. ר' אינייה לר' יונה אפרוק לך בהדא סילעא שראה הסלע מונחת לפניו ושאל לו אם נותן לו ר' יונה סלע זו במתנה כדי לפדות המעשר של ר' יונה בלא חומש ואמר לו ר' יונה אי בעית מינס נסא אם אתה רוצה ליקח תקח אותה וחזר ר' יונה ונטלה להסלע ממנו:

אמר ר' יונה וכו'. כלומר שהיה רוצה לפרסם הדבר למה נתנה לו בתחלה ואחר כך חזר ונטלה ממנו ואמר דזהו הטעם שלי דכאשר הייתי משער בדעת ר' אינייה שאע"פ שלקחה ברשות שלי ואלו נסתה אח"כ ממנו לא הוה אמר לי כלום הלא כבר נתת לי אותה במתנה לפיכך נתתיה לו בתחלה וזהו כדאמר לעיל בראשונה היו עושין כן במעות משרבו הרמאים וכו' ומשום שר' יונה יודע ומכיר לר' אינייא שאם יתנה לו וירצה לחזור וליטלה הימנו לא יעכב לפיכך נתן לו אותה בתחלה:

הלכה ד

מתני' **משך ממנו מעשר בסלע**. למסקנא דדינא האי מתני' לא מיתפרשא במעשר עצמו דאי במעשר עצמו ובמוכר פירות מעשר על מנת שיהיו המעות שמקבל מהלוקח נתפסין בקדושת מעשר דזהו דרך חילול ומותר א"כ מאי האי דקתני ומשתכר בסלע ומע"ש שלו או לפי הנ"א וסלע מע"ש שלו והיינו הך וכלומר דלענין פדיון המעשר צריך לפדותו כשער של עכשיו שנתייקר ועומד בשתי סלעים אלא שהסלע הזה הוא של מע"ש והוא של הלוקח ואוכלו בירושלים וכך פירשו כמה מפרשים אבל קשה דהא קי"ל מע"ש שחיללו אפי' על שוה פרוטה מחולל בדיעבד וא"כ מע"ש זה כבר מחולל ועומד משעה הראשונה שמשך אותו בסלע וא"כ כי אייקור לאו ברשות מע"ש הוא דאייקור ואמאי הסלע של מעשר שני הוא. ולפיכך בכסף מעשר מיתפרשא המתני' וקראו את הפירות מעשר מפני שבאים מקדושת מעשר ותורת מעשר עליהן:

משך ממנו מעשר בסלע. שלקח בסלע של מעשר להפירות ומשך את הפירות ולא הספיק לפדותו והיינו ליתן את המעות עד שנתייקרו ועמדו בשתים:

נותן לו סלע. להמוכר כמו השער של שעת המקח ומשתכר בסלע כלומר זה הסלע השני שהפירות עכשיו שוין ביותר משתכר הוא והשכר הוא למעשר והוא שלו:

משך ממנו מעשר. והיינו להפירות שהיו שוין בשתים ולא הספיק לפדות וליתן המעות עד שהוזלו ועמדו בסלע ועכשיו להמוכר צריך שיתן שתים כפי שהיו שוין בשעת המקח אלא שאין תורת מעשר עליהן כ"א בעד סלע אחד בלבד כפי השער של עכשיו לפיכך נותן לו סלע אחד מחולין וסלע אחד של כסף מעשר שני שלו:

ואם היה. המוכר עם הארץ נותן לו מדמאי או לפי נסחא זו מדמיו והיינו הך כלומר מהדמים שמותר למסור לע"ה והיינו דמאי לפי שאין מוסרין מע"ש של ודאי ולא דמיו לע"ה:

מתני' **ולא קרא שם**. שלא אמר הרי המעות האלו תחת פירות האלו אלא הפריש מעות כנגד הפירות ר' יוסי אמר דיו בזה שא"צ לפרש:

ר' יהודה אומר צריך לפרש. כדקאמר בגמרא שיאמר זה פדיון מע"ש ובגט וקידושין צריך שיאמר זה גיטך זה קידושך ולר' יוסי אם לא פירש דיו בבבלי פ"ק דקידושין ד"ו קאמר דדוקא שיהו עסוקין באותו ענין קאמר ר' יוסי גבי גיטין וקידושין והלכה כר"י:

גמ' **מתני' דלא כרשב"ג דתנינן וכו'**. בתוספתא פ"ד והכי איתא התם פדה הימנו מעשר בסלע ולא הספיק למשכו עד שעמד בשתים מה שפדה פדה ומדה"ד ביניהן פדה הימנו מעשר בשתים ולא הספיק למשכו עד שעמד בסלע מה שפדה פדה ומדת הדין ביניהן שמע"ש פדייתו היא היא משיכתו רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומרים אף הקדש פדייתו היא משיכתו וא"כ רישא דהתוספתא רשב"ג הוא דהא קאמר אף הקדש וכו' והשתא מדייק הש"ס מדלא תני במתני' אלא גוונא דמשך ולא נתן המעות ולא תני נמי איפכא לגוונא דנתן המעות ולא משך עד שנשתנה השער כמו דתני רשב"ג בתוספתא ש"מ דלא ס"ל לתנא דמתני' להא וא"כ מתני' דלא כרשב"ג דאמר לעולם משיכתו של מע"ש היא פדיונו כדין ההקדש דהמעות קונות בו:

אין מוסיפין חומש על הסלע השניה. שמוסיף בדין דסיפא מהחולין והדין בו דעכשיו קדושת מעשר עליו ואם פודה אותו א"צ להוסיף החומש והי' ר' אלעזר מסתכל בו שהיה מתמיה על זה וא"ל מה את מסתכל בי והלא אף ר' הילא הוא דאמר כוותי וכהאי דאמר ר' יוחנן לעיל בה"ד כל מע"ש שאין הוא ופדיונו משלו וכו' וזה ג"כ כן דמיהת הסלע הזה אינו מהמעשר שלו אלא מה שהוא מוסיף מממון חולין שלו מפני שנתחייב להמוכר ליתן לו שתים כדלעיל:

גמ' **מהו צריך לפרש וכו'**. כדפרישית במתני':

מה פליגין כשהפליגו דעתן לענינות אחרים. לא נחלקו ר' יהודה ור' יוסי גבי גיטין וקידושין אלא בשהפליגו עצמן מענין גיטין או קידושין שדיברו בתחילה והתחילו לעסוק בענינות אחרים קודם שנתן לה אבל אם היו עסוקין באותו ענין בדבור עסקי גיטה או קידושיה עד שעת נתינה הכל מודים דא"צ לפרש והוי גט או קידושין. וגרסינן לכולה סוגיא בריש פ"ו דגיטין והתם שייכא להא דלקמן והכא אגב פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי היא נשנית:

ר' חגי בעי קומי ר' יוסי. אמורא אי נימא דר' כר' יוסי ור' נתן כר' יהודה פלוגתא דר' ור' נתן נשנית בתוספתא דגיטין פ"ד וכדמייתי לקמן:

דתנינן תמן. בריש פ"ו דגיטין במתני' האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור דמיד שקיבל שלוחה הגט הרי הוא כידה ונתגרשה לפיכך אם אמר הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה הבעל לחזור יחזור כל זמן שלא הגיע הגט לידה:

מתני' דרבי. ואמרינן התם מתני' דבעינן דוקא שיאמר אי אפשי שתקבל אלא הולך בהא הוא דאם רצה לחזור יחזור רבי הוא:

דתני. בתוספתא שם וה"ג התם אמרה התקבל לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי הילך הוליכו לה וכו' כלומר שהאשה אמרה התקבל לכך אמר השליח בשמה שאמרה התקבל ואמר לו הבעל בח' מלשונות הללו הילך הוליכו לה או ונתנו לה וכו' אם רצה לחזור לא יחזור דברי רבי וכגון שלא אמר אי אפשי שתקבל אלא הולך וכו' כדמסיים רבי בסיפא ולקמן מפרש טעמייהו:

ר' נתן אומר אם אמר הוליכו ונותנו לה וכו' ר' אומר בכולן לא יחזור לפי שעל דבוריה דשליח קא סמיך עד שיאמר לו אי אפשי שתקבל לה אלא שתוליכו לה וא"כ מתני' דגיטין רבי הוא:

וקשיא על דרבי הא לך מדבורי אם רצה לחזור לא יחזור. בתמיה כלומר דהרי הילך מן דבורי משמע הא לך ממני ושליח להולכה עשאו ולא נתרצה במה שאמר השליח בשם האשה. ואמאי אם רצה לחזור לא יחזור:

וקשיא על דר' נתן הא לך מדבורה. וכן הוא בגיטין כלו' דאדרבה תקשי לך טפי אדר' נתן דקאמר בהילך אם רצה לחזור יחזור ואמאי הא הילך משמע כדיבורה דקאמר השליח בשמה וא"כ בדין הוא דאם רצה לחזור לא יחזור דנתגרשה מיד בקבלתו של השליח ור' נתן לא קאמר אלא דוקא באומר זכה לה והתקבל לה דלא יחזור והרי הילך נמי כפי דיבורה משמע:

רבי הונא אמר. דהיינו טעמא דרבי נתן דמכיון דהאשה אמרה התקבל לי והבעל אומר הילך נעשה כשלוחו ושלוחה דמספקא לן אי הילך כזכי דמי או לא. ויש לפרש להא דרב הונא כמילתא באנפי נפשה וכך פירשתי בגיטין שם:

כולהון דתנינן. כל היכא דאמרינן שלוחו ושלוחה מספיקא מגורשת ואינה מגורשת כל זמן שלא הגיע הגט לידה ואי מת הבעל חולצת ולא מתייבמת:

א"ל ומה בידך. מסקנת השאלה דר' חגי לר' ייסא דבעי מיניה לעיל אם מוקמינן פלוגתא דהני תנאי דמתני' כהני תנאי דגיטין דלר' דס"ל בהולך אם רצה לחזור לא יחזור ומשום דלא בעינן שיפרש דבריו ויגלה דעתו שאינו מבטל שליחותה אלא דאפילו בהולך אמרינן דמסתמא דעתו כמו שאמר השליח בתחילה בשם האשה ואומר לו הולך כמו שאמרה וזהו ג"כ סברת ר' יוסי במתני' דהכא שאע"פ שלא פירש זה גיטך אמרינן דדעתיה אדמעיקרא הוה ור' נתן דס"ל בעינן שיגלה דעתו שרוצה לקיי' שליחותה ודוקא באומר התקבל וזכה לה שהודה לדברים הראשונים שאמר לו השליח דשליח קבלה הוא זהו

כסברת ר' יהודה במתני' דאומר שצריך לפרש דעל דעת הראשונה הוא עושה וא"ל ר' חגי לר' ייסא ואת מה בידך אם כך הוא לדעתך דהני תנאי כהני תנאי א"נ ר' ייסא חזר ושאל לר' חגי וא"ל ואתמה בידך בדבר הזה:

דאמר ר' זעירא וכו'. כצ"ל וכך הוא בגיטין כלומר שהשיב לו דשאני התם ולא שייכא פלוגתייהו להדדי דהא אמר ר"ז לעיל דלא נחלקו ר' יודה ור' יוסי במתני' דמעשר שני אלא בשהפליגו עצמן לענין אחר אבל אם עסוקין באותו ענין הכל מודים דא"צ לפרש:

והכא. אבל הכא במתניתין דגיטין בפלוגתייהו דרבי ורבי נתן במילתא אחריתא הוא דפליגי ואפילו הבעל והשליח עסוקין הן באותו ענין עדיין הוא המחלוקת דרבי סבירא ליה הולך כזכי דמי ור' נתן ס"ל לאו כזכי דמי:

אף לענין מתנה כן. לרבי הוא דקא בעי אי ס"ל דגם במתנה הולך כזכי דמי ויכול אדם לעשות שליח לקבל דבר שאינו שלו מיד הנותן לו במתנה ואם אמר לו הנותן הולך לו אינו יכול לחזור בו או דבמתנה אין הדין כן:

א"ל לא דמי. דתמן בגט שאני היא דהתורה זיכתה בגיטה לענין שהיא יכולה לעשות שליח לקבלת גיטה כדדרשינן מושילחה אבל במתנה וכי אית לך מימר דאדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו ושלא יוכל הנותן לחזור בו בתמיה:

ועוד מן הדא. דקאמר ר' יוסי בשם ר' יוחנן בהדיא לעיל בסוף שביעית ובכמה מקומות דהאומר ליתן מתנה לחבירו וביקש לחזור בו חוזר בוו א"כ במתנה ודאי לא אמרינן הולך כזכי דמי דכל זמן שלא הגיע לידו יכול הנותן לחזור בו:

קם ר' יוסי. והקשה לר' יעקב וא"ל והיינו הן צדק וכי זה הוא הן צדק דדרשינן הין צדק שיהא ההן שלך צדק והשיב לו בשעה שאמר הן צדק הוה כדאמר התם שבשעת אמירה צריך לומר לו בדעת גמורה ולא בדרך היתול ועל זה הקפידה התורה אבל אם בא לחזור קודם שהגיע ליד המקבל חוזר:

הלכה ה

מתני' **המניח איסר**. של חולין להיות מחלל עליו פירות מעשר ואכל עליו פירות מעשר בחציו ונמצא האיסר הזה הוא חציו מעות מעשר שנתפס קדושת מעשר על החצי הזה שאכל כנגדו וחציו השני אכתי חולין הוא ונשאר להיות אוכל עליו עוד חציו ואח"כ יהיה האיסר כולו מעות מעשר והלך למקום אחר והוליך האיסר עמו והרי הוא יוצא שם בפונדיון שהוא שני איסרין אוכל עליו עוד איסר לפי שהחציו שנשאר שוה עכשיו חצי פונדיון שהוא איסר לפיכך אוכל עליו עוד בשוה איסר וכן להפך שהניח את הפונדיון של חולין להיות אוכל עליו פירות מעשר ואכל עליו חציו שהוא איסר והלך עמו למקום

אחר והרי הפונדיון הזה יוצא שם באיסר שאינו שוה אלא איסר אוכל עליו עוד פלג איסר לפי שהכל הולך אחר המקום שהוא עומד שם עכשיו והרי לא נשאר בו אלא חציו שיאכל עליו וחציו הוא שוה כאן חצי איסר לפיכך אינו אוכל עליו אלא עוד חצי איסר והפונדיון יהיה כולו מעשר:

המניח איסר של מע"ש. להיות אוכל עליו והולך:

אוכל עליו אחד עשר איסר ואחד ממאה באיסר. כלומר לפעמים הולכין אחר אחד עשר חלקים של איסר ולפעמים הולכין אחר מאה חלקים של איסר והיינו אם היה איסר הזה ממעות מעשר שני של דמאי הולכין אחר אחד עשר חלקים שבו כגון שהיו הרמונים אחד עשר באיסר מכיון שאכל עשרה רמונים ולא נשאר בו אלא אחד שהוא חלק אחד עשר ממנו יצא כל האיסר כולו לחולין לפי שבדמאי הקילו אבל אם היה האיסר הזה ממעות מעשר שני של ודאי הולכין אחר מאה חלקים שבו שאם היה איזה דבר שנותנין מאה באיסר כגון שהיו תאנים נמכרות מאה באיסר ואכל עליו תשעים ותשעה תאנים כיון שלא נשאר בו אלא חלק אחד ממאה יצא כל האיסר לחולין:

בית שמאי אומרים הכל עשרה. בין ודאי בין דמאי הולכין אחר עשרה כלומר אם לא נשאר בו אלא העשירית ממנו יצא לחולין כגון שהיו עשרה רמונים נמכרים באיסר ואכל עליו תשעה כיון שלא נשאר בו אלא עשיריתו יצא לחולין ואם נשאר בו יותר כגון שלא אכל עליו אלא שמונה לא יצא לחולין וצריך לאכול עוד כנגדו:

ובית הלל אומרים בודאי אחד עשר ובדמאי עשרה. האי אחד עשר לא כאחד עשר שבדברי הת"ק מיתפרש לפי הי"א של הת"ק א"א לפרש חלק אחד מעשרה דא"כ היה לו לומר כך אחד מעשרה באיסר וא' ממאה באיסר אבל כאן בדברי ב"ה שלא הוזכר באיסר בפירוש בדבריהם מתפרש הוא כך על חלק א' מעשרה ועוד דזיל בתר טעמא לפי מה שחילקו בין ודאי לדמאי וא"א שתפרש בו אלא חלק אחד מעשרה מפני שכך הוא הדין שכל שהוא פחות משוה פרוטה אינו ממון לשום ענין והלכך בודאי אף אם לא נשאר ממנו אלא חלק אחד מעשרה שבאיסר לא יצא לחולין לפי שהפרוטה אחד משמנה באיסר ונמצא עשירית האיסר הוא שמנה חלקי עשיריות של פרוטה שהוא פרוטה פחות חומש ולפי שדין מעשר שני של ודאי כשפודין את הפירות או הפדיון של הפירות כמו האיסר של מעשר הזה דאיירינן ביה צריך להוסיף חומש והוא חומשא מלבר ונמצא כשתוסיף עליו החומש הרי בין הכל הוא פרוטה וזהו הטעם דבודאי אף שנשאר אך חלק העשירית של האיסר עדיין לא יצא לחולין שיש כאן עוד שוה פרוטה של מעשר עד שאם לא נשאר אלא פחות מפרוטה בין הכל עם החומש שלו אז אין

חוששין לכלום ויצא לחולין אבל בדמאי שאין מוסיפין חומש על פדיונו כלל והלכך אם לא נשאר בו אלא עשיריתו והוא פחות משוה פרוטה יצא לחולין זהו שאמרו בודאי אחד עשר ובדמאי עשרה והלכה כב"ה ולא כהת"ק:

גמ' **תני ר"ח שני איסרין**. הוא פונדיון:

מתני' אמרה כן המניח איסר וכו'. ושמעינן שהפונדיון הוא שני איסרין:

שמואל אמר לא מציא תנייה. הך דשמואל לא שייכא הכא אמתני' אלא לעיל בפ"ז דדמאי איתמר על התוספתא השנויה שם על מתני' בהלכה ו' היו לפניו שתי כלכלות של טבל וכו' וקאמר הש"ס ותני עלה נוטל שתי תאנים ושני עישורין ועישורו של עישור ומדייק שמואל עלה דהאי ועישורו של עישור לא מצית למיתני דמיותר הוא דמכיון דנוטל שתי תאנים בתחילה והן לתרומת מעשר של שתיהן דהא בשכבר נתרמה תרומה גדולה איירי התם א"כ מאי האי דהדר תני ועישורו של עישור אין יסב חד לעשרה וכו' כדפרישית שם והכא דמייתי הש"ס להא דשמואל משום דמתני' קתני ואחד ממאה שהוא עישורו של עישור נקט נמי אגב להא כדרך הש"ס הזה:

בית הלל אומרים בודאי אחד עשר וכו'. כצ"ל דהיא פיסקא מצויינת למתני':

תני בר קפרא. בברייתא דיליה לדברי ב"ה דבין בדמאי ובין ודאי אחד עשר הן דגזרי דמאי אטו ודאי אע"פ שאין מוסיפין חומש על הדמאי דאי שרית לה בדמאי אתי למישרי נמי בודאי והורי ר' יודן כהדא דתני בר קפרא. לבית הלל:

בית שמאי כר"א דר"א אמר הנאמן על השני נאמן על הראשון. לאו אב"ש דמתני' קאי דמאי שיטתיה דב"ש דמתני' להא דר"א אלא על ב"ש דהתוספתא קאי דקתני בתוספתא פ"ג ב"ש אומרים הורם השני הורם הראשון ועיקרא דהאי מילתא שנויה לעיל בפ"ד דדמאי בסוף הלכה ג' דמייתי להא על הברייתא שהובאה שם דתני הוציא להן מעשר שני מתוך ביתו ואמר להן פדוי הוא נאמן ועלה קאמר התם מתניתא כלומר הך ברייתא דר' אליעזר הוא דר"א אומר הנאמן על השני נאמן על הראשון ופלוגתא דר"א וחכמים שנויה בתוספתא שם אחר האי דב"ש אומרים הורם השני וכו' וכלומר מדקתני סתם נאמן משמע דנאמן לכל ורשאין ליקח ממנו וא"כ כר"א היא דמכיון שראינו שמפריש המעשר שני מסתמא הפריש גם למעשר ראשון ומשום דב"ש דהתוספתא ס"ל כהאי ברייתא דאם אמר להן פדוי הוא נאמן להכי גריס הכא ב"ש כר"א ועל האי ברייתא השנויה בדמאי קאי כדגריס לכל הא דלקמן שם ולא שייכא כלל אהאי מתני' דידן אלא אגב דאיירי במתני' מדין דמאי והמניח איסר של מעשר שני של דמאי דאיירי במתני' לא קאי אעם הארץ כלל דאין זה ענין לזה אלא איידי דאיירי בענינא דדמאי מייתי להא והתם

בעם הארץ שראינו שהפריש להשני איירי ובזה הוא דפליגי ר"א וחכמים בתוספתא ומתני' לא איירי אלא בלוקח מעם הארץ דהדין שמפריש עליו מעשר שני כדין דמאי ועל המניח איסר לאכול עליו בהא פליגי ב"ש וב"ה כמפורש במתני':

אמר רבי יוסי ד"ה היא. הך ברייתא ואפילו כחכמים דהתוספתא שם דס"ל הנאמן על הראשון הוא נאמן על השני דמכיון שמפריש הראשון שנותנו להלוי מכ"ש שמפריש השני שהוא שלו ואוכלו בירושלים אבל הנאמן על השני אינו נאמן על הראשון וטעמא דהך ברייתא דקתני נאמן ומשמע דנאמן על הכל משום שעשו אותו כתוספת בכורים דתנן לקמן בסוף בכורים דפטורה מן הדמאי והכא נמי מכיון שזה אומר פדוי הוא בדין הוא שפטור מן הכל אלא דנאכלת בטהרה משום חשש חומרא דמעשר שני דשמא לא פדה אותו כדין וכמו תוספת בכורים דנאכלת בטהרה מצד חומרא ופטור מדינא מדמאי ה"נ נאכלת משום חשש שני בטהרה אבל פטור הוא מהראשון דמכיון דחזינן דרמי אנפשיה ופדה אותו אמרינן מסתמא שהפריש גם להראשון אבל לעולם אימא לך בעלמא דאם לא ראינו אלא שהפריש להשני בלבד אינו נאמן על הראשון ודינו שצריך זה הלוקח ממנו להפריש הראשון כדי להפריש ממנו התרומת מעשר לכהן ושאר המעשר יעכב לעצמו דהלוי מוציא הוא ועליו הראיה כדין שאר דמאי:

אתא ר' חנניה. וקאמר דלא היא דאין חילוק בין הפריש להשני בלבד ובין אומר פדוי הוא דלחכמים אינו נאמן על הראשון ומחוורתא כדאמרי' מעיקרא דהך ברייתא לא מיתוקמא אלא כר"א ע"כ דגרסי' להא בדמאי ונשנית נמי הכא אגב כדלעיל ואין ענין לזה בשום פנים להמתני' דידן:

הלכה ו

מתני' **כל המעות הנמצאין בירושלים הרי אלו חולין**. אפי' דינרי זהב עם הכסף ועם מעות הנחשת כדקאמר בגמרא דמהו דתימא מכיון שאין דרך בני אדם לעשות כן לערבן אלו עם אלו נאמר שיהא מעשר שני שלפעמים חיללו על הזהב ולפעמים חיללו על הכסף ועל המעות והביאן כך לירושלים קמ"ל דאפ"ה אין חוששין ודוקא בנמצא בשאר ימות השנה אבל בנמצא בשעת הרגל הכל מעשר דהכל מביאין עמהן מעות מעשר להוציאן בירושלים:

מצא בתוכן חרש וכתוב עליו מעשר הרי זה מעשר. דלסימן שהן מעות מעשר נתן החרס. בתוכן ולא אמרינן שמא הן חולין וזה החרס הוא מכלי שהיה המעשר נתון בתוכו וכתב עליו מעשר:

המוצא כלי וכתוב עליו קרבן ר' יהודה אומר הוא חולין. שאין מדרך להקדיש חרס לבדק הבית ועל שם מה שבתוכו נכתב דמה שבתוכו הוא קרבן לבדק הבית ואם היה של מתכת הוא קרבן לבדק הבית ומה שבתוכו חולין:

אמרו לו חכמים אין דרך בני אדם להיות כונסין חולין לקרבן. אלא אם הוא של מתכת הכל הוא קרבן אבל אם הוא של חרס לא פליגי חכמים אדר' יהודה והלכה כחכמים:

גמ' **שלא תאמר וכו'**. אריש כל המעות הנמצאין קאי וכדפרישית במתני' לפום כן צריך לאשמועינן שהן חולין וטעמא הואיל ושווקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום לא חיישינן שנשארו מן הרגל כ"א בשעת הרגל הוא מעשר:

מתני' המוצא כלי וכתוב עליו קוף. הוא סימן למה שבתוכו הוא קרבן להקדש ואם מ"ם הוא מעשר וכו' שבשעת הסכנה שגזרו על המצות היו נוהגין לעשות סימנים כאלו:

כולן שמות בני אדם הן. ונרשם האות של ראשי השמות כגון ק' קהת ד' דניאל. ט' טוביה מ' מיכאל ת' תנחום וכיוצא בזה והכל מה שבתוכו חולין:

אמר ר' יוסי. ולא עוד אלא אפי' מצא חבית והיא מלאה פירות וכתוב עליה תרומה כמשמעה אעפ"כ הרי אלו חולין שאני אומר אשתקד היתה מלאה תרומה ופינה ממנה ושכח למחוק הסימן וחכמים סברי דשמא פינה לא אמרינן דאי איתא היה נזהר למחוק הסימן ואין הלכה כר' יוסי לא בהא ולא בהא:

מתני' **האומר לבנו מעשר שני בזוית זו וכו' הרי אלו חולין**. ולא אמרינן דהן מעשר שני ונפנו מזוית לזוית אלא אמרינן דהמעשר שני ניטל ואלו הן חולין:

הרי שם מנה. אם אמר לו כך תמצא שם מנה מעשר ומצא מאתים השאר המנה השני חולין ולא אמרינן דכל המעשר ניטל ואלו מעות אחרים הן אלא מנה מעשר ומנה חולין:

מאתים. אם אמר הרי שם מאתים מעשר ומצא מנה כל המנה הוא מעשר ולא אמרינן דהמעשר ניטל ואלו מעות אחרים הן אלא מנה ניטל ומנה מונח ומתני' רבי היא דהכי תני בתוספתא ומייתי לה בגמרא דסבירא ליה במאתים ומצא מנה דאמרינן מנה מונח מנה מוטל אבל לדברי חכמים דהתוספתא הכל חולין והלכה כחכמים:

גמ' **תני**. בתוספתא ריש פ"ה אל"ף דל"ת חי"ת טי"ת רי"ש תי"ו ה"ז תרומה ומפרש לה הש"ס מ"ט אמרינן על כל הסימנין הללו שהוא תרומה משום דאל"ף הוא סימן לקדמיתא שהתרומה היא הראשונה קודם להמעשרות דל"ת דמאי אע"פ שבדמאי עצמו א"צ להפריש התרומה מ"מ טעמא הויא משום דלא נחשדו ע"ה על תרומה גדולה וא"כ זה הוא לסימן שאף כאן הוא תרומה שהופרשה אף ממי שפירותיו דמאי הן:

חי"ת על שם חלבו. שהיא התרומה דכתיב בה מכל חלבו תרימו וכן טי"ת הוא טובו דכעין חלבו הוא רי"ש הוא ראשית שכך נקראת תרומה ראשית מ"ם מעשר תי"ו תרומה לא גריס הכי בתוספתא אלא תי"ו תרומה יו"ד מ"ם הרי זה מעשר כלומר או שכתוב יו"ד הוא מעשר שהוא אחד מעשרה או שכתוב מ"ם ה"ז מעשר:

בישון שני פישון שני. בתוספתא גריס פ"א שי"ן ה"ז שני והיינו דמפרש לה הכא הפ' או הב' הוא סימן למעשר שני כמו שכתוב בישון או פישון וכלומר מלשון פישה וריבוי שאחר שמפרישין הראשון מוסיפין ומפרישין להשני והשי"ן הוא בעצמו סימן לשני:

יו"ד מ"ם מעשר. כדאמרן:

מעשר וכו'. ה"ג בתוספתא שם לקמן מעשר עוד פרקון לשם יוסי ולשם שמעון לעלות לאכלן בירושלים הרי אלו חולין. ומפרש טעמא מאי משום שאני אומר סיבוליה עשו ביניהן. סיבוליה הוא עצת השותפין כמו סיבולת דפ"ז דפסחים וכלומר שנתנו עצה ביניהן לכתוב כך כדי שלא יגעו בהן ולדברי ר' יוסי הוא דאינו חושש לסימן:

עד כדון חדשות וכו'. טעות הוא וכצ"ל עד כדון ישנות חדשות. ואדברי ר' יוסי דמתניתין קאי דאמר אשתקד היתה מלאה תרומה ופינה ועד כאן אם באותיות ישנות דאיכא למיתלי באשתקד חדשות מאי איכא למימר וקאמר דאפילו כן אני אומר אתמול היתה מלאה תרומה ופינה:

כהדא דר' יונה ור'. יוסי גרסינן. דהוון שותפין בגרביה דחמרא וכד דמך ר' יונה אמר ר' מנא לר' יוסי כל גרב דכתיב ביה ר' יונה לסימן דידי הוא וא"ל ר' יוסי אשתקד הוה דידך ואישתרא כמו השתא הרי הוא דידי וזהו כר' יוסי התנא דמתני':

מצא במגופתו והרי הוא כתוב עליו מעשר ה"ז מעשר. דברי רבי יוסי בתוספתא הן דגריס שם ומודה רבי יוסי שאם כתוב בחרס ונתון על גבי חבית בנייר ונתון על פי עיגול אם תרומה ה"ז תרומה ואם מעשר ה"ז מעשר ומפרש הש"ס לטעמא נתחלפו לו כלומר אע"פ שאין מדרך ליתן חרס ע"פ החבית ונייר ע"פ עיגול של דבילה אלא איפכא הנייר ע"פ חבית והחרס ע"פ העיגול אני אומר שמא נתחלפו לו ובהא מודה ר' יוסי דאם הוא פינה בודאי היה לוקח הסימן מעל החבית ומעל העיגול דאין זו טירחא אלא מדשביק להו ה"ז תרומה או מעשר:

גמ' **תמן תנינן**. בפ"ק דביצה וגרסינן שם נמי להסוגיא זימן שחורים בעי"ט ולמחר מצא לבנים במקום השחורים והשחורים מצא במקום הלבנים שזימן וכן שנים ומצא שלשה הרי אלו אסורין דאמרינן הני אחריני נינהו:

שלשה ומצא שנים מותרין. דאמרינן חד מינייהו אזיל לעלמא והני אינהו דאזמינהו נינהו:

דרבי היא. מתני' דביצה דתני בתוספתא פ"ה דרבי ורבנן פליגי בדינא דמתניתין דהכא במאתים ומצא מנה:

המנה ניטל. כלומר מנה אחת ניטל ונשאר מנה מעשר מונח וכדסתמא דמתני. הכא וחכמים אומרים הכל חולין דאמרינן כל המעשר ניטל והני מעות אחריני נינהו וא"כ מתניתין דביצה נמי כרבי היא דאזלא:

חזר ואמר. דלא היא אלא מתני' דביצה איכא לאוקמי כדברי הכל דשנייא הוא בגוזלין שדרכן לדדות ולפרוח והלכך אפי' לרבנן תלינן דהאחד הלך והשנים נשארו אבל הכא דהמעות ניטלין הן הלכך אמרינן דהכל ניטל והני אחריני וחולין הן:

והתני רבי חלפתא. דאין חילוק בדינא דמתניתין דביצה בין הניח וזימן גוזלות ובין הניח וזימן ביצים דאם הניח שלשה ביצים ומצא שנים מותרין ולא חיישינן דשמא אחריני נינהו ונולדו ביום טוב והשתא על כרחך דטעמא לאו משום דעשוין לפרוח דלא שייכא בביצים הוי על כרחך דמתניתין דביצה דרבי הוא:

תמן הוא הניח הוא מצא ברם הכא אביו הניח ובנו מצא. כצ"ל וכך הוא בביצה שם. כלומר דלעולם אימא לך דמתניתין דביצה כד"ה אתיא ואפילו רבנן מודו דאמרינן הנשארים הן הן הראשונים שהזמין ואחד מהן נשמט או נאבד ולפיכך הוא הדבר בגוזלות והוא הדבר בביצים משום דהתם הוא הניח אותם והוא מצא עכשוו שנים ומהיכי תיתי נימא דניטלו דאם היה נוטל היה נוטל את כולן אבל הכא אביו הוא שהניח ובנו הוא שמצא הלכך אמרינן אביו בעצמו הוא שנטלן אח"כ ושכח מלומר לבנו וא"כ אלו שנמצאו הכל חולין ורבי ס"ל דאי איתא שאביו הטלן אח"כ היה אומר לבנו ובהאי סברא הוא דפליגי הכא:

הורי ר' בא בר זבדא. במעשר שני כהדא דרבי. דאמרינן מנה מונח מנה מוטל וכסתמא דמתני' ושאני במתני' דביצה וכדאמרן:

הרי שהיה מצטער על מעותיו של אביו. של מע"ש היכן הם ונראה לו בחלום וכו' ותוספתא היא בפ"ה:

מצטער וחמי ואת אמר הכין. בתמיה הלא נראין הדברים שכך הוא שלפי שהיה מצטער עליהן בא אביו ונראה לו בחלום לומר לו א"כ האמת הוא כן:

אמר ר' יוסי. דהוא גופיה טעמא דלא מיסתברא לסמוך על כך דלא בהוא דלא מצטער וחמי כלומר אלא בההוא דלא היה מצטער ולא היה חושב מזה כלום והיה נראה לו

בחלום כך וכך אפשר שהוא אמת אבל הכא שהיה מצטער וחושב על כך אורחא הוא דכמה דבר נש הוי הוא חלם כמו שהאדם הוא במחשבה כך נראה לו בחלום ולפיכך אין זה כלום:

מאן דעביד יאות. הרוצה לעשות ולהתנהג יפה יעשה כהאי דר' יוסי דאין לסמוך על החלום שנראה לו ממה שהיה חושב ביום. ואיידי דאיירי בענינא דחלומות מייתי להאי דלקמן:

חמית בחלמאי. שאמרו לי לך לקפודקיא ותמצא מידלא הן הנכסים של אביך שהן שם וא"ל ר' יוסי הלך אביך לקפודקיא מימיו וא"ל לא וא"ל זיל חשוב ותמנה עשר קורות בתוך ביתך ותמצא הנכסים של אביך שהצניעם שם:

קפא דקוריא. כלומר קפודקיא הוא רמז לקפא דקורות:

כליל דזית. עטרה של זית וא"ל דאתה עתיד להתרומם לבתר יומין ובא איש אחר ושאל לו שראה ג"כ כחלום הזה שהוא לבוש בעטרה של זית והשיב לו דסופך ללקות ושאל לו מפני מה אמרת לזה שעתיד להתרומם ולי אמרת דאת מלקי והשיב לוההוא גברא הוה חזי הזית בנציא בשעה שעלתה ניצו וכך אמר לו וזה הוא רמז שעתיד להתגדל כזה הזית שהוא בניצו ועומד להתגדל אבל אתה אמרת לי שראית הזית בחבטיא בשעה שחובטין אותו לפיכך אמרתי לך דאת מלקי:

חד בר נש. נכרי היה:

משקה זיתא משח. השמן הוא משקה להזית וא"ל תיפח רוחיה דההוא גברא לאימיה הוא חכים מכיר הוא לאמו שבא עליה וזה השמן משקה להזית והוא יצא מן הזית:

לאחתיה הוא חכים. לאחותו הוא מכיר שבא עליה וזה רמז כמו ששתי העינים הן בגוף אחד כך זה בא על אחותו שבאו שניהן ממקום אחד:

תנורין את עבד. המלאכה שלך לעשות התנור וא"כ תרתין הן עיניך והשלישי עינו של תנור שעושין לו כפתח להוציא העשן במס' כלים בפ"ח השרץ שנמצא בעין של תנור:

מלוי את. ממלא גרבי יין אתה והשנים הן אזניך והשתים אזני הגרבא:

ברייתא. הבריות בורחין מלפני וא"ל שאתה מביא איזייא והן הקוצים כסוחים והכל יברחו מפניך שלא יכשלו בהם:

איסטווא דההוא גברא. האיצטבא שלך יש בה י"ב מרקען הן כמו השליבות שמרוקעין ומרוחקין זה מזה:

דכתיב דרך כוכב מיעקב. ולפיכך נמשלו ישראל לכוכבים:

מסיק חסין. עולין בו חזרת והוא חסא וא"ל היין שלו יהיה מתוק הרבה ואתה תצטרך להביא חסא ותצבע להיין לערבו עם זה בהכוסות:

מיתמר לי הכין. שאמרו לי כך זרק אצבעתך נחית תזרוק מה שירד באצבעות שלך וא"ל תן לי שכרי ואני אגיד לך ולא נתן לו וחזר וראה שאמרו לו כך תעלה נפיחה ותהיה בפיך ולא רצה להגיד לו עד שיתן שכרו ולא נתן לו וחזר וראה שאמרו לו כך זקוף הוא אצבע שלך וא"ל ולא אמרתי לך תן לי השכר ואני אגיד. לך ועכשיו הפסדת ואני אומר לך כשראית בראשונה שאמרו לך זרוק אצבעותיך נחת זה היה שנחת הדלף בחיטין שלך ואמרו לך תזרוק הדלף ותנקה אותן ובשני' כשאמרו לך כך תיהוי נפח בפומך כבר נפחו החטין וכד איתמר לך הכין עכשיו זקיף הוא אצבעך כבר צמחו ונתקלקלו הכל:

אנא איזל ומפלי. אני הולך ואשחוק בהדין סבא דיהודאי שהוא אומר שיודע פתרון החלומות ואני אומר לו דבר שלא היה ולא נברא ואראה מה יאמר לי:

מקניתא. מה שמשימין תחת הרגל להדום אדרא הוא מוכין תוריתא שורות שורות וההוא גברא יתיב עליהון ומדריך עושה צרכיו וא"ל ר' ישמעאל תיפח רוחיה דהאי גברא אין זה חלום כלל ואעפ"כ הואיל והגדת לי לא אשיב אותך ריקם ואני פותר לך ד' ארזים הן ד' שיטות ארוכות המטה והד' שקמי הן ד' כרעי המטה והמקניתא הוא מרגלתא הרגל והוא עץ התחתון שמעמידין עליו המטה והאדרא הוא ברא של התבן של המטה והתוריתא אצבעתא הן שורות העצים שהן עשויות כאצבעות ומסרגין החבלים עליהן ומה שראית דהוא גברא יתיב ומדריך כך הוא שהוא ישכב וירבע בתוך המטה ולא חי ולא מת אלא תמיד בחליו ועושה צרכו עליה וכן הוות ליה כפתרונו של ר' ישמעאל:

חדא איתה. אשה אחת באת לפני ר"א וא"ל ראיתי תיניתא המשקוף של הבית נשבר ופתר לה שתלד בן זכר על שם היולדת היושבת על המשבר והמשקוף הוא זכר ששוקף על האסקופה:

לית הוא הכא. הרבי שלנו אינו בכאן ומה אתה רוצה ממנו והגידה להם החלום ופתרו שתלד בן זכר ובעלה ימות והוא המשקוף של הבית וכשחזר ר"א לביתו וספרו לו המעשה אמר להם מה עשיתם הרגתם את הנפש ולמה כן לפי שאין החלום הולך אלא אחר פתרונו כדכתיב:

חוץ מן היין שיש שותה וטוב לו. אם הוא ת"ח ויודע לשתות במדה וכדי להוסיף כח בתורה וע"ה ששותה הרבה רע לו וא"כ אין פתרון ליין אלא הכל לפי מה שהוא אדם:

רגלי קטינא. נתקטן או רגלי קטיעה יפתר לו כשיבא המועד ולא ימצא לאכול בו בשר וזהו הרגל שלו קטיעה:

רגלי מסובלא. הרגל שלי הוא מסורבל וכבד עלי המשא יפתר לו כשיבוא מועד הרגל יהיה לו הרבה בשר לאכול:
ואפוי משניין. פניו זועפים ושאל לו על מה זה והגיד לו שראה חלום בשלשה דברים קשים באדר וכו' ופתר ליה ר"ע ואמר אלו השלשה הכל הן לטובה בהדרא דאורייתא אתה מתרומם ותתגדל עד יום מותך וניסן לית את חמי שלא תבא לידי נסיון ואין אתה צריך לניסין ומה שראית מה דאת זרע אין אתה מאסף זהו מה שאתה מוליד אין אתה קובר אותם כ"א כולם יהיו בחיים שלמים וקיימים:
הדרן עלך המוליך פירות

פרק ה

הלכה א

מתני' **כרם רבעי מציינין אותו בקווזות אדמה**. בפיסת רגבי אדמה היו נותנין סביבות הגבולין לסימן להודיע שהוא רבעי ואסור בלא פדיון והסימן באדמה דכשם האדמה דאיכא הנאה מינה לאחר זמן בחרישה וזריעה וקצירה אף האי נמי איכא הנאה מיניה לאחר הפדיון:
ושל ערלה היו מציינין בחרסית. בחתיכות החרסים דהסימן הוא מה החתיכות החרס ליכא הנאה מינייהו אף האי ליכא ביה הנאה כלל:
ושל קברות. שיפרשו משם הכהן והנזיר עושין הסימן בסיד לפי שהסיד לבן כעצמות וממחה הסיד במים כדי שיתלבן ביותר ושופך סביבות הקבר:
אמר רשב"ג בד"א. שעושין סימן לרבעי ולערלה בשביעית שהכל הפקר ויד הכל שוין בה ונוטלים בהיתר לפיכך עושין סימן שיפרשו מאלו האסורין אבל בשאר שני שבוע שהן באין לגזול יניחם ויאכלו דבר האסור ע"ש הלעיטהו לרשע וימות והלכה כרשב"ג:
והצנועין. שהן מדקדקין על עצמן ורוצין שבשביעית שהפקר הוא יהיו נהנין הכל מרבעי מניחין את המעות ואומרין כל הנלקט מזה הרבעי יהא מחולל על המעות האלו ולפי שאי אפשר לפדותו במחובר שהרבעי דינו כמעשר שני שאינו נפדה במחובר לפיכך אומרים כל הנלקט מזה יהא מחולל על המעות האלו וברשותייהו קאי לפדותו:
גמ' **זונא שאל לרבי מה ניתני וכו'**. כלו' באלו המשניות הקודמות בפרק הזה היאך ניתני כרם רבעי או נטע רבעי וא"ל צאו ושאלו לר' יצחק הגדול:
דבחנת ליה כל מתניתא. כלומר אע"פ שאני הוא הסותם המשנה מ"מ מסרתי לו ההבחנה שלכל המשנה שהוא יבחין לסדר אותן על הסדר:

קדמייא כרם רבעי ותינייא נטע רבעי. כלומר כך סדרתי אותם המשניות הקודמות שבפ' הזה עד משנה הרביעית סדרתי לשנות בהן כרם רבעי והשניות שהוא ממשנה רביעית עד סוף כל הפרק סדרתי לשנות בהן נטע רבעי וכך נשנין הם לפנינו:

ר' זעירא מקבל לסביא וכו'. כלומר הי' קובל על אלו הזקנים שהיו בימי ר' יצחק רבה שלא ביחנו ממנו לכל המשנה ולידע טעם הסדר שלו שסידר בפקודת רבי:

תני. בתוספתא פ"ה כרם רבעי וכו' ומפרש הש"ס מפני שהוא לשעה שאינו אסור אלא לפי שעה עד שיפדה לפיכך באדמה שאינו מתקיים אלא לשעה:

ושל ערלה בחרסית. טעמא מפני שהוא בחיוורא יותר מכאן כלו' שהוא מתקיים ביותר החיוורא והסימן של חרסית מבאדמה ושל קברות בסיד מפני שהוא מתקיים החיוורא שלו עוד יותר מכאן:

אם היו יחידות. כלו' שהאילנות של ערלה היו חשובין ביותר ויחידות הן תולה בהן אזני חבית של חרס לפי שהן מתקיימין יותר ולהחשובים צריך לעשות להם סימן יותר מתקיים מפני שהכל רצין אחריהם לאכול מהם:

למה לית אנן אמרין כל אחד ואחד לפי מה שהוא. כלומר דמדייק על הא דאמר טעמא שזה הוא לשעה וזה מתקיים החיוורא יותר מכאן וזה עוד יותר מכאן ולמה לא נאמר דהיינו טעמא דכולהו שכל א' וא' עושין לו סימן לפי מה שהוא זה באדמה מפני שעתיד ליהנות בו וכמו האדמה וזה בחרסית שאין לו הנאה ממנו כחרסית וזה בסיד מפני שהוא לבן כעצמות וכדפרישית במתני':

כהדא דתני. בתוספתא פ"ה שלכל א' וא' עושין סימן לפי מה שהוא דאילן של הקדש עושין לו סימן בסיקרא רמז לחוט הסיקרא של מזבח כדלקמן ושל בתי ע"ז מפחמין אותו בפחמין על שם ע"ז של עץ הנעשה פחמין ושל בית המנוגע נותנין עליו אפר מקלה על שם שנותצין אותו עד לאפר וכן להרוג למדוד ממקומו אל העיר הקרובה עושין סימן אחר שקוברין אותו בדם ולמקום עגלה ערופה להכיר לאחר זמן מקומה שלא יעבד בו ולא יזרע עושין סימן בחגורה של אבנים כלומר בגל אבנים וזהו סימן שאין המקום הזה ראוי לעבודה כמו האבנים:

וחש לומר. אאילן הקדש פריך שסוחרין אותו בסיקרא והא איכא למיחש שיאמרו אילן מנבל פירותיו הוא ולפי שהפירות נובלין ממנו עשו כך לסימן דהא לא כן תני בתוספתא דשבת פ"ז חילן וכו' ומטעינין אותו אבנים כי היכי דלכחוש חיליה ומבהתין אותו כלומר שמטעינין עליו לבהלו כדי דיהא עביד פירות ולא יהא משירן ומשני דלא דמי דתמן דלא יתיר פירוי כלומר שהרי שם עושין [כדי שלא] ינתר פירותיו שסוקרין אותו בסיקרא

וגם מטעינין אותו באבנים שזה עיקר תיקונו והסקרא אינו אלא כדי שיראו ויבקשו עליו רחמים אבל הכא באילן של הקדש עושין כי היכי דיהא עביד בתחילה כלומר שלא יגעו בו ושלא ימנע מלעשות פירות ובסיקרא בלבד עושין כדי שיפרשו ממנו:

ולמה לית אנן אמרין חוט כחוט של סיקרא זכר למזבח. כלומר אמאי קתני סוקרין אותו בסיקרא דמשמע שסוקרין אותו כולו בסיקרא ולמה לא נימא דחוט של סיקרא בלבד סגי ובזה הוא זכר למזבח כהאו דתנינן תמן וכו' בפ"ג דמדות:

סוקרין עליו בסיקרא הקדש. כלומר לא שסוקרין את כולו אלא סוקרין תיבת הקדש עליו בסיקרא ולפי שהסיקרא מתקיים ביותר:

ר' יוסי ורשב"ג אמרו דבר אחד. ר' יוסי דפ"ג דדמאי גבי הנותן לפונדקית שאמר אין אנו אחראין לרמאין וזהו כרשב"ג דמתני' וגרסי' להא עד דבר שאינו מתוקן בדמאי שם בהלכה ה' ושם בארתי ע"ש:

מנין לציון. רמז לציון קברות מן התורה מנין וגרסי' להא לקמן בפ"ק דשקלים ולקמן בפ"ק דמ"ק ובפ' בתרא דסוטה בהלכה א':

ר' ברכיה. אמר דר' יעקב בר בת יעקב אמר לה בשם ר' חוניא דבית חורן ור' יוסי אמר ר' יעקב בר אחא אמרה משמיה ור' חזקיה אמר ר' עוזיאל אמרה משמיה דכתיב וטמא טמא יקרא ודרשינן מכפל הכתוב כדי שתהא הטומאה קוראה וכו' כלומר שתעשה סימן על הטומאה שתהא מרגיש בה ופורש ממנה:

ועברו עוברים בארץ. ביחזקאל כתיב שהיה מתנבא לעתיד לבא שיעשו ישראל ציונים על עצמות הפגרים המושלכין ורמז הכתוב להזהירו וללמד שיהיו עושין ציון וכתיב עצם מלמד שמציינין על העצמות כגון שיש בהן רובע הקב או שהן רוב בנין ורוב מנין שמטמאין באוהל כדתנן בפ"ק דאהלות:

על השדרה או על הגלגולת. שמטמאין באוהל כשהן שלמים:

ובנה מכאן שמציינים על אבן קבועה. בקרקע כדרך הבנין כדמפרש ואזיל שאם אתה אומר ע"ג אבן תלושה אף היא הולכת ותתגלגל למקום אחר ויחזיק טומאה בחנם למקום טהרה ומקום הטומאה יחזיק לטהרה:

אצלו. ולא כתיב עליו מכאן שעושין הציון במקום טהרה ולא על מקום טומאה ממש שלא להפסיד את הטהרות שאם הציון על הטומאה ממש פעמים אינו מרגיש ובא פתאום על הציון ויטמאו הטהרות אשר נושא ולפיכך עושין הציון רחוק קצת מן הטומאה וכשבא אל הציון מרגיש ואינו הולך:

לשם:

מכאן לציון. וכלומר לציון של סיד ששופכין שם ע"ג הקרקע מדלא כתיב ובנה אצלו מצבה:

מצא אבן אחת מצוינת. בסיד על גבה אף על פי שאין מקיימין כן שאין עושין לכתחילה אבן לסימן:

המאהיל עליה טמא. כצ"ל וכך הוא בפ' עגלה ערופה ובפרק קמא דמועד קטן. לפי שאני אומר מתקמצין והתם גריס קמציץ והיינו הך. כלומר שהטומאה קמוצה וטומאה תחתיה ואף על גב דאין עושין ציון על מקום הטומאה היינו אם עושין אותו ע"פ השדה אבל באבן שהוא גבוה מן הקרקע ורואה את הציון מיד קודם שפוגע בה ואין כאן משום הפסד טהרות חיושינן שמא נתן האבן ע"ג הטומאה וציין עליה:

היו שתים המאהיל עליהן טהור. דתלינן משום טומאה שהיא ביניהן עשה הסימן ואין שום טומאה תחתיהן ולפיכך ביניהן טמא:

היה חרוש ביניהן. שהיה מקום הנחרש בינתיים ומיירי שהיה הסיד שפוך על ראשי האבנים ומרודד לכאן ולכאן ביניהן לפיכך תלינן דמחמת החורש הוא שנקלף מן האבנים ונפל שם ביניהן ולא היה ביניהן טומאה וביניהן טהור וסביבותיהן טמא ואית דגרסי היה חרס ביניהן שהוא לעד שאין זה ציון להמקום שביניהן אלא בנין דלטומאה מציינין בסיד:

אין מציינין על הבשר. אם היה כזית בשר מצומצם לפי שסופו שיתעכל ויחסר:

ולא נמצא מטמא את הטהרות למפרע. כשימצא שעדיין לא נתעכל:

מוטב שיתקלקלו בו לשעה. אם לא יציין ואל יתקלקלו בו לעולם שהרי ודאי סופו להתעכל ואם יעשה עליו ציון יטמא אח"כ כל הטהרות ע"ג בחנם:

יאות אמר רבן שמעון בן גמליאל. במתני' דאין מציינין על הרבעי אלא בשביעית שבהיתר הן באין לאכול שהוא הפקר אבל על דרבנן דסברי דגם בשאר שני שבוע מציינין עליו קשיא:

לא ביום הוא מציין לא בלילה הוא גונב. כלומר ומאי מהני הציון כלל בשאר שני השבוע וכי לא אפילו באותו היום שהוא מציין בלילה הן באין וגונבין ואוכלין שהרי אם חשודין הן על הגניבה וגזל מאי איכפת להן שמציינין להודיע שהוא דבר האסור אם חשודין על כך חשודין על כך:

אמר לון ר' מנא מביום. כלומר דאין חוששין לגניבה בלילה אא"כ הגנבים עצמן עושין סימן מבעוד יום כדי שידעו לבוא באישון לילה ולגנוב וכהאי דדריש ר' תנינא על הפסוק חתר בחשך בתים וגו' על אנשי דור המבול שכך היו עושין ויומם חתמו היינו שמיום חתמו להם לסימן והיו רושמין בשמן אפלסמון על המקום שהיו יודעין שיש שם ממון

כדי שמחמת הריח של אפלסמון היו מכירין לבוא בלילה אף שלא ראו אור וגונבין אבל כאן מכיון שאין להם סימן לבוא בחשך אפילה ולגנוב אין חוששין לכך:

כך דרשה ר' חנינא בצפורין. כפי אשר פירש המקרא על אנשי דור המבול ואיתעבד תלת מאה חתירן לבתים מחמת ששמעו ולמדו לעשות כן:

ויציין. על הצנועין דמתני' קאי ואמאי היו מניחין מעות להתחלל עליהן מוטב היה להם לציין עליו שלא יבאו ויאכלו ומשני אם כך היו עושין להיות מצוין היאך הן נקרא צנועין הלא כל עיקר שאנחנו קוראין אותן צנועין לפי שהן מדקדקין הרבה על עצמן שאפילו ימצא אחד שיעבור ויאכל ממנו לא יהא בא לידי מכשול איסור רבעי והן חוששין אף על אלו שאוכלין בשאר שני שבוע שלא בהיתר לפיכך מניחין את המעות להתחלל עליהן:

אתיא דרשב"ג כמ"ד לעתותי ערב. ר' יוחנן מפרש להמתני' דמאן תנא צנועין רשב"ג הוא דמסיים ואזיל שכך היו עושין הצנועין ומדקתני כל הנלקט מזה דמשמע מה שכבר נלקט היום ואף על פי שאין עכשיו ברשותו אפ"ה בידם לחלל על המעות ואתיא הא כמאן דאמר לקמן דלעתותי ערב אומר הבעל הבית:

דתני. בתוספתא דפאה בפ"ב ושם הגי' הפוכה דר' דוסא לר' יהודה ודר' יהודה לדר' דוסא:

ר' דוסא אומר כל מה שילקטו וכו'. כלומר בשחרית צריך שיאמר הבעה"ב כל מה שיילקטו העניים היום בין העמרים יהיה הפקר דשמא ילקטו יותר מן הראוי כדתנן בפ"ו דפאה שני שבלין לקט ושלשה אינן לקט וכדי שלא יהיה גזל בידם אומר בשחרית כל שילקטו היום ואף יותר מן הדין הבקר או הרי הוא הפקר:

ר' יהודה אומר לעתותי ערב. הוא אומר כל מה שלקטו היום יהיה הפקר ואע"פ שמה שכבר לקטו אינו ברשותו אפ"ה יכול להפקירן וא"כ רשב"ג דהוא תנא דצנועין כהאי מ"ד דאמר לעתותי ערב:

וחכמים. פליגי על תרווייהו וס"ל דאין הפקר בשביל האנסין שהן באין לחטוף שלא כדין הפקר שאין אנו אחראין לרמאין ולעשות תקנה להן שיגזלו:

ברם כמ"ד בשחרית. אומר כל מה שעתידין ללקוט יהיה הפקר לא אתיא הא דצנועין דאע"ג דאיכא למימר דהאי כל הנלקט דתני גבי צנועין. לאו דוקא הוא אלא כל מה שילקטו להבא הוא דקאמרי וא"כ שפיר אתיא כהאי מ"ד דס"ל בשחרית ובאומר כל שילקטו נמי מהני תינח גבי הפקר אבל הכא גבי חילול מעשר קשיא ויש אדם מחלל במחובר לקרקע כצ"ל ותיבת הבקר דכאן ט"ס הוא ואגב שטפא דלעיל הוא דגבי הפקר למה אינו יכול להפקיר במחובר לקרקע הלא גם כל קרקעות שלו יכול אדם להפקיר

אבל בחילול מעשר תנינן בתוספתא פ"ה כרם רבעי ב"ש אומרים אין פודין אותו ענבים אלא יין וב"ה אומרים ענבים ויין והכל מודים שאין פודין במחובר לקרקע והשתא לא מצית למיתני גבי צנועין כל מה שילקטו דא"כ מחובר לקרקע הוא ואין הפדיון חל על המחובר לקרקע:

א"ר ירמיה. מאי קשיא לך דלעולם אפי' כמ"ד בשחרית אתיא הא דצנועין ותני כל מה שילקטו ודפרכת מהאי דאין פודין במחובר לקרקע ולאו רשב"ג הוא דהא אמרינן דמאן תנא צנועין רשב"ג ורשב"ג פליג אדב"ש ואדב"ה וס"ל דהפדיון חל על המחובר לקרקע: **ועוד הוא איתי ליה משיכתו של מעשר שני הוא פדיונו**. כלומר דהא מהיכא נפקא להו למ"ד דאין פודין רבעי במחובר לקרקע לאו משום דילפי קדש קדש ממעשר שני מה להלן אין פודין אותו במחובר לקרקע אף רבעי כן והא רשב"ג ס"ל גבי מעשר גופיה דעיקר החילול תלוי בנתינת המעות כדאמר בפרק דלעיל בהלכה ו' דלעולם משיכתו של מע"ש פדיונו הוא וא"כ אימא לך דלרשב"ג אפי' מעשר גופיה נפדה הוא במחובר לקרקע דהא העיקר בנתינת המעות הדבר תלוי ומה לנו אם מחובר לקרקע הוא ואין יכול למשכו הלא הפדיון שלו הוא משיכתו:

אמר ר' יוסי והיינו וקם לו. בתמיה כלומר לדידך דקאמרת דלרשב"ג אף מעשר נפדה במחובר לקרקע וא"כ מעתה לדידיה הקדש נמי נפדה במחובר לקרקע בתמיה דהא רשב"ג מדמי מעשר להקדש לגמרי כדאמר לעיל וכי זה היינו וקם לו דכתיבא גביה. א"נ דקושית ר' יוסי קאי על המתני' דקתני כל הנלקט וכי זה היינו וקם לו וכלומר דהא לאו ברשותיה הוא שהרי כבר לקטו והיאך יכול הוא לפדותו הא רבעי ממעשר ילפינן דכתיב גביה קדש וכדון הקדש הן והשתא קשיא אילו ראה אחד ככר מתגלגל בנהר ואמר ככר זה הקדש שמא אמר כלום בתמיה הלא אינו ברשותו שיהא חל ההקדש עליו וה"נ ברבעי היאך חל הפדיון על דבר שאין ברשותו דמה שאינו יכול להקדישו אינו יכול לפדותו:

א"ר ירמיה עד דאת מקשי ליה בשחרית קשייתה להאי קושיא לעתותי ערב. כלומר ומה שייך לקושיא זו משום דבר שאין ברשותו למאי דבעינן לאוקמי מילתיה דצנועין דרשב"ג כמ"ד גבי לקט בשחרית דלדידיה לאו קושיא הוא דהרי אומר כל מה שילקטו ועדיין ברשותו הוא והאי קושיא דאקשית לה היה לך להקשות על ר' יוחנן לעיל למאי דבעי לאוקמי מילתיה דרשב"ג כמ"ד לעתותי ערב גבי לקט והא תני במתני' כל הנלקט וא"כ לאו ברשותו הוא:

א"ל. ר' יוסי לר' ירמיה דהא ליתא דלמאי דאמר ר' יוחנן דאתיא כמ"ד לעתותי ערב לית ליה לאילין קשייתא כלומר דנהי דהאי קושיא מצינו להקשות דהא אינו ברשותו הוא

מ"מ להא מצינן למידחי דאע"ג שאינו ברשותו עשו אותו כמי שהוא ברשותו לענין פדיון והשתא לא קשיא מידי ומאי דאוקי כהאי מ"ד לעתותי ערב אתא לאשמועינן דכמו להאי מ"ד לעתותי ערב לאו במחובר לקרקע הוא התם הכא נמי כן וא"כ נוכל לומר דכל עיקר מילתיה דר' יוחנן הא הוא דאתא לאשמועינן דקפדינן שלא יהא במחובר לקרקע אבל אי מוקית לה כמ"ד בשחרית וא"כ קשיא לן חדא דהא כל הנלקט קתני ומיבעי לך לדחוקי ולומר אימא כל המתלקט ועוד קשיא ההוא דמחובר לקרקע הלכך שפיר טפי כהאי אוקימתא דר' יוחנן דכמ"ד לעתותי ערב אתיא הא דרשב"ג במילתא דצנועין:

הלכה ב

מתני' **כרם רבעי היה עולה לירושלים וכו'**. תקנת ב"ד היתה שיעלו הענבים מהרבעי לירושלים כל שיש מהן במהלך יום לכל צד ירושלים וכדמפרש בגמרא משום שהיו עושין יין בטהרה לנסכים וע"י כך לא היו הענבים מצוין בירושלים והתקינו שיהא הרבעי מהן עולה לירושלים ולאכלן שם כדי לעטר שווקי ירושלים בהן ושאר כל האילן היה הרבעי שלהן נפדה אפי' סמוך לחומה והכי תני' בהדיא בתוספתא פ"ה:

ומשרבו הפירות. והיו מצוין בירושלים התקינו שיהא נפדה אפי' סמוך לחומה ותנאי היה הדבר וכו' שיחזור הדבר לכמות שהיה הכל לפי הזמן:

ר' יוסי אומר משחרב ביהמ"ק היה התנאי הזה. כלומר דעל התנאי הוא דפליג דודאי משחרב המקדש לכ"ע לא חששו שיהא מעטרין שווקי ירושלים בין שיהו הפירות מרובין או לא אלא דלמאי דקאמר הת"ק דהתנאי היה אימתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה על זה קאמר ר' יוסי דלא כך היה התנאי אלא דתנאי הזה כך הוא שהתנו שאימתי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמות שהיה:

מתני' **כרם רבעי בית שמאי אומרים וכו'**. משנה זו שנויה לעיל בפ"ז דפאה בהלכה ו' ושם היא מפורשת:

גמ' **בראשונה וכו'**. טעמא דהתקינו בכרם דוקא הוא דמפרש כדפרישית במתני':

אף הן מחלקין וכו'. תוספתא הוא כלומר אף כשהיו מעלין את הענבים היו מחלקין אותן לקרובין ולשכינים ולמיודעים שלהן מ"מ אפי' דבר קל ומועט שנשאר היה מעטר את השוק:

הדא פליגא על נקיי. הא דקחשיב במתני' לוד מן המערב מהלך יום אחד מירושלים פליגא על מעשה של נקיי כך שמו כדמסיים וקאמר שהיה שמש במגדלא דצבעייא מקום הסמוך ללוד ובכל ע"ש אחר שהיה מתקן קנדילוי הנרות ומלה לעז הוא היה עולה לקנות שבות בבית המקדש וירד והדליק הנרות של בהכ"נ במקומו אם כן היה קרוב הרבה

לירושלים ואית דאמרי סופר מלמד תינוקות היה והיה עולה לפשוט הסדר להתינוקות בבה"מ וירד ושבית במקומו וכך מוכיחין עובדי דלקמן דמייתי להו איידי דקאמר להא: **טרטירו**. כך שמו דשם מקום מהלול היה עולה לעשות שבת בבה"מ וכשחזר אחר שבת לא היה אדם שהשכים לקוץ התאנים מקודם לו וכן בנות צפורי וכו' ובנות לוד כו' אלמא מקום סמוך לירושלים היה:

הוה קאים רדי. היה עומד וחורש ונפסקה הפרה מתוך עול המחרישה מלפניו והיתה רצה והוא רץ אחריה רצת והוא רץ אחריה עד שבזמן מועט נמצאה בבבל וכדאמר לקמן דרך מחילות היו ואגב מייתי לכל הני עובדי ושאלו אותו אימתי יצאת ממקומך וא"ל יום הזה ואמרו באיזה דרך באת ואמר בזה הראה אותו לנו וכשיצא להראות להם נעלם ממנו ולא הכיר באיזה הדרך:

מכלל דפליגא. הדר להא דלעיל דמיהת שמעינן דלוד היה סמוך לירושלים ומי נימא דפליגא הא על המתני' וקאמר דאפי' כן נימא דלא פליגא אלא דמחילות היו בתוך הארץ שהיו יכולין לבוא בשעה מועטת ונגנזו אותן המחילות הדא הוא דכתיב וגו':

אפי' כרם וכו'. אהא דקתני במתני' ומשרבו הפירות קאי דאפי' כרם שהוא סמוך לחומת ירושלים היה נפדה שם ולא חששו להעלותו לתוך העיר:

א"ר אחא זאת אומרת וכו' ואת אמר הכין. בתמיה ועל ר' יוסי דמתני' הוא מתמה על דקאמר דהתנאי הי' אימתי שיבנה בה"מ וכו' הרי זאת אומרת מהמקרא הזה דבנין בה"מ לעתיד יהיה קודם שיתפשט מלכות בית דוד בירושלים ואת אמרת שכשיבנה בה"מ יחזור הדבר לכמות שהיה לעטר שווקי ירושלים וכי מה איכפת. לעטר שווקי עד שלא תחזור להיות בשלוה וזה לא יהיה אלא עד שיכבוש מלך המשיח את האומות ותחזור מלכות בית דוד למקומה בירושלים:

דכתיב ודם ענב תשתה חמר. הפסוק הזה אינו מדבר כלל לא מימות המשיח ולא ממה שיהיה לעתיד אלא מטובות ישראל שהיה להם בארץ בזמן שהיו עושין רצונו של מקום ומכל מקום למדנו מהפסוק הזה דהטובות על ישראל אינן באין אלא במדרגה כדכתיב ודם ענב תשתה והוא יין וחמר ג"כ יין הוא אלא שהוא יין המשובח וכמו ששם נאמר דמתחילה יבוא להם יין הרבה ואח"כ יין יותר משובח כך יהיה לעתיד שמתחילה יבנה בה"מ ואחר כך יצמח ויעלה מלכות בית דוד ותהיה תשועה גמורה בב"י אמן:

גמ' **תני ר' אומר וכו'**. סוגיא זו עד סוף הלכה כתובה לעיל בפאה שם ובארתיה באר היטב עם כל השייך לענין הסוגיא ע"ש:

הלכה ג

מתני' **כיצד פודין נטע רבעי מניח את הסל**. של הפירות ובספר הדפוס כתוב הסלע וט"ס הוא:

על פי שלשה. שהן יודעין כמה שוה לפי שנטע רבעי אין דמיו ידועין שצריך לחשב ההוצאה ולפיכך הוא אומר כמה אדם רוצה לפדות כלומר ליקח לו בסלע על מנת להוציא היציאות של שכר השומרין והחמרין והפועלין מביתו וכפי שקוצבין את השער כך מניח הוא את המעות ואומר כל הנלקט מזה וכו':

ובשביעית. דליכא לא שומרים ולא פועלים פודה אותו בשויו:

ואם היה הכל מובקר. שהפקירו הבעלים נטע רבעי שלהן ובא אחד וזכה בו אין להזוכה אלא שכר לקיטה בלבד דבזה הוא זכה אבל צריך הוא לנהוג בו דין רבעי שמעלה הפירות לירושלים או פודה אותו ומנכה שכר הלקיטה ומעלה את הדמים לירושלים:

הפודה נטע רבעי שלו. ופודה לעצמו מוסיף וכו' לפי שדינו כדין מעשר שני:

בין שניתן לו במתנה. כגון שנתנו לו כשהוא בוסר ולא הגיע לעונת המעשרות דאי לאחר שנגמר אינו נקנה במתנה דממון גבוה הוא כמעשר שני:

גמ' **לפדות לו בסלע**. מפרש הש"ס היינו שמשערין ליקח לו בסלע דלפדות לאו דוקא הוא דהכא מיירי בפדיון עם תוספת החומש והבעלים בעצמן הן שפודין אותו אלא דמשערין בליקח לו בסלע:

אין לו אלא שכר לקיטה. ומפרש דלשון לקיטה לאו דוקא הוא דנטע רבעי בפירות האילן הוא ולקיטה דיליה היינו עקיצה שעוקץ הפירות מן האילן:

מפיק תלתא איסתונסין. מלשון איסתניס הוא שהן רגילין באכילת פירות ובקיאין בשומתן והיה ר' הושעיה מוציא שלשה מהן שישומו ופודה על פיהן וקמ"ל שצריך שלשה בקיאין כדפרישית במתני':

מתני' **ערב י"ט של פסח וכו'**. בנוסחת המשניות כתוב ערב י"ט הראשון של פסח אבל בסיפרי אינו כן דדריש מהמקרא כי תכלה לעשר רגל שכלו בו מעשרות הוי אומר זה פסח מכאן אמרו עי"ט של פסח האחרון של רביעית ושל שביעית היה ביעור כלומר שכל המעשרות של פירות שנת שלישית כלין בפסח של שנת הרביעית שעד שמגיע הפסח בודאי כבר היה מפריש לכל המעשרות של שנה שעברה וכן של שנה ששית הן כלין עד פסח של שביעית ולפי שהוידוי היה במנחה בי"ט האחרון כדאמר בגמרא לקמן בפרקין ואין וידוי אלא לאחר הביעור שהרי הוא אומר בערתי הקדש לפיכך היה הביעור מקודם לו לכל היותר מאוחר והוא בעי"ט האחרון ולמחרתו במנחה היו מתודין ולקמן מפרש טעמא למה לא היו עושין כך בי"ט הראשון:

נותנין תרומה ותרומת מעשר. אם נשאר אצלו נותנין לבעליה והוא הכהן:
ומעשר ראשון לבעליו. להלוי:
ומעשר עני לבעליו. לעניים:
ומעשר שני של ודאי אם נשאר אצלו או מעות פדייתו וכן אם נשאר אצלו נטע רבעי או מעות פדייתו שדינו כדין מעשר שני ונכלל בו וכן הבכורים שנשארו אצלו הרי הן מתבערין בכל מקום כלומר שמבער אותן מן העולם מכל וכל שמשליכן לים או שורפן:
ר"ש אומר הבכורים. אינן מתבערין מן העולם אלא נותנין אותן לכהנים כתרומה דתרומה קורהו רחמנא דכתיב ותרומת ידך ואמר מר אלו הן בכורים דכתיב בהו ולקח הכהן הטנא מידך ואין הלכה כר"ש:
התבשיל. אם נשאר תבשיל של מעשר שני ושל נטע רבעי ב"ש אומרים צריך לבער אותו וב"ה אומרים הרי הוא כמבוער שאינו בעין ואינו ניכר וזהו ביעורו וכן היין והתבלין הרי הן כמבוער כדקאמר בגמרא:
מתני' **בש"א צריך לחללן על הכסף**. כדמפרש טעמייהו בגמ' דכתיב וצרת הכסף בידך והאי הכסף מיותר הוא דהא כתיב ונתת בכסף ולא צריך למיכתב אלא וצרת בידך וגו' אלא למידרש דלפעמים וצרת הכסף בלבד בידך וכגון בזמן שאין בית המקדש ואינו יכול להעלות הפירות ולאכלן בירושלים וכן לא להעלות הכסף ולאכול בעדו שם לפי שהמעשר שני וכן נטע רבעי אינו נאכל אלא בפני הבית ואז וצרת הכסף בלבד שתחלל הפירות עליהן ויהיו בידך:
ובה"א אחד שהן כסף ואחד שהן פירות. כלומר מה מועיל החילול בזמן הזה הלא בין שיהיו הפירות בעצמן בזמן הזה הדין הוא שירקבו כדתנינן לעיל בפ"ק ואם אין מקדש ירקבו ובין שיחללן על הכסף טעון הוא גניזה וא"כ למה לו לחלל בחנם:
גמ' **כתי' מקצה שלש שנים וגו'**. יכול פעם אחת בשבוע יכול אימתי שירצה בשני שבוע ת"ל מקצה שלש שנים וכו' וכל אלו ברייתות הן בספרי מקצתן בפ' ראה ומקצתן בפ' כי תבא:
או קורא אני ראש השנה יכול וכו'. כלומר יכול מכיון שהגיע ר"ה של שלישית יהיה הביעור:
אי בסוף שנה. יכול מכיון שכלתה שנת השלישית והגיע ר"ה של רביעית יהיה הביעור ת"ל כי תכלה וכו':
יכול אפי' בחנוכה. של שנת רביעית דמסתמא כלו המעשרות:
ונאמר להלן. בפרשת הקהל:

אימתי הוא מכלה. את כל המעשרות של שנה שעברה הוי אומר זה פסח של רביעית:
בשנה ההיא וכו'. אבל לא בשאר השנים של שני שבוע וכן דרשינן בשנה ההיא ממה שנשאר משנת השלישית את זקוק לבערו ואין אתה זקוק לבער הירק שיצא מר"ה של רביעית עד הפסח:
חברייא אמרי. דבשנה ההיא מיעוט על הווידוי באותה שנה כלומר בשנה ההיא אתה מבערו ואינו מתודה ברביעית אלא בחמישית:
אמר ר' הילא שאינו מעכב ודאי. כלומר וודויו ברביעית אלא בחמישית:
מה נפק מן ביניהון. בין חברייא לר' הילא עבר ונתודה ברביעית איכא בינייהו דלדעתיהון דחברייא פסול הוא הוידוי ברביעית ולר' הילא כשר הוא אלא שאינו מעכב ברביעית:
בשנה ההיא. השתא הדר לברייתא דספרי והגי' היתה לפניהם בשנה ההיא את מוציאו מן הטמא אל הטהור כלומר שאת מוציא אף המעשר ראשון מן הלוי שאינו מחזיק עצמו בטהרה כל כך ואתה נותנו אל הכהן שהוא טהור שצריך להחזיק עצמו בטהרה מפני התרומה אבל שאר כל השנים אין אתה מוציא המעשר ראשון מן הלוי להכהן ור"א ס"ל דלעולם אין נותנין מעשר ראשון לכהן אלא ללוי כדלקמן והלכך קאמר כיני מתניתא כן צריך לשנות בהברייתא בשנה ההיא את מוציא ממקום הטומאה וכו' וכך היא הגי' בברייתא דספרי בספרים שלפנינו וכלומר דדריש מדכתיב תוציא את כל מעשר מלמד שאם היה במקום טומאה ואפשר שיטמא המעשר צריך אתה להוציאו אל מקום הטהרה ובשנה ההיא מיעוט הוא לשאר השנים שאין אתה זקוק להוציאו אל מקום טהרה אבל לא דרשינן שיוציאו בשנה ההיא מהלוי לכהן והיינו דקאמר אתייא דר"א כמ"ד אין מוציאין מעשר מהלוי לכהונה פלוגתא הוא לקמן ומביא הש"ס להפלוגתא בכמה מקומות בפ"י דיבמות ובפ"ז דסוטה:
ביקשו להימנות שלא ליתן מעשר לכהונה לפי שעזרא קנס את הלוים בשביל שלא עלו עמו ונתן המעשר ראשון לכהנים ובימי ריב"ל בקשו להמנות ולבטל אותה התקנה אלא ליתן ללוים כמו שכתוב בתורה ואמרו מי יכנס לבה"מ ריב"ל שהוא לוי ומסייע ללוים ונכנס ריב"ל ועשה בהפך שסייע לכהניס ואמר בכ"ד מקומות מצינו שהכהנים נקראו לוים וזה א' מהן והכהני הלוים בני צדוק וא"כ כשנותנין המעשר ראשון לכהן יוצא הוא למ"ש בתורה:
הווין יתיבון אמרין והיה קשה להם על הא דאמר ר"א אין מוציאין מעשר לכהונה והא כתיב בנחמיה י' אחר שדיבר בענין תרומות ומעשרות אמר והיה הכהן בן אהרן עם

הלוים בעשר הלוים אלמא אחר שקנס עזרא את הלוים יש להכהן חלק עמהם במעשר ראשון ומשני דליתן לו תרומת מעשר ממעשר הלוים הוא דקאמר ולא לכל המעשר והדרי ומקשי ומי מצית אמרת הכי והכתיב אח"כ באותו הכתוב והלוים יעלו את מעשר המעשר לבית אלהינו אל הלשכות וא"כ הלא כבר נאמר לתרומת מעשר בפ"ע:

לבני לוי. כתוב הוא אחר שאמר ה' אל אהרן בארצם לא תנחל וגו' אני חלקך ונחלתך וגו' ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה וגו' לבני לוי מיבעי ליה ומה ת"ל ולבני לוי משמע שמוסיף על ענין הראשון שנתן ה' כ"ד מתנות כהונה לאהרן ולבני לוי וגו' אלא מכאן שנותנין מעשר לכהונה וה"ק ומה שנתתי לבני לוי יש לך ג"כ חלק עמהם:

וחרנה אמר. דלא צריכין לדרש הזה דאפי' אי לית הוה כתוב אלא לבני לוי שפיר ג"כ שמעינן דנותנין מעשר לכהונה דהרי אלו מי שאמר פלוני בני יטול מקמת פלן כך וכך מנכסי שהוא כך וכך ושאר נכסים שלי ירשו בני דילמא לא נסיב עמהון בתמיה וכי בשביל שנתן לו איזה דבר בפני עצמו לא יירש חלקו עם אחיו בשאר כל הנכסים וכך הוא הדבר הזה וכי בשביל שנתן ה' מתנות כהונה לאהרן דבר מיוחד בפני עצמו לא יטול חלקו מן המעשר הלוים הלא גם הוא לוי כמוהם:

ויאמר לעם ליושבי ירושלים וגו'. פסוק הוא בד"ה גבי יחזקיהו שצוה לתת מנת הכהנים והלוים למען יחזקו בתורת ה' מכאן שנותנין מנות אלו להיגיעים בתורת ה' ומחזיקין אותה:

ר' הונא. שהיה כהן וכן ר' אחא לא נטלו המעשר של הלוים. א"נ לא רצו ליהנות ממנת הלוים אע"פ שהיו יגיעים בתורה ור' חייא בר בא הורה והחמיר על עצמו שלא ליטול ומחמת שהפצירו בו הלך מא"י לח"ל ששם אינו נוהג מעשרות וכדי שלא יטול המעשר:

שאל ב"נ לר' שמואל בר נחמן. אדם א' שאל לר' שמואל שהיה כהן אם יטול מעשר שנותנין לו והלך ר' שמואל ושאל לר' יונתן והשיב לו טול לפי מה שנפל לשבטך נפל גם לך:

כד תהיוויין חכרן ארעא. כשאתם רוצים לקבל שדה בחכירות לא תהיו חוכרין אלא מן הזרים שאם תחכירו מהכהנים הלויים אפשר שלא תתנו חלקם בשלימות ונמצא נהנים אתם ממנת הכהנים והלוים. תרגום זר חילוני:

ואע"ג דאת אמר וכו'. אלעיל הוא דמהדר דאף למ"ד שאין נותנין מעשר לכהונה מודה הוא שאין מוציאין מעשר שלו מידו ללוים מ"ט דכתיב כי תקחו מאת בני ישראל וגו' מאת בני ישראל אתה מוציא ואין אתה מוציא ממכירי כהונה ולוייה כלו' ממה שהוא מסור בידם וכמכור להם:

ואתייא כהאי דאמר ר"א וכו'. דמדייק ג"כ מאת בני ישראל בדוקא ואין אתה מוציא מן הגוי שיש לו שדה בא"י:

איתפלגון וכו'. השתא מייתי להאי פלוגתא דתנאי בהא דלעיל:

והא כתיב. גבי מעשר ואכלתם אותו בכל מקום ואם אתה נותנו לכהן היאך מתקיים בכל מקום דמשמע אפי' במקום הקברות וא"כ בא ואוכלו עמו בקבר בתמיה וא"ל דבכל מקום לא אתי לרבות למקום הקבר אלא לרבות לעזרה דאף דאינו כקדשי הקדשים מ"מ אם רצה לאוכלו בעזרה אוכל דסד"א דאין בעזרה אלא אכילת קדשי קדשים בלבד קמ"ל:

א"ל והכתיב שם אתם וביתכם. ואם לרבות עזרה ואשה נכנסת לעזרה בתמיה:

הוה יליף מיסב. היה רגיל ליטול מעשר מגינה אחת:

א"ל פתח ההן וסתום ההן. אותו שהוא למקום טהרה תניח פתוח ואותו שהוא למקום טומאה תסתום דכהן אתה ואין אתה וכו' ואם יבוא בעל הגינה לשם תאמר לו בא בדרך הזה שהוא ממקום טהרה והשיב לו הן שכך ינהוג ור"ע לא רצה לומר בפניו שעל גוף המעשה שנוטל המעשר איננו מסכים עמו ולא אמר לו אלא בדרך רמז וכי היאך אתה נוטל מכאן שהוא פתוח למקום טומאה אבל לאחר שהלך ר"ע שלח תלמידיה לר"א בן עזריה וצוה לאמור לו אתם כתיב וכקושית ר' יהושע בן חנניה דלעיל וכששמע ר"א בן עזריה לזה אמר מרצעה דעקיבא בן יוסף בא לכאן כלומר הרצועה שלו שגם הוא בא עלי בתחבולת קושיא זו ומעתה אני חוזר בי ובאותה שעה החזיר כל המעשרות שנטל עד הנה ונתן אותם ללוים:

כשורותא בעיי מוליי סב דקיסא מיניה וביה. משל הוא כשהכשורה זו שנותנין לבנין חסירה איזה דבר והיא צריכה שימלאו אותה וכדי שלא תשהא ותשכח לתקנה טול קיסם אחד מיניה וביה גופיה למלאות אותה. וכן כל גחלת שאינה בוערת בשעתה וכלומר כשמתחלת להיות בוערת ואין נופחין אותה עד שתתלהב ותבעיר אינה בוערת שהולכת וכבת וכך הדבר הזה שבשעה שחזר בו ר"א בן עזריה מיד באותה שעה החזיר את הכל כדי שלא ישכח ויתיאש אח"כ מלהחזירה ותמצא עוד דוגמתו בפ"ב דביצה בסוף ה"ה גבי מעשה דבבא בן ביטיי:

הכל מודים. בין ב"ש וב"ה בפת ושמן של מע"ש ונטע רבעי שצריך לבערו לפי שהשמן נראה בעין יותר מן היין וביין ובתבלין שאין ממשות ניכר בהן הכל מודים שהוא כמבוער ולא נחלקו אלא בתבשיל שב"ש וכו' וב"ה אומרי' א"צ לבער לפי שהוא כמבוער:

גמ' **מ"ט דב"ש וצרת הכסף וכו'**. כדפרישית במתני' דמיתורא דהאי הכסף קא דרשי:

מ"ט דב"ה וכו'. כדפרישית:

הלכה ד

מהרו והתקינו פירותיכם וכו'. לפי שבראשונה היו סבורין דאף הפירות שלא הגיעו לעונת המעשרות חייבין הן בביעור עד שבא ר"ע ולימד שכל הפירות שלא הגיעו לעונת המעשרות פטורין הן מן הביעור וכן הלכה:

מתני' **מי שהיו פירותיו רחוקין ממנו**. והגיע זמן הביעור ולא הופרש מהן המעשרות: **צריך לקרות שם**. להמעשרות ומזכה להן אגב קרקע כהאי עובדא דלקמיה כדי שיכול להתודות למחר:

עישור שאני עתיד למוד. זהו מעשר ראשון שעתיד אני להפרישו יהא זה נתון ליהושע בן חנניה שהיה לוי וכו' ואלו כולן היו עמו בספינה:

ומקומו מושכר לו. שיהא מקום המעשר מושכר לו בזה שהיה מקבל ממנו שכר לקנות הקרקע כדמסיים ונתקבלו זה מזה שכר וע"י כך נקנה לו המעשר כדין מטלטלין אגב קרקע ולהקנות להם בסודר בתורת חליפין לא היה יכול לפי שהחליפין כמכירה הוא ואין המעשרות במכירה דנתינה כתיב בהו ולא מכירה אבל אגב קרקע אינה אלא נתינה שיש בה חיזוק שלא יכול לחזור ולא נראית כמכירה. ותרומה גדולה לא היה לקרות שם שכבר הפריש אותה לפי שאי אפשר לגורן שתעקר אא"כ נפרש ממנו תרומה גדולה:

עשור אחר שאני עתיד למוד. זהו מעשר עני יהיה נתון לעקיבה לפי שר"ע היה גבאי של עניים כדקאמר בגמרא:

א"ר יהושע עשור שאני עתיד למוד. מן המעשר הזה שנתן לי ר"ג וצריך אני להפריש ממנו תרומת מעשר א' מעשרה יהיה נתון לאלעזר בן עזריה שהוא כהן:

ונתקבלו זה מזה שכר. ר"ג קיבל שכר מקום המעשרות מר' יהושע ומר"ע ור' יהושע קיבל שכר המקום מעשר מן המעשר מר"א בן עזריה וע"י כך נקנה המעשר לכל אחד ואחד כדאמרן:

ולא טבל היא. בתמי' כלומר והרי אף כשהן פירות הולכין הן לאיבוד בזמן הזה משום שהן טבולין למעשר וכשיחלל אותן ג"כ טעונין גניזה וא"כ מה מועיל החילול:

זאת אומרת שהטבל קרוי קדש. כלומר אף בעודן טבל למעשר שני טעונין גניזה וכן חילול הכסף כשיחללן א"כ הטבל שלו בכלל קדש דכתיב גביה הוא:

מעשה ברבן גמליאל וכו'. גרסינן להא לקמן בפ"ק דסנהדרין בהלכה ב ומייתי לה הכא אמתני' בראשונה היו שולחין וכו' וכדאשכחן בהא דר"ג דשלח להן דמטא זמן ביעורא וכו':

ממעטני זיתא. מקום קיבוץ הזיתים ולפי שבגליל היו זיתים מרובין:

לאחנא גלותא דבבל וכו'. להם היו צריכין להודיע עיבור השנה לפי שהיו רחוקים ושידעו קודם הפסח מפני החמץ:

דאימרייא דקיקין וכו'. וחסר כאן וזימנא דאביבא לא מטא וכך כתוב בסנהדרין לפי שאלו שנים הראשונים עושין להן סעד לשנה לאחד משלשה דברים שמעברין עליהן:

גמ' **הדא אמרה שאין נותנין מעשר לכהונה**. מי נימא דש"מ מהאי עובדא דאין נותנין מעשר ראשון לכהן מדלא נתן ר"ג המעשר לר"א בן עזריה ופלוגתא היא לעיל בהלכה ה' אם נותנין מעשר ראשון לכהן או לא וקאמר הש"ס דשנייא היא כאן שהיה ר' יהושע בן חנניא תמן שהוא לוי ואפשר שאם לא היה שם היה נותן אף המעשר ראשון לרבי אלעזר בן עזריה:

הדא אמרה שהיה ר"ג צריך לזכות. להן המקום כדי שיקנו המעשרות וקשיא ולמה היה צריך לזה וכי באומר שיתן להם המעשר לא סגי וקאמר ר' יהושע אמורא דהכא מיירי בפירות שהיו מחוברין לקרקע וא"כ לא סגי עד שיזכה להן כדי לקנות. דמה אילו קופתו של ר"ג וכו' וכלומר דאפי' היו נתונין בביתו של ר' יהושע ובקופתו של ר"ג והיה אומר ר"ג יזכה להמעשר שבתוכה שמא עשה כלום ודאי לא שהרי הוא בכלי של ר"ג וכברשותו הוא עד שיסיים לו המקום ויזכה להמקום לקנות המעשר ע"י כך:

ר' רדיפה אמר איתפלגון וכו' כל זה עד סוף הלכה גרסינן. לה לעיל בפ"ד דפאה בה"ו ושם תמצא מבואר הכל עם השייך להאי ענינא:

הלכה ה

מתני' **במנחה בי"ט היו מתוודין**. בנסחת המשניות בי"ט האחרון וכצ"ל לגרוס כאן ובמתני' דלעיל בהלכה ו' גרסינן בעי"ט האחרון של פסח וכו' היה ביעור והכי מוכח בגמרא דפריך ויתודה בי"ט הראשון של פסח וכלומר יהיה הביעור בעי"ט הראשון ויתודה למחרתו בי"ט הראשון מפני שהוידוי סמוך לביעור הוא שמיד כשמבער חל עליו מצות הוידוי זה מעשר שני ונטע רבעי. דכתיב בהו קדש:

זה מעשר לוי. מעשר הראשון:

וגם נתתיו. מדלא כתיב נתתיו ללוי וכתוב וגם נתתיו לרבות תרומה גדולה ותרומת מעשר שנתנו להכהן והן מתנה אחרת שקדמו:

אע"פ שאין מעכבין. לקט שכחה ופאה את הוידוי דעיקר הוידוי על המעשרות נאמר מ"מ כוללן בהוידוי:

מן הבית זו חלה. שהיא מן העיסה שבתוך הבית:

הא אם הקדים מע"ש לראשון אינו יכול להתודות. שאין זה ככל מצותך שהרי אסור להקדים כדתנן בפ"ג דתרומות:

לא עברתי ממצותיך. זהו לרבות שלא הפריש ממין על שאינו מינו וכו' דכל אלו אם עושה כך עובר על מצוה הוא:

ולא שכחתי מלברכך ולהזכיר שמך עליו. לפי שצריך ברכה על הפרשת תרומות ומעשרות:

לא אכלתי באוני ממנו. שמעשר שני אסור לאונן ועיקר הוידוי במע"ש ואפי' לא הי' לו אלא מעשר שני בלבד מתודה הוא:

אינו יכול להתודות. דזה עובר על מצוה נקרא אם אכלו באנינה או שהפרישו בטומאה:

ולא נתתי ממנו למת לא לקחתי וכו' ולא נתתיו לאוננים אחרים. מריבוי דממנו דריש לאוננים אחרים משום דממנו דכתיב גבי אנינה דרשינן ממנו הוא דאסור לאונן אבל תרומה מותרת לאונן וכן ממנו דגבי טומאה דרשינן ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר בשמן של תרומה שנטמא וממנו דכתיב הכא דריש שלא לקח ארון ותכריכין למת וזה מלא נתתיו למת נפקא וממנו לומר דגם לא נתן ממנו לאוננים אחרים:

עשיתי ככל אשר צויתני. מדהדר כתיב ככל אשר צויתני דריש שמחתי ושימחתי לאחרים בו:

מתני' **השקיפה ממעון קדשך מן השמים וכו'**. לפירושא דקרא קא דריש ולא שיאמר זה המתודה לפי שאינו קורא אלא הפרשה שבתורה כלשונה:

מכאן אמרו. מדכתיב ואת האדמה אשר נתת לנו והלכך ישראלים וכן אפי' ממזרים מתודים שיש להם ירושה וחלק בארץ אבל לא גרים ולא עבדים משוחררים שאע"פ שקנו קרקע מ"מ אין להם ענין חלק בארץ:

ר' יוסי אומר יש להן ערי מגרש. וזהו חלקם בארץ והלכה כרבי יוסי:

מתני' **יוחנן כ"ג**. זהו יוחנן כ"ג ששימש בכהונה גדולה אחר שמעון הצדיק ולא יוחנן כ"ג שלבסוף נעשה צדוקי שזה אחר היה בדורות מלכי בית חשמונאי:

העביר הודיית המעשר. לפי שאחר קנס עזרא ללוים שלא ליתן להם מעשר אינו יכול לומר נתתיו ללוי וביטל וידוי מעשר:

ביטל את המעוררין. שהיו אומרים בכל יום על הדוכן עורה למה תישן ה' אמר וכי יש שינה לפני המקום וביטלן:

ואת הנוקפין. המכין שהיו מסרטין לעגל של קרבן בין קרניו כדי שיפול וזה נראה כבעל מום וביטל לזה והתקין להן טבעות בקרקע העזרה:

ועד ימיו היה פטיש מכה בירושלים. בחול המועד שהיו חרשי נחושת וברזל מכין בפטיש לעשות מלאכת האבד שמותרת במועד ועמד הוא וביטלה משום דאוושא מילתא טובא ואיכא זלזול מועד:

ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי. לפי שעד ימיו היו שואלין אם הוא מעושר או לא כדאמר בגמרא מהן היו מפרישין מעשרות ומהן לא היו מפרישין ועמד הוא ואמר לבני דורו שכשם שתרומה גדולה בעון מיתה כך תרומת מעשר וטבלו בעון מיתה ותיקן שיוציאו מכל הלקוח מע"ה שהוא ספק לתרומת מעשר ומע"ש בלבד אבל המעשר ראשון עצמו וכן מעשר עני אינן מחויבין להוציאן שיכולין לומר להלוי ולעני הבא ראיה שלא נתקן וטו לומתקנה זו ואילך הלוקח פירות א"צ לשאול אם הן מתוקנים או לא אלא מפריש מיד התרומת מעשר לכהן ומפריש מע"ש ואוכלו בירושלים וכן לא היה אדם צריך לשאול לחבירו החבר שלקח מע"ה אם הפרשת מהדמאי לפי שהכל היו יודעין מה שצריך להפריש:

גמ' **ויתודה בי"ט הראשון**. כלומר למה לא תיקנו שיהא הוידוי בי"ט הראשון ואי משום שעדיין לא ביער עד עי"ט האחרון היא גופה קשיא דיבער בעי"ט הראשון ויתודה למחרתו במנחה ומפני שהוידוי צריך שיהא סמוך אחר הביעור כדפרישית במתני' ובעי"ט א"א להתודות משום שהוא טרוד בביעור והלכך פריך ויתודה בי"ט הראשון והיינו אחר הביעור וכדאמרן ומשני כדי שיהא לו מה לאכול ברגל ואם יבער קודם הרגל וכגון מעשר שני ונטע רבעי שהן מתבערין מן העולם לא יהי' לו לאכול מהן ברגל:

ויתודה בשחרית. של י"ט האחרון ואמאי ישהא הוידוי עד המנחה ומשני עד כאן מצוה הוא לאכול כלומר שהרי ודאי כשמבער בעי"ט מניח לו לאכול על מחרתו דעל מזון יום אחד יכול להניח ולא יתקלקל ואם יתודה בשחרית שוב אינו יכול לאכול מהן ביום דהיאך יאכל והוא אמר בוידוי בערתי ולפי שעדיין מצוה לו לאכול מהן בי"ט לפיכך מאחרין הוידוי עד זמן המנחה ואחר האכילה:

תני. בחדא ברייתא דקחשיב גם להבכורים בוידוי הביעור ומפרש הש"ס דמאן תנא בכורים רבנן דר"ש ומאן דלא תני בכורים ר"ש הוא דתנינן לקמן בפ"ב דבכורים דפליגי ר"ש ורבנן בהא ומתני' כר"ש דס"ל דהבכורים פטורין מן הביעור:

מכאן שאין נותנין מעשר לכהונה. דללוי כתיב וס"ל להאי מ"ד דללוי דוקא:

זאת אומרת. אמתני' קאי מדדריש ככל מצותך שאם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות וא"כ ש"מ שאם נשרף טבלו אינו יכול להתודות שהרי זה לא הפריש כלל להמעשרות ולא קיים מצות הפרשתן וקמ"ל שאע"פ שזה אנוס הוא בענין המעשרות

ושאר המתנות נתן כגון לקט שכחה ופאה מ"מ אינו יכול להתודות שהרי אינו יכול לומר נתתיו ללוי וכו':

איתתניי תני כל המצות שבתורה מעכבות. את הוידוי שאם עבר על א' מכל מצות שבתורה אינו יכול לומר עשיתי ככל מצותיך וגו' ואית תנא תני דדוקא כל מצות האמורות בפרשה זו מעכבות ולא שאר כל המצות:

ר' אחא בעא קומי ר"ז. למ"ד כל המצות שבתורה מעכבות אי נימא דאפי' הקדים תפלה של ראש לשל יד דלא כתיבא בהדיא בתורה שצריך להקדים לתפלה של יד אלא מדרשא דקרא אתייא דכתיב ולטוטפות בין עיניך כל זמן שבין עיניך יהיו שתים ואם זה נמי בכלל מצות האמורות בתורה מיקרי וא"ל אוף אנא סבר כן דלהאי מ"ד אף זה מעכב:

צריך לומר חלה על כל. לקמן בסוף פ"ק דחלה גרסינן להא והתם היא דשייכא והכא אגב גררה הוא דנסבה דתנינן שם האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום עד שישייר מקצת ועלה קאמר התם דצריך שיאמר חלה זו על כל העיסה תרומה זו על הכל משום דמן התורה אפי' חטה אחת פוטרת את כל הכרי אבל לא שיאמר כל העיסה תהא חלה וכל הגורן תרומה:

מראשית עריסותיכם ולא כל ראשית. וכן בתרומה דרשינן הכי דכתיב ראשית דגנך שיהיו השירים ניכרין:

מנין שהוא עובר בעשה. אסיכה של מעשר שני חוץ לחומה קאי וגרסי' להא עד סוף הלכה לעיל בפ"ב בהלכה א' ושם פרשתי:

גמ' **שכל השקפה שבתורה ארורה.** לא כתיבא אלא לרעה אבל זו בלשון ברכה שזכות המצות מהפך מרעה לטובה:

ולא עוד אלא שכתוב בה היום הזה תלאי יומא. כלומר מדסמיך להאי קרא בתורה היום הזה ה' אלהיך מצוך לעשות וגו' דריש לה דכשתקיים המצות אני נותן לך ברכה זו שהוזכרה היום הזה ובכל יום ויום תנאי יומא מה שאתה צריך דבר יום ביומו:

פתח בה פיתחא. כשהיה דורש התחיל בכתוב הזה אבא בגבורות ה' אלהים וכלומר אבוא להודות על גבורותיו שמראה לנו ומהפך מדת הרעה לטובה עלינו כדלעיל ואיידי דאיירי בהא מייתי להא דלקמן דדריש כה"ג לקרא דאלה שני בני היצהר העומדים וגו':

אלו שהן באים בטרוניא לפני הקב"ה. כביכול בעלילה הן מבקשין וזהו העומדים על אדון כל הארץ ואידך אמר בכח מצות ומע"ט שלהן הן באין לפניו וזהו העומדים וגו':

רב הוה ליה כיתן ולקה. נלקה הפשתן שנכנסי התולעת בתוכו ושאל לר' חייא רבה מהו מיכוס צפור ומגבלא אדמיה בזרע כיתן. אם ישחוט צפור אחד ולגבל דמו בתוך זרע כיתן

שזהו סגולה להבריח את התולעת ממנו שהוא בורח מדם העוף והיאך יעשה הלא צריך הוא לדם וחייב הוא לכסות:

א"ל נבילה. כלומר תעשהו נבילה בנחירה ובעקירה ותהי' פטור מלכסות:

ולמה לא א"ל טריפה. הי' לו לומר צא וטרוף אותו ויהיה ג"כ פטור מכיסוי ומשני בגין דר"מ דס"ל בפ' כיסוי הדם השוחט את הטריפה חייב לכסות לפיכך א"ל תעשהו נבילה דלכ"ע פטור כדתנינן שם:

לא כן א"ר טבי וכו' ונתנו עיניהם בזכות ר"ח הגדול ובניו. והיאך נלקה פשתן של רב בימיו ולא היה מגין זכותו על רב שהי' בן אחיו ובן אחותו:

ורב. והיכי מתרצין להא דרב וקאמר כהדא דדרשי להאי קרא שמעו אלי אבירי לב וכו' דחד אמר הרחוקין מן הצדקה היינו שאלו באין בזרוע בכח מצות ומע"ט שלהן ואינם צריכים להתפרנס בצדקה ככל באי העולם וחד דריש שכל באי העולם ניזונין בזכותן והן אינן נהנין מהן כלום והיינו הרחוקין מצדקה שלהן שעל כל העולם כולו מגינין ולא על עצמן וכן נמי בהאי עובדא דר"ח ובניו היו מגינין על כל העולם ולא על עצמן ועל משפחתם:

דמצלי על חורנין ומתעני. כשהיה מתפלל על אחרים היה נענה מיד ועל עצמו לא היה נענה:

תני למחלוקת ניתנו. גרסי' להא בסוף פ"ב דמכות ונשתבשה שם הגי' וכן כאן במקצת והגי' הנכונה כתבתי אבל לא העתיקו כולה כראוי וה"ג תני למחלוקת ניתנו דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר לביתדירה ניתנו ואתייא דר' יודה כר' יוסי ודר"מ כדעתיה דתנינן מעלין היו שכר ללוים דברי ר' יהודה ר"מ אומר לא היו מעלין להן שכר ר' יהודה סבר דערי מקלט ניתנו להלוים לחלקם ולאחוזתם וזהו כר' יוסי דהכא דאמר יש להן ערי מגרש ויכולין לומר אשר נתתה לנו וה"נ מה"ט ס"ל לר' יהודה במכות שם דמעלין היו הרוצחים שכר ללוים לפי שהן ממש שלהן ור"מ ס"ל לבית דירה בלבד ניתנה להם ולא שיהא נחלתם ואחוזתם והלכך קאמר התם לא היו מעלין להן שכר ומה"ט נמי ס"ל במתני' דלא היו יכולין להתודות שאין להם חלק בארץ וזהו אתיא דר' יודה כר' יוסי ודר"מ כדעתיה וכמו שכתבתי הגי' כצ"ל:

גמ' **מתניתא**. דקאמר יוחנן כ"ג העביר הודיית מעשר הוא משנחשדו להיות נותנין מעשר ראשון לכהנים ורחמנא אמר ללוים ולפיכך ביטל וידוי מעשר כדפרישית במתני':

הדא. דר"ל מסייע לר' יוחנן דלקמן בחדא בהא דקאמר דכל התקנות דמשנתינו לשבח הן ולאפוקי מדריב"ל לקמן דקאמר זו לגנאי ופליגא עליה בחדא כדמפרש ואזיל:

דתנינן. בפ"ט דיבמות בהלכה ה' וכן בת כהן ללוי וכו' ומקשינן שם הניחא דבתרומה לא תאכל דנעשית זרה אלא במעשר ממ"נ תאכל ומשני ר' יוחנן דאתיא כמ"ד אין נותנין מעשר לכהונה אלא ללוי:

הוי הוא אומר וכו'. מכלל דר' יוחנן גופיה לא ס"ל הכי מדקאמר כמ"ד וכו' אלא דס"ל דנותנין מעשר לכהונה וכהך תנא דלעיל בה"ה:

מסייע ליה. דהוא אמר ג"כ שכל התקנות לשבת הן וכו' כדלעיל במתני':

ויתודה. ומה בכך:

כעס הוא לפני המקום. שיאמר עשיתי ככל אשר צויתני והוא לא הפריש ודובר שקרים לא יכון לנגד עיניו:

מעתה וכו'. כלומר הא ר' יוחנן קאמר לפי שמהן היו מפרישין ומהן לא היו מפרישין וא"כ מעתה מי שהוא מפריש יהא מתודה וכו' ומשני כהדא דתני עד השקיפה וכו' כדי שלא יתבייש אם לא הפריש כראוי ולפיכך נמי אם היו מתקנין שזה שהפריש יתודה וזה לא יתודה כלל יתבייש זה שאינו מפריש וחששו לכך וביטלו לוידוי מעשר לגמרי:

את המעוררין וכו'. כדפרישית במתני' אלא כביכול עושה עצמו כאלו יש שינה לפניו:

ובהמרותם. איוב אמר על חביריו בהקנטתם תלין עיני עושה אני לבי ומחשבתי ללין בהם:

נבילות. לאו דוקא דהא שחיט להו אלא טריפות דשמא ניקב קרום של מוח:

רחבות מלמטן וכו'. כמדת הצוואר להכניס צוארי הבהמה לתוכן ואז צוארי הבהמה שהוא רחב מלמעלה הוא למטה ואת שהוא צר מלמטה הוא למעלה כמדת הטבעות:

עד ימיו וכו'. ומפרש עד תחלת ימיו לפי שמיד כשעמד ביטל וכל ימיו לא היה פטיש מכה וזה כמ"ד שכל התקנות הן לשבח ולקמן פליג עלה:

שהעמיד זוגות. ממונים על כך להשגיח בדבר כך פירשתי בפ' בתרא דסוטה והנכון לפרש שהעמיד זוגות שבימיו ועל ידו עמדו הזוגות כדתנינן בפ"ק דאבות דחשיב דורות הקבלה שמעון הצדיק וכו' אנטיגנוס איש סוכו אחריו ואח"כ קחשיב זוגות יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן קיבלו ממנו וכו' ולפי שיוחנן כ"ג שימש בכהונה גדולה אחר שמעון הצדיק וא"כ היה בימי אנטיגנוס והוא העמיד הזוגות שהתחילו להיות אח"כ לראשי הדור ועל ידו ועל ידיהם נתפשטה התקנה בענין מה שצריך להפריש בדמאי ולא היה אדם צריך לשאול על הדמאי כדפרישית במתני':

מילתי' דריב"ל אמרה וכו'. כדמפרש לקמן ופליג אהא דלעיל דאמרו שכל התקנות היו לשבח:

בראשונה היה מעשר וכו'. וזה לאחר שתיקן עזרא לשכות בית האוצר לתת שם המעשרות והיו נותנים מהן לכהנים וללוים ולעניים כדכתיב בנחמיה והיה הכהן בן אהרן עם הלוים וגו' אל הלשכות לבית האוצר כי אל הלשכות יביאו בני ישראל וגו' וכן הוא אומר במלאכי הביאו וגו' אל בית האוצר ומלאכי זה עזרא וריב"ל לטעמיה דס"ל דנותנין המעשר אף לכהנים כדקאמר לעיל בה"ה עאל וסייע לכהני וכו'. וכן אף לעניי ישראל דקיי"ל מעשר ראשון מותר לזרים וקאמר דכך היו נוהגין בראשונה שהיה המעשר נתחלק לג' חלקים שליש היה נותן למכירי כהונה ולויה שלו ושליש לבית האוצר כדמפרש לקמן מה היו עושין בו ושליש לעניים ולחבירים שהיו בירושלים כדקאמר לעיל שכך מצינו בחזקיהו שאמר לתת מנת הכהנים והלוים למען יחזקו בתורת ה' ודריש מכאן שאף לת"ח נותנין מן המעשר:

מאן דהוה סליק למידן בירושלים. שהיה לו איזה תביעה על חבירו ועלה לירושלים להזמינו לפני ב"ד הגדול לדון:

עד תלת איגרן. הן שלש פיתקות דאזמנתא ששולחין אחר המסרב לבא ואלו הג' פתקות היה משלם התובע השכר משלו ומכאן ואילך אם היה עוד הבע"ד מסרב מלבוא היו משלחין ההוצאות משל האוצר. ובפרק בתרא דסוטה פירשתי לזה בענין אחר מפני שהיה קשה לי לפרש כן דהא בהדיא אמרו בפרק הכותב וכן בפ"ז דשבועות גבי ההוא דאלכסא אנן משלחין תלת איגרין אין אתא הא טבאות ואילא אנן מחליטין נכסייא וא"כ משמע דלא משלחין אלא תלת איגרין ותו לא ומאי האי דקאמר מכאן ואילך וכו' ומ"מ הפי' הזה הוא עיקר די"ל דאף דאין משלחין אחריו יותר אעפ"כ ההוצאות שצריכין על החלטת נכסייא כגון הכתיבה וכיוצא בזה על זה קאמר מכאן ואילך משל אוצר דהפקר ב"ד הפקר ועוד כשהמסרב הוכרח אח"כ לשלם ההוצאות שגרם בסירובו היו מחזירין להאוצר:

משבא אלעזר בן פחורה וכו'. והיו בעלי אגרופין ובעלי זרוע והיה סיפוק ביד יוחנן כ"ג וסייעתו למחות בידן ולא מיחו וא"כ זה לגנאי וכן מה שהעביר הודיית המעשר זו לגנאי וכדאמרן דריב"ל ס"ל דאפילו מה שעשו והפרישו המעשר ראשון ונתנו להכהנים כדין עשו וא"כ למה ביטל להודיית המעשר:

את המעוררין וכו'. אלו שהן לשבח ועד ימיו וכו' כדלעיל:

לא מסתברא עד סוף ימיו. כלומר וכי לא מסתברא לומר דזה ג"כ שלא לשבח מדקאמר עד ימיו וכו' ולא קאמר ובימיו לא היה הפטיש מכה בירושלים כדקאמר גבי תקנת דמאי משמע דכל ימיו היה ג"כ הפטיש מכה אלא שבסוף ימיו הוא שתיקן את זה:

דמאי. מה זה הלשון דמאי ומפרש ר"י וכו' דמאי הוא דמי דמי תיקן ודמי לא תיקן וכך הוא בסוטה שם וכלומר דספק הוא אם תיקן אותו המוכר או אם לא תיקן והיינו דא מאי: הדרן עלך כרם רבעי וסליקא לה מסכת מעשר שגי בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען